

Літаратура і Мастацтва

ВЫДАЕЦА
3 1932 г.

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАУЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕНІКАУ БССР

№ 2 [2685]

Пятніца, 11 студзеня 1974 года

Цана 8 кап.

ЦЭНТРАЛЬНЫ КАМІТЭТ КПСС ПЕРАКАНАНЫ, ШТО САВЕЦКІЯ ЛЮДЗІ ЯШЧЭ ВЫШЭЙ УЗНІМУЦЬ СЦЯГ УСЕНАРОДНАГА САЦЫЯЛІСТЫЧНАГА СПАБОРНІЦТВА І СВАЕЙ САМААДДАНАЙ, УДАРНАЙ ПРАЦАЙ ЗАБЯСПЕЧАЦЬ ДАТЭРМІНОВАЕ ВЫКАНАННЕ ПЛАНАВЫХ ЗАДАННЯУ І САЦЫЯЛІСТЫЧНЫХ АБАВЯЗАЦЕЛЬСТВАУ У 1974 ГОДЗЕ.

(Са Звароту Цэнтральнага Камітэта КПСС да партыі, да савецкага народа).

ЗВАРОТ ЦК КПСС да партыі, да савецкага народа, які заклікае азнаменаваць чацвёрты год пяцігодкі новымі дасягненнямі ў барацьбе за ажыццяўленне гістарычных рашэнняў XXIV з'езда КПСС знайшоў шчыры, гарачы водгук у працоўных Савецкай Беларусі.

На фабрыках і заводах, у калгасах і саўгасах, у навуковых установах і лабараторыях — усюды кіпіць напружаная праца. З першых дзён новага года працоўныя рэспублікі дабіваюцца добрых паказчыкаў у сацыялістычным спаборніцтве. Вось Мінскі камвольны камбінат. Заслужанай павагай тут карыстаецца прадзільшчыца Зінаіда Бычкоўская. Яна выпускае прадукцыю толькі выдатнай якасці. У першыя дні сёлетняга года ёй прысвоена высокае званне Героя Сацыялістычнай Працы. На верхнім здымку фотакарэспандэнта БЕЛТА А. Нікалаева вы бачыце Зінаіду Бычкоўскую (злева) са сваімі сяброўкамі па працы Тамарай Заголька і

Алай Суша. Усе яны абавязаліся выканаць свой пяцігадовы план за чатыры гады.

Дружні працуюць хлебаробы калгаса Імя Гастэла Докшыцкага раёна. Пад ураджай сёлетняга года тут ужо ўнесена па 42 тоны арганікі на гектар. Фотакарэспандэнт Л. Эйдзін адлюстравваў момант, калі аграном калгаса Уладзімір Янчак (злева) і звеніявы Анатоль Свірка падлічвалі колькасць вывезеных угнаенняў.

А гэта — Соф'я Карлава, работніца культурнага фронту, старшы прадавец мінскай кнігарні «Дружба». Яе праца адзначана ордэнам «Знак Пашаны». Фотакарэспандэнт Ул. Крук зрабіў здымак, калі С. Карлава прапанавала чытачам навінкі літаратуры братніх сацыялістычных краін.

...Тры фотаздымкі, на якіх мы бачым людзей розных прафесій, але якіх аб'ядноўвае адно — самаадданая праца на карысць любімай Радзімы.

ГАНАРОВЫ АБАВЯЗАК

Партыя звяртаецца да народа... Колькі ў гэтым звароце павагі, даверу, упэўненасці! Так, голас партыі пачуты, яе заклік шырока падхоплены. Голас партыі, яе зварот савецкія людзі пачулі так, як чуюць голас свайго сумлення.

Партыя намаче рубяжы нашага заўтрашняга дня... Партыя спакойна і упэўнена, крок за крокам, паслядоўна і мудра ажыццяўляе рашэнні гістарычнага XXIV з'езда.

Самым непасрэдным чынам Зварот Цэнтральнага Камітэта КПСС да тэмы і нас, савецкай інтэлігенцыі. Партыя заклікае з яшчэ большай энергіяй, настойлівасцю развіваць навуку, тэхніку і культуру, ствараць духоўныя каштоўнасці, якія ўзбагачаюць жыццё савецкіх людзей.

Наш абавязак працаваць сёння лепш, чым учора. Мы ніколі не павінны забываць пра тое, што наша работа ўплывае на ўзровень культуры народа, узровень яго духоўнага развіцця.

Мы, творчыя работнікі рэспублікі, успрымаем Зварот партыі да народа як праграму дзеянняў.

Тэатр імя Янкі Купалы сёлета будзе працаваць над спектаклямі па п'есах беларускіх драматургаў Кандрата Крапівы, Андрэя Макаёнка, Васіля Быкава, Аляксандра Петрашкевіча. У рэпертуары — п'есы рускіх аўтараў, замежная класіка.

Мы, творчыя работнікі, добра ўсведамляем, якая адказнасць ляжыць на нас. Ад імя купалаўцаў я запэўнюю родную партыю, што заўсёды будзем несці высокае мастацтва ў масы, бо няма ў савецкага мастака больш пачэснага і высакероднага абавязку, чым служэнне народу.

З. БРАВАРСКАЯ,
народная артыстка БССР.

ВЕРАЙ І ПРАЎДАЙ

Як мастака, як грамадзяніна нашай сацыялістычнай краіны, мяне да глыбіні душы ўсхваляваў Зварот Цэнтральнага Камітэта КПСС да партыі, да савецкага народа.

Падведзены вынікі тэатра, рашаючага года пяцігодкі. Савецкія людзі па праву ганарца п'есамі сваёй гераічнай працы. Мінуты год вызначыла высокаасядамай, паспяховай працай у цэхах заводаў і творчых лабараторыях, на калгасных і саўгасных п'лях, далейшым ростам дэбраты народнага, яго культуры.

Я ганаруся тым, што і мая праца, хай сабе і невялікай кропляй, улілася ў агромністае рэчышча рашаючага года пяцігодкі. Ажыццёўлена шмат задум... Нарэшце ўдалося завяршыць «Індыйскі дзённік» — вынік не аднаго года працы. І ён, гэты вынік, для мяне аказаўся плённым. Пра гэта сведчылі выстаўкі, што адбыліся ў

мінулым годзе ў Салігорску, Мінску і Маскве.

Цікавым і плённым было падарожжа на Камандорскія астравы. У выніку, з'явіўся цыкл «Камандоры». Працаваў над ім з незвычайным натхненнем. Хачелася донесці каларыт ахутанай туманам, устрывожанай птушыным граем, далёкай малазнаёмай зямлі. Так з'явіліся лісты «Застава», «Бухта Прэабражэння», «Палаванне на палярную саву» і іншыя. Многія з гэтых лістоў выстаўлены на міжнароднай выстаўцы ў Кракаве.

Не магу не сказаць і пра супрацоўніцтва з выдавецтвам «Мастацкая літаратура» ў Маскве. З творчым запалам працаваў над афармленнем кнігі старажытнаіндыйскай паэзіі сёмага стагоддзя «Ціркурал».

Новы год прынёс з сабою і новыя планы. Рыхтуюся да работы над вялікім цыклам лістоў «Спадчына». Работа складаная і адказная. Гэты цыкл цалкам будзе прысвечаны беларускай зямлі.

Г. ПАПЛАЎСКІ,
мастак, лаўрэат прэміі Ленінскага камсамола Беларусі.

ПРЭМІІ ЧАСОПІСА «ПОЛЫМЯ»

Рэдкалегія часопіса «Полымя» разгледзела пытанне аб прысуджэнні прэміі часопіса за лепшае апавяданне, лепшы нарыс, лепшы літаратурна-крытычны і публіцыстычны артыкул.

Прэміяй часопіса «Полымя» за 1973 год узнагароджаны: Іван Навуменка — за апавяданне «Іван ды Мар'я», Генадзь Пашкоў — за нарыс «На перавале», Вера Палтаран — за літаратурна-крытычны артыкул «Чалавек на вятрах часу».

УЗАЛЕ гасне святло.

На экране — Сальвадор Альендэ... Так пачынаецца спектакль «Мы з табой, равеснік з Чылі», пастаўлены студэнтамі Інтернацыянальным тэатрам Беларускага політэхнічнага інстытута.

Спектакль пераносіць нас у далёкую краіну Чылі, у жудасныя, крываваыя для яе вераснёўскія дні. Ён расказвае пра змову чылійскай ваеншчыны і рэпрэсіі хунты, пра барацьбу чылійскага народа супраць фашызму.

МЫ З ТАБОЙ, РАВЕСНІК З ЧЫЛІ!

Вельмі ўражвае фінал спектакля. На сцэну адзіны за адным выходзяць прадстаўнікі многіх краін свету: в'етнамцы і афганцы, паліні і алжырцы, кубінцы і афрыканцы. Яны кляймаць ганьбай генералаў-катаў, патрабуюць вызвалення з турмаў і канцэнтрацыйных лагераў арыштаваных патрыётаў.

свабоды для вернага сына чылійскага народа Луіса Карвалана і яго таварышаў па барацьбе.

Спектакль «Мы з табой, равеснік з Чылі» — поспех маладога інтернацыянальнага тэатра студэнтаў-політэхнікаў. Ён вызначаецца актуальнасцю тэмы, удалым спалучэннем тэксту з песняй і му-

зыкай, прастатой афармлення.

Застаецца дадаць, што п'еса, музычнае афармленне спектакля створаны самімі студэнтамі. У аснову п'есы пакладзены матэрыялы з газет і часопісаў, прысвечаныя чылійскім патрыётам, іх барацьбе супраць фашысцкай хунты.

А. ЮЗЭФОВІЧ,
адыяны сакратар
Мінскага гарадскога
савета па справах
замежных навучэнцаў.

НОВАЯ ВЫСТАЎКА

«Савецкая праграма міру — у дзеянні» — так называецца новая кніжная выстаўка, якая аформлена ў Талачынскай раённай бібліятэцы. У ёй шырока прадстаўлены дакументы нарады прадстаўнікоў камуністычных і рабочых партыяў, матэрыялы XXIV з'езда КПСС, кніга Л. І. Брэжнева «Ленінскім курсам», творы К. Маркса, Ф. Энгельса і іншыя.

А. МАЗУР.

БЕЛАРУСЬ — ЛІТВА

Кнігавыдаўцы, паліграфісты, работнікі кніжнага гандлю Беларусі і Літвы пачалі сацыялістычнае спароніцтва за паліпшэнне выдавецкай справы, павышэнне ідэйнага і мастацкага ўзроўню літаратуры, якасці паліграфічнага выканання друкаванай прадукцыі і культуры кніжнага гандлю.

Спароніцтва прадугледжвае ўзаемнае вывучэнне набытага вопыту па выданню і распаўсюджванню літаратуры сярод насельніцтва.

У. КУЗЬМЕНКА.

СТАРОНКІ ГЕРАІЗМУ

Неўзабаве наступяць змяняльныя даты ў гісторыі нашага народа — 30-годдзе вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў і 30-годдзе перамогі над фашысцкай Германіяй.

Да гэтых юбілейных дат выдавецтва рэспублікі падрыхтавалі шэраг цікавых і каштоўных выданняў.

Напрыклад, выдавецтва «Мастацкая літаратура» выпускае ў свет раманы І. Мележа «Мінскі напрамак» (у дзвюх кнігах), М. Лынькова «Векапомныя дні» (у дзвюх кнігах), І. Навуменкі «Сорак трэці», Я. Брыля «Птушкі і гнезды», двухтомнік выбраных твораў В. Быкава, паэму Р. Барадуліна «Бастыён над Бугам», зборнікі «За цябе, Беларусь», «Лісныя песні», «Радзімы сыны» і іншыя.

У выдавецтве «Беларусь» выходзіць з друку зборнік «Чырванасцянная Беларуская ваенная акруга». А праз некаторы час чытач атрымае зборнік «У баях за Беларусь», кнігі «Мы сустракаліся ў баю», «Людзі граніцы», «Віцебскае падполле», «Мужнела маладосць у баях», «Навекі юныя», «Кастры партызанскія», «Два гады ў тыле ворага», альбомы «Вызваленне Беларусі», «Цытадэль славы».

Усяго да юбілейных дат выдавецтва выпускае звыш сарака назваў друкаванай прадукцыі. Амаль усе выданні плануецца выпускаць у паліграфічным афармленні.

Ул. КУЗЬМІЧ.

ВІНШУЕМ!

Указам Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР за шматгадовую плённую работу ў галіне літаратуры і ў сувязі з пяцідзясяцігоддзем з дня нараджэння пісьменнік **Бур'я Барыс Іванавіч** узнагароджаны Ганаровай граматай Вярхоўнага Савета Беларускай ССР.

Указам Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР за шматгадовую плённую работу ў галіне літаратуры і ў сувязі з пяцідзясяцігоддзем з дня на-

раджэння пісьменнік **Шыловіч Герард Уладзіміравіч** узнагароджаны Ганаровай граматай Вярхоўнага Савета Беларускай ССР.

Указам Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР за шматгадовую плённую работу ў галіне літаратуры і ў сувязі з сямідзясяцігоддзем з дня нараджэння паэта **Калечыя Канстанцыя Антонаўна** (Канстанцыя Буйло) узнагароджана Ганаровай граматай Вярхоўнага Савета Беларускай ССР.

Клуб выхаднога дня адкрыты ў раённым цэнтры Шуміліна. У плане яго работы — сустрэчы са знатнымі людзьмі, з дзеячамі літаратуры і мастацтва, маладзёжныя вечары, дыпуты, конкурсы.

На здымку — члены савета клуба (злева направа) вучаніца 9 класа Ала Кошава, метадыст дома піянераў Кацярына Фамінічна Палаўнікова, піянерважатар Таццяна Іванавна Варажнова, сямікласніца, ірына Пішанко і дзевяцікласніца **Лена Нарушэвіч** складаюць план работы клуба. **Фота А. ЦЕРЛЮКЕВІЧА (БЕЛТА).**

ВЕСТКІ З ГОМЕЛЬШЧЫНЫ

ВЫСОКАЯ АЦЭНКА
Вакальна-інструментальны ансамбль Гомельскага дрэвапрацоўчага аб'яднання стаў пераможцам рэспубліканскага тэлевізійнага конкурсу маладых выканаўцаў савецкай песні.

Рашэннем ЦК камсамола рэспублікі калектыў узнагароджаны Ганаровай граматай і прызам. Журы высока ацаніла выкананне песні «Роднае Палессе» ў апрацоўцы ансамбля і баллады гомельскага кампазітара Юрыя Васілеўскага «Надзя — Надзейка».

Г. ЯУГЕНЬЕВА.

КАНЦЭРТЫ СЯБРОУ
У гасцях у гамельчан пабываў ансамбль бандурыстаў Чарнігаўскай філармоніі. Артысты брацкай Украіны — частка гасці ў калесах і саўгасах, на прадпрыемствах Гомельшчыны.

З сяброўскім візітам да сваіх украінскіх суседзяў часта выязджаюць і артысты Гомельскай філармоніі. Нядаўна там паспяхова прайшлі гастролі ансамбля «Сябры».

Я. ГАУРЫЛАВА.

ПАДАРУНАК МАРШАЛА
У Гомельскі абласны краязнаўчы музей з Масквы прыйшла бандэроль Маршала Савецкага Саюза А. М. Васілеўскага прыслаў музею кнігу «Справа ўсяго жыцця», якая нядаўна выйшла ў свет. На тытульным лісце надпіс:

«Гомель, краязнаўчы абласны музей, у памяць аб гераічнай сям'і Лізюковых: А. Васілеўскі, 5 снежня 1973 года».

У кнізе ёсць цёплыя, праніклівыя словы аб братах-героях Лізюковых. «Я міжволі ўспамінаю ўсю сям'ю Лізюковых. — піша маршал. — І схіляюся перад ёй: яна дала Айчыне двух Герояў Савецкага Саюза. Гэтага высокага звання быў удасгоены Аляксандр Ільіч і яго брат Пётр Ільіч Лізюкоў... Яны загінулі смерцю адважных... Адаў жыццё за Радзіму і трэці брат — Яўген Ільіч Лізюкоў, камандзір партызанскага атрада імя Дзяржынскага...»

Ці ж гэта не прыклад патрыятызму савецкіх людзей?...

Кніга выстаўлена ў экспазіцыі музея.

В. ЦІШКЕВІЧ.

ПРАЦУЕ КІНАУНІВЕРСІТЭТ
Гомельскі дзяржаўны ўніверсітэт разам з кінатэатрам імя Калініна арганізавалі грамадскі кінауніверсітэт «Па роднай краіне і па краінах свету».

Заняткі ў новым годзе пачаліся ў кінауніверсітэце лекцыяй «НАП служыць чалавеку», з якой выступіў загадчык кафедры эканомікі працы ГДУ дацэнт **У. Д. Арзічанка.**

В. ПРУС.

ТАБЕ, ПЯЦІ ГОДКА!

БРАЛАСЯ на вечар, калі Іван Воспавіч Лазарчук спаквалі пад'язджаў да Галечыцкага поля, аднаго з самых дальніх у брыгадзе. Настрой быў прыўзняты. Як ніяк, а ў тым, што чацвёртай палыводчай каторы год па ўсіх паказчыках наперадзе ў калгасе шыбуе, ёсць і ягоная заслуга. Немалая, прычым. Кожны, канечне, можа па-свойму меркаваць, а яму прыемна адно добрае пра сябе чуць. Прыемна і ў перадавіках хадзіць, калі нават на раённых нарадах брыгаду адзначаюць, заклікаюць на яе раўняцца. А хіба не крапае, калі вунь і па тэлевізару аж з самога Гомеля пра брыгаду разказваюць, адкуль толькі тыя і словы ў іх бяруцца.

Што і казаць, калгас у гору пайшоў, пабагацеў на ўраджай і на грошы, вунь і пішучь пра яго, і па радыё гавораць. Варгя, значыць. Зноў жа — і заробкі палёгчалі.

Ды і праца не тая, што раней была. Вунь у калгасе штук дваццаць грузавікоў беге. І бензавоз ёсць свой, і малакавозы. На пятнаццаці трактараў узбіліся. Расстараліся на сіласа- і бульбаўборачныя камбайны, а зернекамбайнаў ажно востем займелі. Ёсць Ільноцерабілі, і капалкі, а рознага інвентару і сельгаспрыладдзя — хто яго і лічыць будзе. Нядаўна от і свой механізаваны зерняток узвалі, на тысячу тон. Агрэгат на вытворчасці вітаміннай мукі задзейнічаў, і цяпер не толькі для свайго грамадскага стайку рыштуецца спажываўная падкормка, а колькі сотняў тон яе і на продаж ідзе. Маюцца, зразумела, у гаспадарцы і майстэрні, і абсталяваны належна. Раней пра токараў ды слесаряў адно чулі, а зараз на сле гэта самыя хадавыя прафесіі.

Але перш за ўсё калгас на выдатных людзей багаты. Вось хаця б Ціт Якаўлевіч Саскевіч.

З прыемнасцю заўсёды думаецца Івану Воспавічу пра даўняга дружбана і гадка свайго Ціта Саскевіча. Не таму, канечне, што разам з ім качаліся-гадаваліся. А таму зычліва думае брыгадзір пра трактарыста, што той стаў цяпер фігурай прыкметнай і паважанай у калгасе. У гэтых адносінах і Іван Воспавіч не адстаў ад сябраў. У абодвух — і аўтарызат, і пашана, і нават узнагароды, лічы, аднолькавыя. Яны амаль адначасова адзначаны медалямі «За працоўную доблесць». Ордыны, праўда, у іх розныя: у трактарыста — Працоўнага Чырвонага Сцяга, а ў брыгадзіра — Кастрычніцкай Рэвалюцыі. У калгасе наогул больш ста пяцідзясці чалавек атрымалі ўрадавыя ўзнагароды. Ведама, хто шчыруе на зямлі з усёй душой, таго і людзі не забудуць, і Радзіма аддзячыць.

«Малайчына, дружа!» — абзываючыся на думкі, як не ўслых вырвалася ў Івана Воспавіча. І тут жа схамядуўся брыгадзір, і, зірнуўшы наўкруг, усміхнуўся: «Вось табе на, сам з сабой гаварыць пачаў...»

Хаця чаму і не абмовіцца добрым словам, нават калі яго ніхто і не чуе. Не тая ўдака дарагага, што лёгка з вуснаў просіцца, а тая, што ў сэрцы носіцца. А падайка да такіх малайцоў, як Ціт Якаўлевіч, — ды хіба ён

адзін? У брыгадзе, што ні чалавек, то і герой-працаўнік. Вунь і ўраджай як дружна прыбралі, і з азымі як бацьш адсяліся, і палі ўсе ў кампостных буртах.

АБ'ЕХАЎ у одуме Іван Воспавіч Галечыцкае поле, а на гэты абшар наваполлі, што схаваўся за хвойнікамі, напаследак завітаў. Непрыгодным аблогам вісеў ён некалі на калгасе. З аднаго канца зарос, што і не прадрацца; цярновым чапыжнікам, з другога пераходзіў у закам'янелыя дзёрва-

ладзь вунь да апоўначы пэсямі цемнату расколвае. Як завядуць, бывала, не паслухаешся.

Павёў Іван Воспавіч галавой управа ад Чэрніч і затохнала, бы пасля доўгай разлукі з бацькаўскім парогам, ягонае сэрца. Нічога не скажаш — гожабы калгасныя вёскі, але свая мілей усё ж. Вунь яна — перад вачыма. Прама, раздолна разбеглася між дзвюх рэк, рахманчай Прыпяццю і Сцвігай, што бы маці з дачкой, прытулілася адна да другой і ў канцы вёс-

скрабшы, у жорнах мукі на-малоўшы, чыстым, без лебяды і тоўчанай кары, хлебцам дзень Перамогі — вяскоўцы гуртам віталі.

Сышліся на плошчу. Пра-вядлі мітынг.

А потым цётку Алену Карасёву, ды Арыну Кузьмічову, ды Лізавету Торчыкаву, ды Сцепаніду Клімовічаву — лепшых даваенных вясковых каравайшчыц — паклікалі. Дзяжу ім са свежаабструганай клёпкі ўручылі. рапчыніць і замаець хлеб даверылі. Печ, пад небам складзеную, зырка натапілі. Стаялі ля яе талакой, не адыходзілі, моўчкі за цэстам падыходзілі сачылі.

Раскаталі хлебачкі цеста, кругляшы-боханы парабілі, пасадзілі іх у печ. І нехта зацягнуў песню старую:

А хто ўгадае,
Што ў нашым караваі?
І сталі ў круг жанкі, адка-зали:

З трох рэчак вадзіца,
З трох нівак пшаніца,
З трох курак яечка,
З трох каровак

маслечка...
Так спявалі яны, многія мужоў, сыноў, братоў з сырой зямлёю за вайну пажаніўшы, вясельную песню. І чулася ў ёй штосьці і трагічнае і радаснае, і горкае і зухаватае. І ўспамін у ёй усплыў, і прадчуванне новых дзён было. І гучала яна, як гімн неадольнасці жыцця.

Так і хлеба напаклі. І па-роўну на ўсіх падзялілі яго...

Дагэтуль памятае Іван Воспавіч і смак і пах ласунка-скібіцы, што дасталася ў той дзень яму. Мо з лустачкі той і прачнуўся ўпершыню ў ягонай душы хлебасей.

КОНЬ, дамоўку бліжкую пачуўшы, кроку надае. Праехаў брыгадзір міма свірна. Даўно адышло жыво, а нібы ўчора было яно, памятаецца ў драбніцах.

І турбот, і хваляванняў, і радасці, і трывог нямала да-вяслося зведзець калгаснікам за ўраджай трыццаці годнага года пяцігодкі. Рапшаючы, ой і нялёгкім ён быў.

Сцяной узняліся каласа-выя, буйным зернем набрыняўшы. Удаліся яны, урадзілі. Што азміна, што ярына. Асабліва важка наліўся ко-лас у брыгадзе Івана Воспа-віча.

І выйшла брыгада ў поле. Па даўняй завядзёны спачатку малады дзядзяткі, святотча апранутыя і ўзрушаныя, з сярпом прайшліся, сна-поў, спяваючы, навязалі. І першы — яму, брыгадзіру. А сноп другі — камбайнерам: маўляў, у вашых усё цяпер руках. Урачыста жыво нача-лося, хараша. Колькі на зям-лі жыць будзець, а зажынкам, першаму снапу не нахваляе-ся, не парадзецца.

І раптам... Не па-летняму занепагодзіла, задажджыла, завятрыла халодным све-рам.

Ніводнаў больш-менш спрыяльнай мінуцца не ўпу-скалася. І людзі, і тэхніка ледзь не кругласутачна дзя-журылі на палатках, забуў-шыся на стому, на сон і адпа-чынак. Каб паднімаць палег-

лае сцябелле, прыладкавалі і дамаробленыя прыстасаванні і тэрмінова рыхтавалі новыя, перанятыя ў лепшых механі-затараў краіны. Жыво вялі на высокім эрэе, бо хто яе будзе шкадаваць тую салому: не яна, а колас усяму галава. Тым больш, што да саломы вунь больш шасці тон сенажу на карову нарыхтавалі, з ты-сячу тон сена запаслі і куку-рузы па чатырыста з гакам цэнтнераў зялёнай масы з гектара ўзялі.

— Хлопцы! Колас бера-жы! — паддаваў імпульс леп-шы камбайнер Мікалай Анд-рэвіч Меляшчэня. Паўтары-дзе зменныя нормы даваў ён штодзень. Па 9—10 гекта-раў, замест шасці па норме, убіраў збожжавых пры доб-рым намалоце і Васіль Кірай-чук. За перадавымі экіпажа-мі цягнуліся і астатнія. Бес-перабойную работу камбай-наў забяспечвалі шафёры. Не ўгнацца было, напрыклад, за Міхаілам Меляшчэнем. Удзень ён на свайй машыне вывозіў зерне з палёў, а ўна-чы дастаўляў збожжа ў Жыт-кавічы на здатчны пункт. Калгас «Савецкая Беларусь» адным з першых у раёне вы-канаў свой найгалоўны абав-язак, здаўшы на продаж дзяржаве больш двух планаў-заказаў зерня.

У гаспадарцы атрымалі ў гэтым годзе па 37 цэнтнераў збожжа на круг, што дало мачымасць дамагчыся не толькі запланаванай ура-джайнасці, а і перавыкананні сацыялістычных абавязачель-ствы, якія браліся на рашаю-чы этап пяцігодкі. У чацвёр-тай палыводчай брыгадзе ніва сталася самай шчодрай: 38 цэнтнераў азійнай пшаніцы «міронаўскай-808» і па 40 цэнтнераў з гектара ячменю «альза» на ўсёй плошчы. Ня-бачаны дасюль ураджай на Тураўскім Палесці!

Нездарма гаворыцца: што пасееш, тое і пакнеш. У чац-вёртай палыводчай у зямлю сеецца не адно насенне. А і праца. І вопыт. І набытыя на-выкі. І няўрымслівая думка, што пульсую, шукае, спрабуе, дбаючы пра хлеб, і лепшая тэхналогія яго вырошчвання. І перадавая аграэхніка.

От і ўрочышча «Вор» вунь як аддало сваё ў жыво, бага-тым ячменем парадаваўшы, а зараз, апрацаванае і дагле-джанае, ляжыць сабе, спачы-вае, вясновага часу чакаючы.

У кожную пару года палі вонкава рознымі падаюцца: то здранцвелы-заснежаныя яны, то на сонцы зіхцаюць люстэркам талых калюжы, то пераліваюцца зялёным ак-самітам усходаў, то золатам спелай абжыны вока ла-шчучы, то шчыцём ржэўні-каў тапырацца, то засмужа-на-прымоўкляныя яны. І пах-нуць палі неаднолькава: то шыбаюць саладкаватай ува-рэласцю свежай баразны, то кружаць галаву хмельным во-дарам каласавання, то даўка тхнуць бульбяным бадыллем, то пахнуць прадзім'ем. Але заўсёды мілыя яны сэрцу брыгадзіра-камуніста Івана Воспавіча Лазарчука.

І. ТАРАСЮК.

Калгас «Савецкая Бела-русь» Жыткавіцкага раёна.

І ЗГАДАЛАСЯ БРЫГАДЗІРУ...

ны, што пад узлобак канчаліся сыпучай жарствой, да якой усутыч падступаў Сядрынскі лес. Адным словам, аблог вялікі, а ні яму даць, ні з яго ўзяць.

І такой от зямлі многа бы-ло ў калгасе. Пяць тысяч з гакам гектараў сельгасугод-дзяў замацавана за гаспадар-кай, а ворыва на ім мо трохі больш пятай часткі і было. Як не круціся, а не разго-нішся: ворыва мала. Таму апошнімі гадамі пачалі дзе якія больш менш прыдатныя латкі зямлі акультурваць. З паўтысячы ворывых гекта-раў такім манерам ужо пры-бавілі. Каб жылі ў калгасе толькі тым, што пад нагамі муляе, то можа б не вельмі і стараліся на новыя землі раз-горацца. Але кароткім ім-гненнем толькі матылькі-адна-дзёнкі — ёсць такія — свет бачаць. Чалавек жа і мінулае ўспамінае, і сённяшнім ру-піцца, і ў заўтрашняе загляд-вае, ды і пра нашчадкаў сваіх думае.

От і займелі над гэтым во абшарам поўную ўладу ў брыгадзе. Паглядзець цяпер любо-дарага на яго. Поле што трэба: роўнае, гладкае, пульхнае, угноенае.

УНАСТРОІ прыўзня-тасці і душэўнай лёг-касці скіраваў брыга-дзір з Галечыцкага поля да-хаты. За расцяромбам і ніца-рослым дубняком, расплы-вістымі абрысамі выступала з паўзмку вёска Азяраны. Супраць яе, па той бераг ра-кі, сярод лугоў вольна рас-праспёрлася цэнтральная кал-гасная сядзба-Знаменка. Спрадвеку Слэпцамі звалася гэта вёска. Даўней не муля-ла назва: Слэцы дык Слэцы. А яно-тані па назве і бы-ла вёсачка. Нейкія перакаса-бочаныя, падслепаватыя ха-цінкі, з навясільмі, як аблаву-шка дарослага на немаўляці, стрэшкамі, з аконцамі ў адну шыбіну.

За апошнія гады не па-знаць стала Слэпцаў. Шыро-кія вуліцы абстаўленыя аку-ратнымі хатамі з шыфернымі дахамі, гонтавымі і чарапнічымі дахамі. Нямала і пяціцэнак. От нека і ўсхадзіліся вяс-коўцы: дакуль, кажучь, пры цяперашняй нашай замож-насці сляпчанамі прызывацца будзем? І замест колішніх Слэпцаў на тапаграфічнай карце раёна з'явілася Зна-менка. Прыгожая назва, праўда?...

У баку ад цэнтральнае ся-дзібы, туды, пад Прыпяць, імжыць россыпам электрыч-насці вёска Чэрнічы. Вясё-лае селішча. Галасістае. Мо-

кі абняліся шырокім вусцем. Пагост — сяло вялікае, двароў пад чатырыста. І прыгожае. Усё ў прысадах. У асенні садоў, над садамі ганарліва ўскінулі свае чуп-рыны-макушы таўсцючкі-вя-зы, што, бы вартавыя, вы-страіліся ўздоўж галоўнай вуліцы. Ад яе распякліся ву-ліцы, вулачкі і завулкі. Паа-бапал іх ёмка прыладкавалі-ся дыхтоўныя хаты, боль-шасць пад шалёўкай, на глад-кі вугал, светлай сцяной вы-ходзячы да вуліцы — да лю-дзеі, — а глухой на агаро-ды.

У цэнтры вёскі — гмах брыгаднага клуба, з бібліятэ-кай на пляч тысяч кніг, шы-рокакранный кінаўстаноў-кай і глядзельнай залай на чатырыста месц. Збоч клуба — кампанія школы-дзясці-годкі. Дырэктарствуе ў ёй вясковец-камуніст Васіль Ні-кіфаравіч Маркевіч. Дзе і ў якіх толькі галінах народнай гаспадаркі не працуюць за-раз выпускнікі школы! Са-сцен яе выйшлі нават капіта-ны дальняга плавання і геа-лагі, як, напрыклад, Іван Юрчанка, Алякс Раманоўскі, Яўген Філатаў, — не кажучы ўжо пра настаўнікаў, агра-номаў, урачоў. І свае вучо-ныя ёсць.

Успомнілася брыгадзіру Іншая пара. Як з зямлянак дымкі віліся. Бы краты па-зашываліся пагашчанае ў норы-зямлянікі, з ратных да-рог воінаў-гаспадароў на спу-стошаных котлішчах чака-ючы. А каб было чым сустрэць пераможцаў, ага-роды капалі, жыта сеялі, бульбу садзілі. Мала ў пе-раможную вясну раллі ўзна-лі, на сабе плугі і бароны цагаючы. Пуставата было ў сьвельнях, змучанай выйшла з вайны і зямля і людзі.

Да апошняга зярняці вы-

У гэтыя марозныя сту-дзеньскія дні ні на хвілі-ну не заціхае гул мато-раў на палатках саўгаса «Слоніміскі» Слонімскага раёна. Справай адзнача-юць хлебарабы на Зварот ЦК КПСС да партыі, да савецкага народа — ко-жны дзень яны вывозяць пад будучы ўраджай сот-ні тон угнаенняў.
Лепшы сярод лепшых — трактарыст Мікалай Царун, які штодзень вы-конвае па паўтары-дзе нормы.
Фота Я. ПЯСЕЦКАГА.

ДЗІЎНАЯ рэч: наш сучаснік, чалавек, бясспрэчна, вялікай духоўнай культуры і глыбокіх ведаў. Інтэлектуал і працаўнік, саромячыся прызнацца ў сваёй гэтай слабасці, больш за ўсё любіць чытаць дэтэктывы. А яшчэ ён любіць глядзець зробленыя на іх тэлефільмы.

Што ж, узровень культуры, духоўныя запатрабаванні, густы людзей самыя розныя. Але ёсць нешта агульнае, што прываблівае чытачоў да добрай кнігі. Ёсць і больш глыбокія прычыны вялікай папулярнасці так званай дэтэктыўнай літаратуры, на што, дарэчы, ужо звярнула ўвагу крытыка.

Справа ў тым, што літаратура на «крмінальна-разведчыцкія» тэмы ўжо выйшла з дзіцячага ўзросту, і да яе, і да яе чытачоў ужо нельга ставіцца пагардліва і катэгарычна адмоўна. Найбольш таленавітым аўтарам прыгодніцкага жанру ўдалося вырашыць праблему становішча героя, узяўшы на ўзбраенне ўсё вартае з класічнага рамана, з псіхалагічнай прозы. Героя, які канцэнтравана выяўляе ідэал мужнасці, адданасці Радзіме, высякароднасці, маральнай чысціні. Прытым — немалаважнай акалічнасцю — героя ў дзеянні, у змаганні, у барацьбе. Мне здаецца, тут мае вялікае значэнне менавіта тое, што літаратурны тэрмін «герой» набліжаецца або нават супадае з першапачатковым і асноўным сэнсам слова.

Так, чытачу патрэбен герой, як герой, як узор маральных і фізічных магчымасцей чалавека. Чытач свядома ці неўсвядома шукае ў супастаўленні з ім наваўраджэння сваіх уласных схаваных магчымасцей на здзяйсненне подзвігу. Таму яго цікавіць гісторыя, псіхалогія і, калі можна так сказаць, механіка подзвігу ва ўсіх яго шматлікіх праявах.

Хоць прыгодніцкі жанр (як адгалінаванне прозы) — не галоўнае рэчышча развіцця літаратуры, але вопыт таленавітых яго майстроў у гэтых адносінах павучальны.

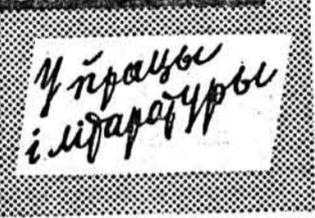
Наша беларуская літаратура мае бясспрэчны дзясяцілітні ў многіх жанрах — апрача, хіба, прыгодніцкага, — у тым ліку і ў распрацоўцы тэмы сучаснасці, у паказе «героя нашага часу». Але для яе, як і для іншых братніх літаратур, застаецца актуальнай праблема становішча героя.

Ці такая яна ўжо складаная, гэтая праблема? Гледзячы, як да яе падыходзіць. Мне здаецца, перад І. Мележам, І. Шамякіным, Я. Скрыганом, Я. Брылём, М. Лобанам, А. Адамовічам і іншымі яна паўстае ў выглядзе пытанняў: «Які ты, герой нашага часу? Як ты змяніўся ў параўнанні з днём учарашнім? Якім ты будзеш заўтра?» Перакананы, што ў іх творах, маючы

на ўвазе, што кожны піша ці будзе пісаць пра сучаснасць, чытачы — сённяшнія і заўтрашнія — знойдуць істотныя рысы нашага сучасніка.

Некаторыя пісьменнікі, калі меркаваць па іх творах, заклапочаны больш за ўсё тым, каб паказаць героя як

СУЧАСНІК:

чаму? Іван Шамякін. Іван Мележ. Васіль Быкаў. Хто яшчэ? Уладзімір Караткевіч. Якіх гадоў пяць таму вялікі попыт быў на кнігі Міхася Стральцова, іх чакалі. Цяпер Стральцоў-празаік чамусьці маўчыць, а Стральцоў-паэт такой папулярнасцю не карыстаецца. Апошнім часам увагу шырокага кола чытачоў прыцягнуў Алесь Адамовіч сваёй «Хатынскай аповесцю»...

Гэтыя пісьменнікі — можна было б назваць яшчэ некалькі імёнаў — умеюць і выяўляць, адкрываць у жыцці новае, і паказваць яго так,

менніка да так званых простага чалавека, г. зн. чалавека, які не займае высокіх пасадаў. Але хіба сярод радных працаўнікоў няма людзей ініцыятыўных, моцных, духоўна багатых, якія ўплываюць на становішча спраў у калектыве, а праз свой калектыв — і на ўсё грамадства? Ёсць, і ня мала. Сам іх характар нараджае паміж імі і калектывам, асобнымі яго членамі розныя канфлікты і калізіі, якія маюць прамое дачыненне да сацыяльных і маральных праблем грамадства. У сваю чаргу, значнасць закранутых аўта-

яе... Для пачатку, можа, і надзіраюцца. Але, паколькі гэта аповесць, а не абразкі, чакаеш завязкі нейкага дзеяння, сучаснага канфлікту. Аднак увесць твор складаецца, па сутнасці, са «знаёмстваў» з рознымі персанажамі. Ёсць сярод іх і даволі цікавыя тыпы — назіранні ў М. Гроднева ёсць, ёсць матэрыял, але ён да канца не асэнсаваны і не «збіты» ў цэласны мастацкі твор. Вобразы, рысы якія толькі наміраюцца — старшыня калгаса Дзелянок, шалапутны хлопец Віцька, рацыяналіст і дзялок ад асветы Каўчанка, дзядзька Хведар — не атрымалі належнага развіцця. Ды і не маглі атрымаць. Яны — кожны сам па сабе. У кантакты

Уладзімір АНІСКОВІЧ

ЦІХАМІРНАСЦІ СКАЖАМ: „НЕ!“

мага больш велічным і бездакорным, як кажуць, на ўсё сто працэнтаў. Яго аблічча для іх яснае, акрэсленае раз і назаўсёды. Пры такім поглядзе на рэчы мэта, думаецца, далей, чым гэта можа здацца.

Нарэшце, як я заўважыў, існуе і трэці падыход да праблемы, пры якім... ніякай праблемы не існуе. Калі чытаеш некаторыя творы на сучасную тэму, дык, здаецца, аўтары іх разважаюць проста: чаго там, маўляў, мудраваць — час наш гераічны, таму бяры ў жыцці ўсё па парадку і апісвай...

Пры такім падыходзе да адлюстравання рэчаіснасці ў літаратуры герой часта выглядае проста добрым чалавекам, як усё мае знамя, якіх я, прости смаротны, багу штодня ў будзённым жыцці. Я думаю, што ва ўсіх іх ёсць нешта большае, значнае, спадзяюся, што пісьменнік дапаможа разгледзець іх сапраўдную сутнасць, а ён мне паказвае тое, што я ведаю сам. Калі і трапляе ў яго поле зроку што-небудзь істотнае, яно патанае ў плыні будзённага звычайнага.

А ў жыцці, у чалавеку столькі яшчэ неадкрытага! У часопісе «Вопросы литературы» (№ 7, 1973) крытык Г. Белая пісала: «...Гісторыя, што асела ў псіхіцы чалавека, прадугледжвае велізарную разнастайнасць тыпаў», і задача пісьменніка — выяўляць і паказваць іх: «Вось герой, якога вы яшчэ не ведаеце, якога вы яшчэ не бачылі. І яшчэ... І яшчэ...»

Выяўляць і паказваць... Выявіць — толькі палавіна справы. Трэба яшчэ паказаць. Важна і тое, і другое.

Не сакрэт, што ёсць кнігі чытальныя, адносна чытальныя і мала чытальныя. Хто з нашых, беларускіх аўтараў самыя папулярныя? І

каб чытач захапіўся. У іх творах ёсць нешта ад добрага дэтэктыва. Адметнасць і яркасць іх вобразаў вынікае з канфліктаў, у якіх героі ўдзельнічаюць — непасрэдна. Думаецца, што не менш, чым мастацкія дэталі і апісанні, тонкасць і глыбіня псіхалізу, важны ў творы сюжэт, які адлюстроўваў бы дынаміку барацьбы за новае і прагрэсіўнае ў жыцці, рэальныя жыццёвыя працэсы.

Здольнасць пісаць высокамастацкія творы можна было б акрэсліць адным словам — талент. Талент павінен нараджаць творы, якія патрэбны людзям, якія знаходзяць усё новых і новых чытачоў. Кніга «працуе», калі яе чытаюць. Але «чытальны» кніг у нас пакуль што на многа менш, чым талентаў у нашай літаратуры.

Вазьміце Івана Пташнікава: глыбокі знаўца чалавечай душы, выдатны мастак слова... Пра яго раман «Місіжы», прысвечаны праўда, не сённяшніму дню, але і не далёкаму мінуламу, пісалася шмат. Аднак рэцэнзенты і крытыкі заўсёды часосці не дагаворвалі. Ніхто не хацеў прызнацца, што каб прачытаць раман да канца, трэба сябе прымушаць, проста-такі пераадолюваць уласнае нежаданне гэта рабіць. І, як ні дзіўна, адбівае ахвоту чытаць твор галоўны герой Андрэй Вялічка. У чым жа справа?

Пісьменнік зрабіў сваім героем нічым не адметнага чалавека. Гэта не значыць, што ён, герой, дрэнны чалавек. Ён у меру добры, праўдзівы, сумленны — усё ў меру, усё, як кажуць, у норму. Але ж гераізм — гэта не норма: Гэта нешта выключнае ў параўнанні з дасягнутым на шляху прагрэсу грамадства. Якасны скачок наперад.

Зразумела цікаваць пісь-

рам праблем абумоўлівае значнасць героя і цікаваць да яго чытача.

Праблема, перад якой ставіць свайго героя І. Пташнікаў, не мае вялікага грамадскага значэння. Што зменіцца ў жыцці грамадства ад таго, паедзе Андрэй Вялічка з лесспрагасам пад Полацк ці застанецца жыць і працаваць у родных мясцінах? Абсалютна нічога. Хіба што герою пры адным з раішчыннаў гэта будзе каштаваць лішніх перажыванняў. Але перажыванні яго вузка асабістыя. Мы можам толькі паспагадаць яму па-чалавечы, захапляцца ж у ім няма чым.

Грамадзянская нязначнасць героя пазбаўляе твор дзейнасці. Не вырастае яго ні талент аўтара, ні ягонае ювелірнае майстэрства.

Не па мастацкім узроўні, а па «казфіцыенце» карыснага дзеяння, аднолькава невысокім, з раманам «Місіжы» можна паставіць побач нядаўна апублікаваную «аповесць у навелах» М. Гроднева «Радня» («Польмя», № 8, 1973). Калі ў Пташнікава мы адчуваем філасофскі роздум над жыццём і над месцам чалавека ў ім, заўважым адносіны аўтара да матэрыялу, дык твор Гроднева вызначаецца павярхоўным адлюстраваннем рэчаіснасці і неарганізаванасцю.

Пачатак аповесці шматбагатачы, хоць і не новы. Герой, ад імя якога вядзецца апавяданне, прыязджае ў вёску свайго маленства на адпачынак. Чакаеш, што ён адкрые для цябе ў сённяшняй вёсцы нешта такое, чаго ты яшчэ не ведаеш. Так, балючая памяць вайны трывожыць і яшчэ доўга будзе трывожыць людзей. «Я»-герой знаёміць нас са сваёй раднёй — дзецямі, дзядзькамі, што перажылі вайну, апавідае пра сумны лёс бацькі і іншых, хто не вярнуўся з

між сабой не ўступаюць, няма скразнага дзеяння, няма канфлікту, які памог бы раскрыцца вобразам.

Права на жыццё, вядома, мае і бессюжэтны твор. Але ў ім асаблівае значэнне набывае вобраз апавядальніка, у даным выпадку «я»-герой, нераздзельны з асобай аўтара. Ён становіцца цэнтральным вобразам і нясе асноўную мастацкую нагрузку. У аповесці М. Гроднева «я»-герой на сябе гэтай нагрузкі браць не хоча. Яго асабістыя адносіны да таго, што ён раскавае, няпэўныя, пазіцыя невыразная. Невядома, напрыклад, як ён ставіцца да дзядзькі Хведара і яго «адысеі». Ён быццам бы свядома трымаецца ўбаку: вось, маўляў, я раскаваў, а ты, чытач, сам рабі вывады... Чытач-то зробіць іх, ды не ў карысць героя як асобы.

Канчаткова ж аўтарытэт героя падае ў нашых вачах, калі мы пераконваемся, што ён не здольны даць бой шкоднаму для грамадства чалавеку Паўлюку Каўчанку, для чаго былі і асабістыя прычыны. Ён абмяжоўваецца толькі тым, што раскавае, якія блгі гэты Каўчанка...

Не, не баец «я»-герой М. Гроднева. Ён звычайны, вельмі памярковы чалавек, добры, але залішне сціплы і ціхі. Дык ці заслугоўвае ён увагі чытача?

Паглядзіце ў Васіля Быкава: «я»-герой у аповесці «Абеліск» таксама сціплы чалавек, але за гэтай сціпласцю ўгадваецца душэўны неспакой, грамадзянская актыўнасць. Роля яго ў творы невялікая, але ён запамінаецца, яго адчуваеш увесь час поруч з Ткачуком. А Ткачук... Гэты вобраз адразу выклікае павягу сваім байцоўскім характарам, непрымірнасцю да людзей тыпу Ксяндзова, для якіх «загадзя ўсё ясна».

Васіль Быкаў пісаў аповесць «Абеліск», відаць, не толькі дзеля таго, каб паказаць подзвіг настаўніка Мароза. І не для таго, каб проста адлюстравалі эпізод з нашага сённяшняга жыцця. Яго, думаецца, усхвалявала пэўная праблема. Прычым усхвалявала так, што ён, як грамадзянін, адчуў: трэба дзейнічаць, умяшацца, зрабіць усё, каб дапамагчы людзям выправіць становішча. Як мастак з абстрактным пачуццём сучаснасці ён, можа, надта завастрэў праблему для сябе і іншых. Але ж і па-мастакоўску важна сказаць сваё слова. У выніку твор яго набывае дзейсны характар, ён мабілізуе.

Пі. Місьню хвалявала, пэўна, адразу некалькі праблем, калі ён пісаў аповесць «Ціхае лета» («Польмя», № 10

НАВІНКИ КНИЖНОЙ ГРАФИКИ

Малюнкi мастака П. Калініна да кнігі І. Гурскага «Вецер венау», якая выходзіць у выдавецтве «Мастацкая літаратура».

ЗАПРАШАЕМ
У «БРАТЭРСТВА»

1973), цэлы комплекс іх: год рад і вёска, уплыў дабрабыту на самаадчуванне, свядомасць і маральнае аблічча розных людзей, «вечныя» праблемы кахання, выхавання моладзі, «бацькі і дзеці»... Ці не замнога для адной аповесці?

Письменник яшчэ раз пацвердзіў, што ён здольны прыкмятаць у жыцці істотнае і характэрнае, добра валодае словам. Дарэчы, вось хто з поўным правам мог бы назваць свой твор аповесцю ў навалях. Складаецца ён з пяці раздзелаў, якія названы імёнамі герояў: «Клім Прохаравіч Пятручык», «Канца», «Аляксей Баркун», «Петрунея», «Вінцэс, ён жа Віктар». У адпаведнасці з назвай кожны раздзел наваля мае свой мастацкі свет. У кожнага з герояў вершы. Але ў творы цяжка вызначыць галоўную ідэю. Таму, працягваючы яго, адчуваеш сябе крыху разгубленым — так, быццам перад табой узнікла раптам некалькі неадкладных спраў. І ты не ведаеш, за якую наперад брацца.

Аповесць мае свае жанравыя межы, эпічная шматпланавасць рамана ёй, відаць, супрацьпаказана. Лепш, калі ў аповесці пастаўлена адна якая-небудзь праблема, а ўсё астатняе падначалена яе мастацкаму вырашэнню. Тады твор можна параўнаць са зброяй, якую наносіцца сканцэнтраваны ўдар. Такой «мапапроблемнасцю» вызначаюцца, на маю думку, аповесці В. Кармазава «Пагоннік» і «Бярозавыя венікі». Можна, вядома, гаварыць пра поўныя мастацкія пралікі і недахопы іх, але ў аснове кожнай лясчыць выразная ідэя, выходзячы з якой письменнік будзе сюжэт, кампануе твор, расставіць дзейных асоб, адкрыта размяжоўваючы іх на два лагера, якія процістаяць адзін аднаму.

Письменник робіць добрую справу ўжо тым, што выкрывае стыхійнае, варожае, негатывнае ў чалавеку. Але, з другога боку, і для сцвярдзення нашых ідэалаў у мастацкім творы цяжка, відаць, абысціся без маштабнага канфлікту. У такім разе больш-менш паслядоўны ў сваёй сутнасці адмоўны герой выступае не толькі як аб'ект даследавання, увядзенне яго — мастацкі прыём, які дазваляе найбольш эфектыўна паказаць становаўчага героя. Так, асноўнае месца ў аповесцях В. Кармазава займаюць Звыцкая, вельмі тыповыя для нашага часу людзі: простая жанчына Юлька, п'яніца і майстар на ўсе рукі Ягор Кавалёк у «Пагонніку», урач Арсен Хаўбок, інжынер-будаўнік Генка, дзядзька Гараём Аблавушка, Якаў Лукіч у «Бярозавых веніках». Іх чалавечнасць, духоўная прыгажосць і шчодрасць раскрываюцца ў сутыкненні з эгаізмам і мяшчанскай абмежаванасцю на іх фоне падкрэслваюцца і адзначаюцца, утвараюцца прыватныя калектыўныя вобразы нашага сучасніка. Наогул, творы, пабудаваныя на выразным канфлікце, заўсёды прыцягваюць увагу чытача.

У гэтай аповесці выразна адлюстравалася істотная прыкмета нашага часу: у асяроддзі родных, блізкіх, сяброў Сцяпана, калі ўсім адкрылася сапраўднае яго аблічча, узнікае трывога, пачынаецца барацьба — супраць Сцяпана-мешчаніна і чыноўніка і за Сцяпана-чалавека. У М. Гроднева ж, як мы помнім, Каўчанка не атрымлівае належнага адбору. У гэтым, думаецца, пралік аўтара «Радні».

Трэба пчыра сказаць, што чытачы спадзяваліся на большае і ў «Песні Дзвіны» Т. Хадкевіча як творы на актуальную, сучасную тэму.

Вядома, у рамана ёсць удалыя старонкі, цэлыя раздзелы, прысвечаныя гістарычным падзеям, біяграфіі галоўнага героя, пранікнёныя і шчырыя лірычныя адступленні, што ўжо, дарэчы, адзначалася («ЛІМ», 28 верасня 1973 г.). Але ж ці не дзіўна (гэта заўважана і ў рэцэнзіі), што на грандыёзнай будоўлі, куды з'ехаліся з усёй краіны тысячы людзей, пануе такая ненатуральная «ціхамірнасць»... Усе цяжкія пераадольваюцца лёгка, без якіх-небудзь больш-менш істотных жыццёвых канфліктаў. Нават журналіст Лесавец, якому сам бог загадаў мець крытычны погляд на рэчы, быць настырным і неспакойным, выведзены ў рамана памярковым і паблажлівым. Здзіўляе, напрыклад, яго пазіцыя, калі вырашаецца лёс бракароба і п'яніцы Дзерана.

Увогуле, некаторыя героі Т. Хадкевіча вельмі ўнутрана падобныя адзін на аднаго, у прыватнасці — кіраўнікі будоўлі. Яны — харошыя людзі, добрасумленна выконваюць службовыя абавязкі і — толькі. А сярод рэальных будаўнікоў, у кіраўніцтве быў жа нехта, хто больш за іншых гарэў ідэяй будаўніцтва, пакутаваў, перажываў, спрачаўся, жыцця не шкадаваў... На жаль, сярод паказаных нам літаратурных герояў няма каго асабліва вылучыць — яны аднолькава становаўчыя, ім чагосьці нешта, каб прыцягнуць увагу чытача.

«Як складаецца літаратурны стандарт? — разважаў галоўны рэжысёр МХАТ Алег Яфрэмаў на абмеркаванні спектакля «Сталевыя» ў часопісе «Вопросы литературы» (№ 6, 1973). — Бяруцца нявыдуманія, рэальныя рысы жыцця людзей, але пры гэтым адсякаюцца часткі нязручныя, якія перашкаджаюць, не ўкладваюцца ў разумовую, абстрактную схему». А як гэта робіцца практычна? Аўтар, наважыўшы ў што б там ні было ўзвысіць свайго героя, знімае на яго шляху ўсе перашкоды, ахоўвае, як маці дзіця сваё, каб, не дай бог, ён не сутыкнуўся з благім чалавекам. А такіх ж сутычкі і дапамагаюць убачыць, які ён, герой, на самой справе.

Вядома, паколькі ў нашым грамадстве няма антаганістычных сіл, няма і таго антыгероя, стопрацэнтага нягодніка, характэрнага для капіталістычнага ладу. Але рознасць духоўных, маральных, эмацыянальных і іншых патэнцыялаў павінна існаваць паміж героямі, павінны існаваць і канфліктныя сітуацыі. У гэтым сэнсе хочацца нагадаць цікавае выказанне І. Шамякіна ў «Літаратурнай газетзе», дзе, гаворачы пра свой раман «Атланты і карыятыды», ён слухна сцвярджае: «Думаю, што ў наш час характар канфлікту ў вытворчай сферы і ў духоўным жыцці людзей вельмі змяніўся. Традыцыйнае сутыкненне паміж наватарамі і кансерватарамі робіцца анахронізмам. Новае аблічча прымае і мяшчанства — часам нават няпроета бывае распазнаць і выкрыць яго».

Ціхамірнасці няма ў сапраўдным жыцці — і не трэба, каб яна была. Ціхамірнасць — гэта застоі. Жыццё — гэта барацьба, барацьба складаная, са шматлікімі цяжкімі перашкодамі на шляху да нашай заповітай мэты — камуністычнага грамадства. Хочацца, каб мастак заўсёды памятаў гэта, адлюстроўваючы ў сваіх творах нашу сучаснасць. І тады прыйдзе поспех. І тады творы пра нашага героячнага сучасніка набудуць папулярнасць у чытача і неабходную дзейную сілу ў выхаванні працоўнага чалавека.

З 1975 года выдавецтва «Мастацкая літаратура» пачынае выпускаць штогадовы альманах перакладной літаратуры «Братэрства». Мы звярнуліся да галоўнага рэдактара альманаха Ніла Гілевіча.

— Ніл Сямёнавіч, чым выклікана неабходнасць новага выдання ў нашай рэспубліцы?

— Мастацкі пераклад — неад'емная частка нацыянальнай літаратуры, паўнакроўнае жыццё якой без узаемаабмену духоўнымі набыткамі з іншымі літаратурамі свету немагчыма.

Мэты альманаха зусім ясныя: папулярна і лепшыя здабыткі сучаснай літаратуры братніх рэспублік і сацыялістычных краін і тым самым умацоўваць культуру і літаратурны ўзаемазвязі з імі. Разам з гэтым новае выданне будзе служыць згуртаванню перакладчыцкіх кадраў рэспублікі, па-

вышэнню іх кваліфікацыі і прафесіянальнага майстэрства.

За апошнія дзесяць-пятнаццаць гадоў у галіне беларускага мастацкага перакладу дасягнуты прыкметныя поспехі. Не выпадкова ў Мінску яшчэ ў 1965 годзе была праведзена ўсесаюзная нарада па пытаннях мастацкага перакладу, а ў мінулым годзе — сімпозіум перакладчыкаў беларускай літаратуры. Аб гэтым жа сведчыць прысуджэнне Дзяржаўнай прэміі БССР — менавіта за пераклады — Аркадзю Кулашэву, узнагароды і званні, якімі адзначана перакладчыцкая дзейнасць і праца нашых письменнікаў і паэтаў у братніх рэспубліках і ў сацыялістычных краінах. У нас вырасла і досыць актыўна працуе значная катэгорыя перакладчыкаў, сярод якіх ёсць даволі вопытныя, выдатныя майстры.

Таму і было становаўча вырашана пытанне аб выданні

СПРАВЫ ВЫДАВЕЦКІЯ

«СОВЕТСКИЙ ПИСАТЕЛЬ», 1974

У тэматычным плане выдавецтва багата прадстаўлена і беларуская літаратура. «Водбліскі» — так называецца аднагоміні прэзы народнага пісьменніка рэспублікі Івана Шамякіна. Рускі чытач ужо знаёмы з многімі творамі аўтара, якія ў перакладзе на рускую мову выходзілі ў гэтым выдавецтве. У новай кнізе змешчаны творы, якія пісаліся ў розныя гады: аповесці «Пер-

шы генерал», «Ах, Міхаліна, Міхаліна» і іншыя.

Народны паэт рэспублікі Максім Танк значна дапоўніў другое выданне кнігі «Лісткі календара» (першае выйшла на рускай мове ў 1969 годзе).

Па-ранейшаму выдавецтва знаёміць усесаюзнага чытача з творчасцю маладых нацыянальных пісьменнікаў. Упершыню на рускай мове асобнай кнігай выходзяць творы Валяціна Мысліўца. У зборнік «Ра-

штогадовага альманаха перакладной літаратуры «Братэрства». Гэта — яшчэ адно сведчанне таго клопату, які працягвае Камуністычная партыя і ўрад рэспублікі аб развіцці культуры народа.

— Што будзе ўзяць сабой новае выданне?

— У альманаху будуць друкавацца творы самых розных жанраў: аповесці, аповяданні, паэмы, вершы, мастацкія нарысы, літаратурныя эсы, крытычныя артыкулы, водгукі, на выданні беларускай літаратуры за межамі рэспублікі, дакументальна-публіцыстычныя матэрыялы і г. д. Галоўны клопат рэдакцыі — зрабіць выданне і зместам, і цікавым. Таму крытэрыі, зразумела, будзе адзіны: высокія ідэяна-мастацкія якасці твораў і такі ж высокі ўзровень перакладчыцкага майстэрства. У рэдакцыю ўваходзяць людзі, якім дапалянаваць гэтыя патрабаванні пад сілу: Іван Мележ, Янка Брыль, Васіль Быкаў, Барыс Сачанка, Юрка Гаўрук, Язеп Семіянон, Аляксей Зарыцкі, Леў Салавей, Аляксей Гардзіцкі. Хочацца верыць, што альманах апраўдае сваё прызначэнне, будзе мець сваіх чытачоў.

бачыя людзі» ўключаны нарысы «Наддзвінскі летаніс», «Агіні Лукомля», аповесць «Гарачая сталь».

У кнізе «Гарызонты беларускай прозы» Аляксей Адамовіч аналізуе творчасць К. Чорнага, І. Мележа, І. Шамякіна і іншых вядомых беларускіх празаікаў.

Чытач атрымае і іншыя кнігі пісьменнікаў рэспублікі. Гэта — раман-памфлет Ільі Гурскага «Чужы хлеб», зборнік аповяданняў і аповесцей Рамана Сабаленкі «Роздум у дарозе», выбраныя п'есы Андрэя Макаёнка пад агульнай назвай «Заццюканы апостал».

Ветэран бібліятэкі — дырэктар Аляксандра Кірылаўна Аўтушка. Гэта яна чвэрць стагоддзя назад у невялікім пакойчыку стварыла першую ў горадзе дзіцячую бібліятэку і прынесла туды свае ўласныя кнігі. Свой вопыт і веды спаўна аддае Аляксандра Кірылаўна высякароднай справе выхавання ў дзяцей любові да кнігі — невычэрпнай крыніцы ведаў.

А. БЕНЯНСОН.

СЯВАР НА ўСЁ ЖЫЦЦЁ

Сёння Барысаўская цэнтральная дзіцячая бібліятэка імя Аркадзія Гайдара — буйнейшае кнігасховішча рэспублікі: у яе фондзе — 85 тысяч тамоў рознай літаратуры.

Да паслуг чытачоў утульная чытальня, залы для правядзення масавых мерапрыемстваў, розныя кабінеты. Тут можна паслухаць раска-

зы ўдзельнікаў Кастрычніцкай рэвалюцыі і грамадзянскай вайны, ветэранаў Вялікай Айчыннай вайны, сустрацца з Героямі Саветскага Саюза і Героямі Сацыялістычнай Працы, з пісьменнікамі.

Юныя чытачы ўдзячныя сваім бібліятэкарам-выхаванцам, якія адкрываюць ім шлях у жыццё.

Гэтыя паэтычныя зборнік выйшаў у канцы леташняга года ў выдавецтве «Молодая гвардия». Ён працягвае серыю кніг, выпуск якой пачаўся некалькі гадоў назад. Сярод іх — «Общези-

«ПОЛЮСА» — КНИГА КАЛЕКТЫВНАЯ

тие», «Знакомство», «Костры» і іншыя. Аўтары іх — прадстаўнікі розных саюзных рэспублік. У зборніку

«Полюса» выступаюць 15 маладых паэтаў. Цікавая падборка мінчаніна Эдуарда Скобелева.

Малюні мастака П. Калініна да кнігі І. Гурскага «Вечер вёну», якая выходзіць у выдавецтве «Мастацкая літаратура».

Канстанцыі БУЙЛО—75

Сёння вядомай беларускай паэтэсе, заслужанаму дзяржаўнаму культуры БССР Канстанцыі Буйло спаўняецца 75 год. У сувязі з юбілеем праўленне Саюза пісьменнікаў рэспублікі накіравала Канстанцыю Антонаўна прывітанне, у якім гаворыцца:

«Глыбокапаважаная Канстанцыя Антонаўна!

Горача, ад усяго сэрца віншваем Вас з днём нараджэння, са слаўным 75-годдзем!

Гэты знамянальны дзень супадае з другой памятнай для ўсіх нас гадавінай — шасцідзесяцігоддзем з часу выдання Вашай першай кнігі «Курганная кветка», якая выйшла ў 1914 годзе пад рэдакцыяй Янкі Купалы. Мы рады вітаць у Вашай

асобе аднаго са старэйшых сучаснай беларускай паэзіі. За Вашымі плячыма — вялікі творчы шлях, плённыя паэтычныя пошукі і багатыя здзяйсненні. Застаючыся нязменна вернай свайму жанру — жанру лірычнага верша, Вы ўмела надаеце лірыцы пранікнёна-асабістае і адкрыта-грамадзянскае гучанне, уключаеце ў сваіх усхваляваных радках мір, мірныя клопаты і справы сучасніка.

Жадаем Вам, дарагая Канстанцыя Антонаўна, доўгіх год жыцця, добрага творчага настрою, новых натхнёных вершаў».

Рэдакцыя штотыднёвіка «Літаратура і мастацтва» далучаецца да гэтага віншавання і жадае юбіляру доўгіх год жыцця, здзяйснення ўсіх творчых задум.

Яна мне — як подых натхнення у працы,
Каб тут, паміж вас, я жыла,
Здаецца, высока магла б я падняцца,
Шырока лятаць бы магла.
А чым вам аддзячу? Якое я слова
Узнiму з глыбіні пачуцця?
Прысягу, што працы аддаць я гатова
Кароткі астатак жыцця,
Што сэрца агонь, дум крылатых свабоду
Улішы у песні свае,
Адам іх Радзіме, аддам іх народу,
Няхай іх у шчасці няе!
За чэсць быць салдатам у арміі вашай,
За трудны да шчасця паход,
Вазьмі маё сэрца ты, партыя наша,
Вазьмі, мой савецкі народ!

ЯНКУ КУПАЛУ

З дзён дзяцінства да старасці год
Нас гарачая дружба з'яднала.
І ў шчасці, і ў скрусе нягод
У твой дом я прыходжу, Купала.
Бо твой дом быў прызны заўжды,
Ты спрыяў мне з пачуццём глыбокім,
Мо таму, што на шлях твой шырокі
Я драбнютка крала сляды...
Як вясёлкі яскравай дуга,
У паэзіі шлях твой адзначан.
Ну — а побач ступала нага
Маёй ціхае музы дзіцячай.
Дні прайшлі... Прамінулі гады,
Сівізна маю скронь заснавала...
Ты ж душы маёй блізкі заўжды —
Шчыры дружа мой Янка Купала.

Жыві, працуй, пакуль ёсць сілы! —
Душа так прагавіта хоча,
З людзьмі быць полеч сэрцу міла
У рытме радасным, рабочым!
Калі вазьму пяро я ў рукі,
За стол сяду над паперай,
І прачытаюць мае ўнукі
Усё, што ім душой даверу.
Там будуць думы дзён пражытых,
Мае няздзейсненыя мары...
Шмат вопытным вачам адкрыта,
Не адчуваю я цяжару...
Гадоў, што скронь мне пабялілі,
Жыцця — што йдзе на схіл сягоння,
Мне зор гарачых не зацьмілі
Туманы сумныя на ўлонні.

Канстанцыя БУЙЛО

ЭМБЛЕМА СІЛЫ

Сасновы бор. Будынкаў новых
Між соснаў збудавана шмат.
Прамуе ўдалы шашы асфальт,
Істужкай сцэлецца шайковай,
Густы патак на тратуары,
Рабочых — хлопцаў і дзяўчат.
Ідуць адзінкі, групы, пары,
Завод прыціх. Чакае. Рад...
І пачалася ўжо работа,
Плыве канвеер міма нас,
З калёс, да яркага капота,
Гатовы выйсці за вароты
З эмблемай зубра — новы «МАЗ».
Ён нездарма эмблему сілы
Узяў сабе. — За дваццаць тон
Падыме гэты птах бяскрылы —
І на шашы — да небасхілу —
Нібы віхор імчыцца ён.
Ва ўсіх краях усяе планеты
Працуе беларускі «МАЗ».
Ён вамі створаны, сагрэты,
Ідзе, з поўнай выкладкай, да мэты,
І працай праслаўляе вас.

У ВАЧАХ МАІХ ЗАРА СВІТАННЯ

Няхай сабе схіляе дзень
Бег сонечны на ціхі вечар.
Няхай сабе і ноч ідзе,
Я не ўхілюся ад сустрэчы
З усім, што прыйдзе да мяне...
Хоць будзе сэрцу трошкі шкода,
Што новым песням не звінець
На славу роднага народа —
Тым песням, што жывуць ва мне,
Якіх яшчэ не праспявала,
І не гучаць ім па вясне
Перад запозненым прывалам...
Няхай сабе, пакуль жыву —
Дням новым, сонцу шчыра рада...
Кіплю, як русла вадаспаду
І рэчкай бурнаю плыву.
У маіх думках і жаданнях
Парыў імкненняў маладых!
Ты не лічы мае гады,
У вачах маіх зара світання!

ЗА ЧЭСЦЬ БЫЦЬ САЛДАТАМ

Між вас я замала, зарэдка бываю,
Было так да гэтай пары,
А дружба мне ваша душу сагравае,
Вы ведайце гэта, сябры.

МНЕ НАЗАУСЁДЫ запомніўся гэты снег. Цёплы і ціхі, ён нечым нагадваў вішнёвую кветку. Здавалася, адчыні любячы вясніцы і — табе сустрач выйдзе сястра. Чамусьці думалася, што яна будзе ў белай накідцы і з сярпом на плячах. І хацелася думаць, што яна заслухаецца падгаласамі вечаровай песні, заглядзіцца ў водбліскі начлежных кастроў, што калышучы здані далёкай мінуўшчыны.

Недзе ў вялікім горадзе малапаква праносіліся імклівыя экспрэсы па прыпынках тоўпіліся людзі, а мне мролілася, што, збочыўшы ў завулак, які называўся вельмі сціпла і прыязна — Ціхвінскі — абавязкова сустрачеш тую, якую не бачыў ніколі, але ведаеш даўно. І тут, дзе трошкі сцішаўся гарадскі гул і веба ружавела ад ядранай вярчэння зары, міжволі прыгадваўся матуў, чуты, відаць, з калыскі:

Люблю мой край, старонку гэту,

Дзе я радзілася, расла...
Ей, дзяўчынцы, некалі прысвячаў вершы Янка Купала, упершыню чытаў сваю неўміручую «Паўлінку», яна па-простаму папскала руку Якубу Коласу, Мансіму Багдановічу, Змітраку Бядулю. І ўсе яны верылі ў яе светлы талент, і яна апраўдала гэтыя спадзяванні.
Званок. Дзверы адчыняе жанчына з маладзжавым тва-

рам і з прыязнымі вачыма: — Заходзьце!
Божа мой! Дзе б, у якім бы кутку пашага зямнога шара я ні спаткаў яе, то і тады б па гучанню яе голасу і лагоднай усмешцы адразу зразумеў бы, што яна зямлячка. Вось, здаецца, гэтая жанчы-

на возьме зараз даўню ў рукі і пойдзе даць кароў. Альбо граблі — сушыць духмянае сена. Але не толькі гэта бачыў я ў яе абліччы. Высокая духоўнасць адчувалася ў выразе твару, манеры.

— Вы да мяне?
Да Вас, дарагая Канстанцыя Антонаўна. Па вельмі будзённай справе: удакладніць некаторыя радкі Вашай новай кнігі «Май». Кніга вельмі змястоўная, пісалася доўга і натхнёна, і, мабыць, пад наплывам пачуцця некаторыя думкі выказаліся не так акрэслена, як гэтага хацелася б. Дзеся чытача.

— Добра.
І ніякай амбіцыі. Радок за радком, старонка за старонкай чытаем разам. Ёсць згода, ёсць прарэчэнне — усё, як належыць у сур'ёзнай справе.

Шырокім крылом шуміць вярчэння зара.
Падымаюся.

— А можа, лепш застацца ў нас?
Разумею Канстанцыю Антонаўна — ёй нездаровіцца і цяжка выкраіць час на афіцыйныя сустрэчы.
Застаюся. На дзесяць дзён, як вызначана камандзіроўкай — кніга неўзаб-

там, і яна будзе нібы тая падсечаная бярозка.
Чытаючы кнігу «Май», лёгка пераконваешся, што паэтэса менш за ўсё клапаціцца пра свае асабістыя нягоды, хоць і зведала ніякага горкага страт. Яна адчувае настаянную непарыўнасць з роднай

радкамі на палёт касманаўтаў і смерць Патрыса Лумумбы, сказаць гнеўнае слова ў адрас падпалышчыкаў вайны і паспахаваць чалавеку ў горы. І толькі сапраўдная закаханасць у жыццё нараджае такія прыўзнятыя наст-

зямлэй і яе людзьмі, бо толькі шчырае любоў да Бацькаўшчыны магла праддыктаваць гэтыя светлыя радкі:

Там, дзе спелі журавіны
На падушках моху белых,
Ганабелы рос палыны
Паміж купін пасівельных;
Дзе дрыгва ў паўсне ляжала
Пад плянкаю туману, —
Там мой ранак я вітала,
Мой жыццёвы, трудны ранак.

Я прывёў гэтыя радкі як характэрны прыклад таго, што паэтэса любіць збліжаць далёкія часы, па справядлівасці аддаючы перавагу ўсёму новаму: «а цяпер там новы горад сігануў да звонкай высі, на тарфянішчы азёры неаглядна разліліся».
Аўтар радуецца гераічным подзвігам і слаўным працоўным перамогам савецкага народа, нашай рэспублікі, і кожны прыезд на родную зямлю пакідае адчувальны след у яе творчасці. Канстанцыя Антонаўна паспявае адгукнуцца прачулымі

«ЛЮБЛЮ МОЙ КРАЙ, СТАРОНКУ ГЭТУ...»

Ой, як весела рагочуць лабагрэйні-стракатухі!
Аж гудзіць раючым рэхам звеслялы цёмны бор.
Узлятаюць над паносам не то пчалы, не то мухі,
І на купінах нусціцца ў хмельным водары чабор.

Тут удала перададзена і агульная панарама спякотнага дня, і напружанасць калектыўнай працы, усе пахі і адценні квяцістага лугу, і, здаецца, калі б сам быў жывалісцам, мог бы перанесці гэта хараставо на палатно, не звяраючы з натурай.

Зусім нядаўна выйшаў новы зборнік паэтэсы, названы сціпла і дакладна — «Роднаму краю». Ужо з першай старонкі яна даверліва гаворыць чытачу, што ўзнікла «патрэба ўбачыць блакіт беларускага неба».

Канстанцыя Антонаўна і тут жыве жаданнем «грані ўсе жыцця праявіць». І гэта задача, пастаўленая перад самою сабой, паспяхова вы-

— **МОЖА** вы ведалі Мікалая Ворвулева? — пытаўся наву-чэнцы Лоеўскага педвучы-лішча пасля літаратурнага канцэрта. — Раскажыце аб ім...

— Няма ў продажу грам-пласцінак са спевамі Ворву-лева, — скардзіліся рыбакі ў Браславе.

— На гэтай сцэне тройчы выступаў Ворвулеў, — хвалі-ліся ў палацы культуры Ар-шанскага Ільнокамбіната.

— Ён прыязджаў у наш калгас, — казалі ў вёсцы Шчэпановічы, на Ашмян-шчыне. — Прайшло пятна-цаць гадоў, але ніхто з нас не ў слях забыць таго ве-ча рапеваў...

Усюды помняць гэтага ар-тыста.

Здарылася так, што яшчэ не чуўшы спевака, я ўжо добра ведаў яго імя. — Неяк ад пасажыраў у цягніку даве-даўся, што яны едуць у Мінск толькі за тым, каб па-слухаць спевы выдатнага ар-тыста. Як тут было не за-памятаць! Помню, цягнік пры-быў і я, не заходзячы дамоў, проста з вакзала паспяшаў у Акруговы дом афіцэраў, дзе быў абвешчаны канцэрт новай славуці.

Влетаў у насё ўжо не бы-ло. Не пашанцавала і на «лішні» з рук. Я накіраваў-ся да выхаду з думкай — прыйсці сюды ў наступны раз, загадзя, выстаўляючы чар-зе колькі дзявядзеца і такім чынам забяспечыць сабе мес-ца ў зале. Выходзячы, сутык-нуўся ў дзвярах з упаўнава-жаным эстрады. Аказаўся той чалавек, які наладжваў мае літаратурныя канцэрты ў Віцебску.

— Вы нарадзіліся ў шаў-ковай кашулі! — ашаламў ён мяне знянацку. — Ёсць справа. Гэта я параў вас. Дарэчы, з прыездам! Толькі што быў у вас дома і ўсё ве-даю...

— Нічога не разумею... — разгублена міргаў я.

— Няма часу тлумачыць. Даведаецца пасля канцэрта. Хадземце, калі маеце ахвоту настаць.

Зала перапоўнена. Заняты адкідныя і прыстаўныя крэ-слы. Уздоўж сцены ў партэры і на балконе стаяць тыя, ка-му не хапіла білетаў. Пры-глядаюся, пазнаю: «Эге... Знаёмыя абліччы!»

Літаратары, артысты, сту-дэнты кансерваторыі і тэат-ральнага інстытута. Узбу-джаныя, чакаюць пачатку, хвалююцца. Яны ўжо неад-наразова слухалі Мікалая Ворвулева і прышлі сюды зноў, зачараваныя голасам спевака.

Прысутных паланіў у той вечар лрычна-драматычны барытон, незвычайна магут-ны і шырокі, выключнай пры-гажосці і своеасаблівага тэм-бру. Дыкцяны — бездакорная. З дакладнай выразнасцю гу-чыць кожнае слова. Спявае без найменшага напружання, свабодна і лёгка. Але высвет-ліць: ад умення гэта, ад май-стэрства ці ад шчаслівых мажлівасцей прыродных — пакуль што не ўдаецца. Го-лас Ільеца ручаём, да таго ар-ганічна і натуральна, што самы выдатны, з абсалютным слыхам прафэсар музыкі не здолеа заўважыць швоў ва-кальнай тнанкі саліста. У яго — рэдкая музычнасць, даск-налае пачуццё рытму, багац-це і чысціня інтанацый. Плюс да ўсяго гэтага яскра-вы актёрскі талент: тэмпера-мент, сцэнічная абаяльнасць, ар-ганічны гумар, пачуццё меры, уменне прыцягваць і ўтрымліваць увагу аўдыто-рыі.

У спевака прывабны вон-кавы выгляд. Варта дадаць, што асветлены агнямі рам-пы, творча прыўзняты і ўбу-

джаны, ён яшчэ болей прыго-жы, неадхільны і велічны. Нельга не звярнуць увагу на галасавы дыяпазон. Спываку аднолькава даступны творы лрыкадраматычныя, цалкам лрычныя і гераічнага пла-на.

Канцэрт суправаджаюць дружныя апладысменты за-лы. На сцэну нясуць запіскі з просьбай выканаць роз-нае — ад оперных арыў да па-пулярных у той час песень.

лішчэ аднаго чалавека з той кагорты людзей, якія не за-бываюцца ніколі.

У яго быў вулканічны тэм-перамент — у душы кіпелі бурныя страці, а ў вачах і-скрылася нястрымная ра-дасць. Быў увесь цалкам — парыв і рух! Здавалася, ня-ма на яго стомы, неўтаймоў-ным заставаўся з раніцы і да глыбокай ночы. Любіў і ца-ніў трапнае слова і дасціпны жарт. Даўжэй за ўсіх залі-

і не сумавалі. Вечарам і ў святочныя дні спявалі, — спявалі ўсе. У бацькі быў бас, у маці — сапрана, у бра-та — барытон, у сястры — кантральта.

Хата Ворвулевых не пу-ставала. У ёй заўсёды тоў-ліся людзі. Не толькі адна-вяскоўцы, але і суседзі з су-седніх вёсак і паселішчаў. Яны мелі ахвоту паслухаць, на нейкі момант адысці ад вечных клопатаў і сумнай аднастайнасці жыцця.

Бацька ў лопухах падза-робку ездзіў з канём да чы-гуначнай станцыі, падвозіў людзей. Аднойчы ўзяў з са-бой Колю. З таго часу ўжо не выязджаў без яго. Спра-ва ў тым, што хлопчык спя-ваў у дарозе. У выніку даход павялічыўся, бо жадаючых ехаць на іхняй падводзе ста-ла болей.

Ён вучыўся на апошнім курсе чыгуначнага тэхніку-ма. У кніжкі быў вылуча-ны на абласны агляд мастац-кай самадзейнасці. Перамог ва ўсіх тэрах і трапіў у за-ключны канцэрт. Адспяваў і выклікаў авачыю. — Атрымаў першую ўзнагароду — Гана-ровую грамаду і залаты га-дзіннік. Нехта з членаў жу-ры параў яму паспрабаваць наступіць у кансерваторыю.

...Удыхаючы водар квіце-ючых ліп, хадзіў ён па кіеў-скіх вуліцах і з наўным здзіўленнем пералічваў па-верхі высокіх будынкаў. З за-хапленнем разглядаў зала-тыя, бліскучыя на сонцы ку-палы Лаўры і старажытных цэркваў. З вяршынь высо-чэзных узгоркаў любавяўся серабрыстымі хвалямі Дня-пра, беласнежнымі пяскамі яго берагоў, рухам пасажыр-скіх і буксірных параходаў. Хвалюючыся, спыніўся каля опернага тэатра. Не адразу зайшоў у вестыбюль. Купіў білет.

Увечары слухаў «Запаро-жца за Дунаем». Асабліва паланіла яго Аксана Пятру-сэнка. У далейшым не пра-пусціў ён ніводнай радыё-перадачы з яе ўдзелам. У 1940 годзе спявачка заў-часна памёрла. Ворвулеў ба-люча перажываў яе канчы-ну.

У кансерваторыі яго слу-халі ледзь не апошнім у кан-цы рабочага дня. Экзамена-тары стаміліся і былі няў-важлівыя. Мікалай наблізіў-ся да стала і паказаў узна-гароды. Сярдзітая жанчына зірнула на яго і, не вымаю-чы цыгаркі з металічных зу-боў, эдліва працадзіла:

— Вы памыляецеся, ма-лады чалавек, сюды патрэб-на не Гаіарова л грамата, а музычная... Ці чытаеце вы ноты?..

— Не! — спалохаўся юнак.

— Не?.. — здзіўлілася жан-чына. — А калі не, дык ідзі-це і паклічце наступнага! Ворвулеў збляў, як па-латно. Нехта з членаў камісіі злітаваўся і прапанаваў яму што-небудзь прапаяваць па ўласнаму выбару. Амаль не валодаючы сабой, ён заспя-ваў вельмі млява і цёмна. Скочыў і зноў убачыў мета-лічныя зубы:

— Ну, што ж, тэнар, сла-бенны... Не для нас!

Перажываў няўдачу балю-ча. Стаў пануры, маўклівы і нейкі адчужаны. Гадзінамі сядзеў у бібліятецы. Чытаў біяграфіі славуцых спевакоў. Дужа ўсхваляваўся, калі да-ведаўся, што былі такія, што таксама правальваліся спа-чатку, але яны не здаваліся і нарэшце дасягалі жаданай мэты. Пасвятлелы хлопец, тайком ад блізкіх пша заяву ў Арцёмаўскі музычны тэхні-кум.

Адтуль атрымаў выклік. На экзамене адчуў ён увагу і добразычлівасць. Не строга і нават ласкава папрасілі яго спець тое, што найболей па-дабаецца самому. Неяк ад-разу стала лягчэй на душы і знікла напружанне. — Голас загучаў свабодна і непрыму-сова, як дома.

(Працяг на 9-й стар.)

Аляксей СПЕСАРЭНКА

НЯЗГАСНАЯ

СЛЕД У МАСТАЦТВЕ

У № 51 штотыднёвіка «Літаратура і мастацтва» за 1973 год была апублікавана анкета чытача, сярод адказаў на якую мы атрымалі допіс артыста Беларускай дзяржаўнай філармоніі Сяргея Сакалова. Ён прапанаваў нам часцей публікаваць матэ-рыялы аб творчых работніках літаратуры і мастацтва. У пры-ватнасці, называе імя народнага артыста СССР Мікалая Вор-вулева, у свой час надзвычай папулярнага спевака, буйнага майстра сцэны. чый голас у запісах на стужку і цнпер зача-роўвае мільёны слухачоў, напрыклад, пры выкананні песні Н. Сакалова «Нёман» (на вершы А. Астрэйкі). Аўтару допі-са С. Сакалову пашчасціла, як ён піша, выступаць разам з М. Ворвулевым у адным з канцэртаў у Браславе, і ён асабіста адчуў тады веліч таленту гэтага артыста.

Пад новай рубрыкай «След у мастацтве» пачынаем сёння друкаваць нарыс аб жыцці і дзейнасці М. Ворвулева, напісаны для «ЛіМа» заслужаным работнікам культуры БССР Аляксеем Слесарэнкам.

ПЕСНЯ

Артыст нікому не адмаўляе і спявае нястомна. З усіх ба-коў залы нясуць яму кветкі.

Я быў узрушаны і незаў-важна для сябе выстаў два канцэртныя аддзяленні. Зда-валася, што хапіла б сіл слухаць і яшчэ, з той жа ахво-тай і захапленнем.

Не выходзячы з залы, у фае чакаў мяне той упаўна-важаны эстрады, ласкава ўсміхаўся.

— Хутчэй ідзіце за мною. Пазнаёмлю з Мікалаем Вор-вулевым. Для канцэртаў у Слуцку вы патрэбны нам як вядучы і чытальнік.

За кулісамі спявак пера-апрапуўся. Накінуўшы на ся-бе пінжак і, зашпіліўшы гу-зікі, працягнуў мне руку. Пацяснаючы яе, я пачаў гаварыць аб сваім уражанні ад яго выступлення. Ён не да-слухаў:

— Кінь ты, на самой справе... Не дуры галавы! Спяваў і нічога асаблівага. Ведаеш, магу і лепей!

Мне спадабаўся таварыскі тон і прастата яго звяртання. Гаварыў як з сябрам.

— Слухай, я цябе ведаю! Памятаеш, чытаў у кансерва-торыі «Рыбакову хату»? Едзе з намі, каляцца не будзеш. І не саромейся... За-вуць мяне Коля. Не люблю пырымоній... Выступаеш ты ў вайсковым? Аднаму дапуш-чальна, а ў нас лепей — у цывільным. Дарэчы, ці маееш канцэртны касцюм? Калі не, дык не бяда. Возьмем на пра-кат у тэатры...

У Слуцку, пасля першага канцэрта мы вярталі ў ка-фэ. Мікалай быў у добрым настроі. Я заўважыў, што ён аматар вясёлых забаў і лю-біць заседжвацца ў дружным таварыстве.

З кожным днём гастролей на Слуцчыне мяне ўсё мац-ней і мацней чарававу Мікала Ворвулеў. Чарававу не толькі ўнікальным сваім талентам, але і нейкай магутнай сілай абаяльнасці. Я канчаткова пераканаўся, што на сваім жыццёвым шляху сустраў

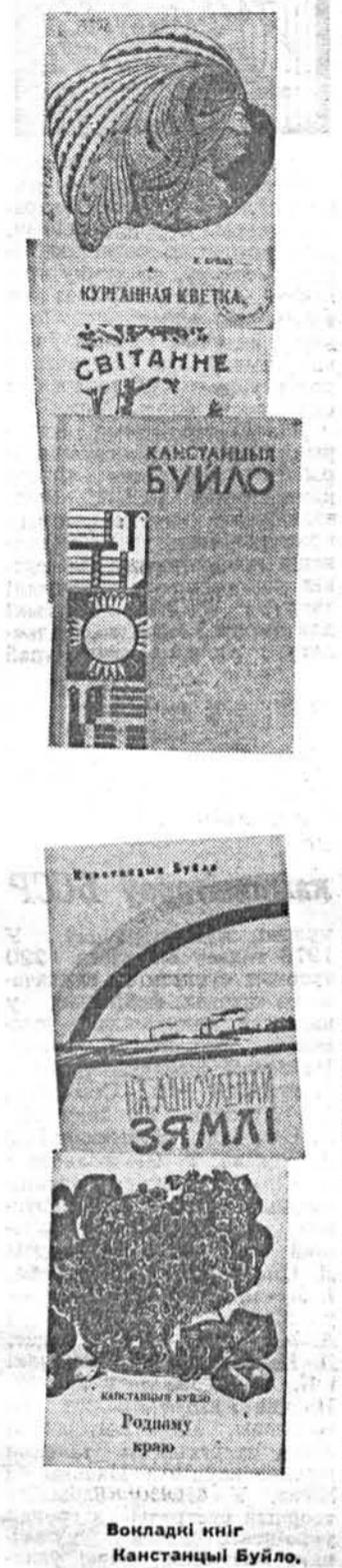

ваўся рогатам ад чужой і ад уласнай удалай вядумі.

Увечары аддаваўся спевам. За кулісамі тоўпіліся іншыя ўдзельнікі канцэрта і замла-вана слухалі. Кожнае выка-нанне чымсьці адрознівалася ад папярэдняга, было ней-кім свежым і новым. Цікава было сачыць праз шчыліны ў кулісах за паводзінамі ў за-ле. Здавалася, там не дыха-лі. Заскрыліся вочы і з'яві-ліся ўсмішкі на самых змро-чніх і сумных тварах. Я ца-ніў гэта як уменне спевака ствараць патрэбны настрой у сваіх слухачоў.

Натуральна, мне захацела-ся як мага болей ведаць пра Ворвулева. Зручным аказа-лася тое, што жылі мы ў ад-ным нумары і ўзбуджаныя пасля канцэрта засыналі не адразу. Неяк я папрасіў яго расказаць пра сябе і ён да глыбокай ночы «варушыў» сваю памяць. Раніцай я бе-гла занатаваў у дарожным блокноце асноўнае з таго, што пачуў.

...Мікалай Дзмітрыевіч Ворвулеў нарадзіўся каля Дона, у вёсцы Паўлаўцы, Ва-ронжскай вобласці, у 1917 годзе. Яго бацькі — сяляне — працавалі ад зары да зары — як кажучь, — а жылі бедна. Ледзьве ўзбіраліся на харч для сям'і з пяці душ і сяк-так адзавалі дамагнанным спосабам. Але не скардзіліся

рашаецца. Уражвае працула л нізка, прывечаная У. І. Ле-ніну, запамінаюцца вершы, навяеныя нашай шма-граннай рэчаіснасцю, напры-клад, «Маладзёжны цягнік», «Сібір». І хоць паэтэса заў-ляе: «Я паціху п'яю», тут можна з ёй не пагадзіцца. Не-абавязкова выходзіць да лю-дзей з барабанам. Мне аса-біста ўзорам добрай публі-цыстыкі здаецца «Плаціна дружбы» пра Асуан:

Ніл магутны Панясеш ты у пустыню свае воды, У пласкі — пад яркім сонцам, дзе гарэла ўсё адвечу. Уздыхне зямля шчасліва — і з пачуццём асалоды Уся аддасца Уладнай сіле рук працоўных чалавека.

Па-ранейшаму краначы лрычныя вершы Канстан-цыі Антонаўны, прасякнутыя неастратчанасцю па-чуцця, і зразумелая прага як мага больш паспець.

Семдзсят пяць гадоў за спіной... Многае зроблена і палюбілася беларускаму чы-тачу. Але я добра ведаю, што шматлікія вершы яе яш-чэ не апублікаваны. У свой час узнімалася гаворка аб выданні яе двухтомніка. Ду-маецца, гэта трэба зрабіць найхутчэй. Чытач чакае шы-рокага знаёмства з творчасцю любімай паэтэсы.

Добрага здароўя і новых творчых набыткаў Вам, Кан-станцыя Антонаўна!

Сцяпан ГАУРУСЕУ.

Новы год Дзяржаўны акадэмічны Вялікі тэатр оперы і балета БССР сустрае прэм'ерай оперы Моцарта «Дон Жуан». Дырыжор — У. Машэнскі, рэжысёр — заслужаны дзеяч мастацтваў БССР А. Дадзішніліні, мастак — В. Леаніталі. На здымку — заслужаная артыстка БССР Л. Златава і артыст М. Пушкарэў у партыях Царліны і Мазеты.

Беларускі дзяржаўны драматычны тэатр імя Я. Коласа ў гэтыя дні паказвае маленькім віццблянам і іх бацькам новы спектакль — казку В. Зіміна «Жыла-была сыраежка». Пад мастацкім кіраўніцтвам заслужанага дзеяча мастацтваў БССР С. Казіміроўскага рэжысёрскую работу вёў кампазітар В. Насоўскі, які напісаў музыку да п'есы. Дэкарацыі і насьцёмы — па эскізах народнага мастака БССР Я. Міналева. На здымку — сцена са спектакля. На першым плане артыст В. Грушоў (Мухамор).

Фота С. КОХАНА.

«Лалці-самаснокі» — так называецца новы спектакль Акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы, паказаны маленькім мінчанам у дні зімовых канікул. П'есу казку І. Іванова і Я. Хамутава ў перакладзе з рускай мовы А. Вольскага паставіла рэжысёр Галіна Уладзімірская. Дэкарацыі мастака В. Герлавана, музыку напісаў заслужаны дзеяч мастацтваў БССР Д. Камінскі. На здымку — заслужаны артыст БССР Г. Гарбук і артыст А. Луцэвіч у ролях Цара і Івана.

«Спатканне ў прадмесці» — адна з п'ес таленавітага драматурга А. Вампілава, якую нядаўна паставіў Рускі тэатр БССР імя М. Горькага (рэжысёр А. Кузіяцоў), мастак заслужаны дзеяч мастацтваў Казахскай ССР В. Галубовіч. На здымку — сцена са спектакля. У ролях Сільвы, Бусыгіна і Сафянава артысты Б. Падава, В. Ласоўскі і А. Бялоў. Фота Ул. КРУКА.

ЯК ПАВЕДАМЛЯЛАСЯ ўжо, у канцы мінулага года ў Мінску адбыўся пленум Саюза кампазітараў БССР.

У дні пленума ў канцэртных залах сталіцы прагучаў шэраг новых твораў, з якімі слухачы пазнаёміліся ўпершыню. Сярод іх — сімфонія № 10 М. Аладава, кантата «Я Леніна пяю» Э. Тыманід на словы А. Александровіча, араторыя-паэма «Памяці паэта» С. Картэса на вершы Я. Купалы, араторыя «Ванька-ўстанька» А. Мдзівані на матывах вершаў Я. Еўтушэнкі, сімфонія № 3 Ф. Пыталева. Прыхільнікі музычнага мастацтва праслухалі таксама сюіты з балета «Ціль Уленшпігель» Я. Глебава, Чацвёрты канцэрт для фартэпіяна з аркестрам Д. Камінскага, фартэпіяныя «Фрэскі» (другі зшытак) Л. Абельвіча, яго ж арыю для скрыпкі з камерным аркестрам, Канцэрт для габоя з камерным аркестрам Э. Зарыцкага і іншыя творы. На сцэне тэатра музычнай камеды БССР была паказана новая аперэта кампазітара Ю. Семянякі «Паўлінка» паводле аднайменнай камеды Янкі Купалы.

Са справядачным дакладам на пленуме выступіў старшыня праўлення Саюза кампазітараў БССР Р. Шырма. Ён сказаў:

— Жыццё — крыніца тэм і вобразаў для мастака. І кампазітары нашай рэспублікі, удасканалючы сваё майстэрства, значна актывізавалі творчасць. Напісаны новыя араторыі, кантаты, сімфоніі, камерна-інструментальныя творы, песні, балеты, музычныя камеды. У кожным новым творы кампазітары звяртаюцца да тэм вялікага грамадзянскага і патрыятычнага гучання.

Прамоўца называе творы кампазітараў рэспублікі, якія заслугоўваюць шырокай папулярнасці сярод слухачоў і глыбокага тэарэтычнага даследавання. Да іх ліку ён адносіць Дзесятую сімфонію М. Аладава, кантату «Юбілейная» А. Багатырова на словы Я. Коласа, балет «Ціль Уленшпігель» Я. Глебава, аперэту «Паўлінка» Ю. Семянякі, араторыю «Памяці паэта» С. Картэса, некаторыя творы І. Кузіяцова, Ф. Пыталева, К. Цесакова, А. Мдзівані, Р. Суруса, В. Войціка, Э. Зарыцкага і іншыя.

— Мы з'яўляемся сведкамі фарміравання новых традыцый у беларускай музыцы, новых яе рысаў. — сказаў старшыня праўлення Саюза кампазітараў БССР, — якія выяўляюцца ў тым, што нашы аўтары за апошні час у буйных творах часта звяртаюцца да паэтычнага

слова. Актыўнае выкарыстанне яго нараджае новыя формы, новыя заканамернасці развіцця музычнага матэрыялу, робіць шматбаковай і аркестравую палітру. Гэта знайшло ўвасабленне ў шэрагу ўдалых твораў, цікавых па задуме, якія маюць яркую вобразную мову.

Закрануўшы пытанне аб тэматычнай накіраванасці беларускага музычнага мастацтва, прамоўца сцвярджае, што тут не толькі важна, але і заўсёды хвалючай з'яўляецца героіка-патрыятычная тэма.

— Мяне глыбока радуе тое, што ў раскрыцці беларускімі кампазітарамі гэтай тэмы выразна гучыць жыццёсцвярджальны, аптымістычны пафас. Фаталізму і падкрэсленай ахвярнасці ў такім пафасе няма месца. Апяваецца чалавек-воін, чалавек-пераможца!..

Гаворачы аб развіцці песеннага жанру ў творчасці

ным для Беларусі харавым жанры. У апошні час у нас не з'яўляюцца цікавыя харавыя творы. Сярод прычын, якія замінаюць развіццю харавога жанру, на думку прамоўцы, — гэта перш за ўсё аб'якавы адносінны кіраўнікоў вядучых выканаўчых калектываў да ўзбагачэння рэпертуару наватарскімі складанымі партытурамі.

Далей дакладчык гаворыць пра арганізацыйную работу праўлення Саюза кампазітараў БССР. Былі наладжаны сістэматычныя праслухоўванні і абмеркаванні новых твораў беларускіх кампазітараў, дзейнічалі творчыя калектывы — музыкі для дзяцей і юнацтва, фальклору, ваенна-патрыятычнай

ТВОРЧАСЦІ

3 пленума Саюза кампазітараў БССР

беларускіх кампазітараў, прамоўца адзначыў плённую і актыўную працу І. Лучанка, Ю. Семянякі і некаторых іншых аўтараў. Па-сапраўднаму добрых масавых песень у нас усё ж не хапае, асабліва песень, якія раскрываюць важныя тэмы нашай сучаснасці. Р. Шырма зрабіў папрок у адрас тэлебачання, якое, на яго думку, занадта мала прапагандуе сур'езную музыку, захапляецца лёгкімі жанрамі.

Аднак, пры ўсёй разнастайнасці і шматпланавасці нашых твораў — тэматычнай, жанравай, стылявой, мы павінны канстатаваць, што яркіх, па сапраўднаму таленавітых твораў з'явілася ў нас апошнім часам не так ужо і многа. Выклікаюць трывогу пасіўныя адносінны нашых кампазітараў да опернага жанру і такія ж пасіўныя адносінны тэатра оперы і балета да таго, што ўжо створана ў гэтай галіне. Мы неаднаразова адзначалі на нашых агульных і партыйных сходах недаравальнасць таго, што нават лепшыя оперныя творы А. Багатырова, Я. Ціцюкага, балет В. Залатарова не захоўваюцца ў рэпертуары. Ды і нядаўнія «Зорка Венеры» Ю. Семянякі знікла з афіцы. Гэта вельмі трывожнае становішча.

Далей прамоўца гаворыць аб рэзкім спадзе работы нашых аўтараў у традыцый-

музыкі, музыказнаўцаў. У 1973 годзе адбылося 220 творчых сустрэч са слухачамі на заводах, фабрыках, у калгасах, навучальных установах, вайсковых часцях. Найбольш актыўны ўдзел у іх прымалі Ю. Семяняка, І. Лучанок, К. Цесакоў, Д. Смольскі, музыказнаўцы А. Ракава, Т. Шчарбакова і В. Сізко. Адбыліся арганізаваныя сумесна з Беларускай дзяржаўнай філармоніяй аўтарскія канцэрты Д. Смольскага, Г. Вагнера, І. Лучанка, Ю. Семянякі — у Мінску, С. Картэса і А. Мдзівані — у Лідзе, Д. Камінскага, Ю. Семянякі і К. Цесакова — у Горках. Плённа працуе семінар па крытыцы, на пасяджэнні якога запрашаліся таксама музыказнаўцы з Масквы і Кіева. У Мінску адбыліся творчыя сустрэчы з групай украінскіх дзеячоў музычнага мастацтва, якую ўзначальваў старшыня праўлення Саюза кампазітараў УССР А. Штагарэнка.

Прадстаўнікі Беларускай кампазітарскай арганізацыі былі ўдзельнікамі Сусветнага кангрэсу міралюбівых сіл у Маскве; выязджалі на Алтай і на Дні беларускага мастацтва ў Чувашыі; на X Сусветны фестываль моладзі ў Берліне.

Саюз кампазітараў БССР наладжвае сталыя творчыя сувязі з калектывам пашыва-на-вытворчага аб'яднання

ПА СЛЯДАХ ВЫСТУПЛЕННЯ «ЛІТАРАТУРЫ І МАСТАЦТВА»

АДКАЗВАЕ МІНІСТЭРСТВА АСВЕТЫ БССР

У газеце «Літаратура і мастацтва» (№ 23 за мінулы год) быў надрукаваны артыкул «Хай заўжды будзе песня», у якім узнімаўся пытанні эстэтычнага выхавання дзяцей. Намеснік міністра асветы БССР Р. Сярноў адказаў рэдакцыі:

«Міністэрствам асветы БССР за апошні гады прынята рэдмер, накіраваных на палепшэнне эстэтычнага выхавання дзяцей. У агульнаадукацыйных школах кожны год накіроўваецца 150—200 настаўнікаў спеваў і музыкі з вышэйшай і сярэдняй спецыяльнай адукацыяй. Перспектыўным планам да 1980 года прадугледжана пашырэнне падрыхтоўкі гэтых спецыялістаў.

У раённых цэнтрах і гарадах працуюць пастаянна дзеючыя семінары і метадычныя аб'яд-

нанні настаўнікаў спеваў і музыкі. Пашырана курсавая падрыхтоўка іх пры вышэйшых і сярэдніх навучальных установах. Да 1975 г. курсамі будзе ахоплены 1320 педагогаў. У 1974—1975 гг. будзе здзейснена перападрыхтоўка ўсіх настаўнікаў пачатковых класаў па выяўленчаму мастацтву, спевах і музыцы.

У сувязі з пераходам школ на новыя праграмы праводзіцца работа па стварэнню падручнікаў і метадычных дапаможнікаў па спевах для I—VII класаў. Выдадзены падручнікі па спевах для I—VI класаў, падрыхтаван рукапіс вучэбнага дапаможніка для VII класа.

Рыхтуюцца да выдання хрэстаматыі па спевах для I—III, IV—V, VI—VII класаў.

Для арганізацыі пазакласнай работы са школьнікамі выдадзены зборнік «Піянерскія песні». Дапаможнік для кіраўнікоў гурткоў юных баяністаў, зборнік песень беларускіх кампазітараў «Спявайце, горны».

Удзяляецца ўвага развіццю дзіцячага харавога мастацтва. Атрымала распаўсюджанне ў школах новая масавая форма музычна-эстэтычнага выхавання школьнікаў — харавая студыя. У рэспубліцы кожны год праводзіцца тыдні музыкі для дзяцей і юнацтва. У сакавіку 1974 года ў Мінску адбудзецца адкрыццё Усесаюзнага тыдня музыкі для дзяцей і юнацтва, праводзіцца падрыхтоўка да дэнады дзіцячай мастацкай самадзейнасці школьнікаў.

Міністэрства асветы БССР вывучае пытанне падрыхтоўкі настаўнікаў спеваў і музыкі ў педагагічных вучылішчах рэспублікі.

«Камсамолка», праводзіць заняткі музычнага клуба ў школе № 79.

Нашы кампазітары і музыкантаўцы выязджалі ў розныя гарады краіны для ўдзелу ў рабоце з'ездаў, пленумаў і музычных фестываляў братніх кампазітарскіх арганізацый.

У канцы свайго выступлення Р. Шырма спыніўся на пытаннях росту кампазітарскай арганізацыі і творчай дапамогі маладым аўтарам.

Першым пасля даклада ў спрэчках выступіў прадстаўнік сакратарыята Саюза кампазітараў СССР, заслужаны дзеяч мастацтваў РСФСР прафесар М. Пяно. Ён падзяліўся сваімі ўражанымі аб творах, што прагучалі ў канцэртных праграмах пленума. Адзначыў таксама, што прайшоўшы агляд з'явіўся святкам беларускай савецкай музыкі, што большасць твораў, якія былі

Кампазітар А. Міхайлаў (Чувашыя), музыкантаўца В. Сізо, кампазітар Я. Дзягцарыч, кампазітар Т. Фандзееў (Чувашыя), Р. Шырма і скрыпач Л. Гарэлін.

еца і Канцэртна для вялечалі з аркестрам Д. Смольскага, у якой аўтар здолеў з невялікага «тэматычнага зерня» здабыць яркую, выразную драматургію, разнастайна кантрастныя настроі.

У араторыі-паэме С. Кар-

зычнага матэрыялу. Музыкантаўца Л. Мухарынская пачала сваё выступленне з думкі аб тым, што нашы кампазітары па-сапраўднаму імкнуцца да пошукаў у творчасці, каб ярчэй раскрываць самыя розныя тэмы — грамадзянскія, фі-

торыях С. Картэса і А. Мдзівані. Яркае ўражанне зрабіла на яго балетная сюіта Я. Глебава «Ціль Уленшпігеля» і кантата «Ленінградцы» А. Багатырова. Прыемнае ўражанне пакідаюць песні І. Лучанка, Д. Смольскага, Ю. Семянікі і І. Кузняцова, грамадзянскі пафас лепшых з іх. Т. Гафурбекаў адзначыў, што ў Беларусі ёсць яркі, цудоўны нацыянальны спектакль — оперэта «Паўлінка» з сапраўды каларытнымі народнымі персанажамі. Аднак музыкантаўцу зда-лося, што песня Якіма «Мужык» па сваім настроі выпадае з агульнага стылю музыкі оперэта.

Музыкантаўца Н. Юдзёніч пачала сваё выступленне са слоў удзячнасці выканаўцам, што прынялі ўдзел у канцэртах пленума. Далей яна спынілася на некаторых творах. У прыватнасці, яна адзначыла сімфонію № 3 Ф. Пыталева як твор, які пакідае слухача халодным і абіякавым, што, на яе думку, сведчыць аб пэўным недахопе майстэрства ў маладога аўтара. Не самае лепшае ўражанне зрабіў на яе таксама і квартэт П. Падкавырава. Разглядаючы такія яркія творы, як араторыі С. Картэса, А. Мдзівані і балетную сюіту Я. Глебава, Н. Юдзёніч сказала, што яны пакідаюць яркае, глыбокае і ў той жа час супярэчлівае ўражанне. Гэта датычыць у асноўным некаторых дэталей у развіцці формы.

Прывабнымі ўяўляюцца ёй прэлюдыі і фугі Д. Камінскага, творы маладых кампазітараў Э. Зарыцкага (Канцэрт для габоя з камерным аркестрам) і В. Войцка (Сюіта ў старадаўнім стылі для цымбалаў і камернага аркестра).

Маскоўскі кампазітар і дырыжор Г. Юдзін гаварыў аб агульным высокім узроўні беларускай масавай песні. Але ж, на думку прамоўцы, у некаторых з іх адчуваецца нейкая манатоннасць і рытмічная аднастайнасць. Г. Юдзін зрабіў шэраг заўваг у

адрас музыкантаўцаў — аўтараў анімацый, якія былі зроблены для канцэртаў пленума.

Сярод самых яркіх твораў, што прагучалі на пленуме, кампазітар назваў балетную сюіту Я. Глебава і араторыю С. Картэса, а таксама Канцэртна для вялечалі з аркестрам Д. Смольскага. Што датычыць араторыі А. Мдзівані, дык гэта яшчэ не зусім дасканалы ў мастацкіх адносінах твор, які, аднак, дае падставы лічыць, што аўтар яе — кампазітар цікавы і своеасаблівы. Як дырыжор, Г. Юдзін гаварыў аб складанай працы, якую прарабіў Дзяржаўны сімфанічны аркестр БССР і яго дырыжоры Ю. Яфімаў і А. Энгельбрэхт. Яму спадабаліся творы, якія гучалі ў выкананні Мінскага камернага аркестра, ён даў высокую ацэнку выканаўчаму майстэрству калектыву.

Галоўны дырыжор Дзяржаўнага сімфанічнага аркестра БССР Ю. Яфімаў выказаў думку, што не ўсе творы, якія гучалі на канцэртах, па сваіх вартасцях мелі права на выкананне, што праўленне Саюза кампазітараў БССР павінна адбраць творы для канцэртаў пленума больш сур'ёзна і прычыпова.

Кіеўскі кампазітар А. Канерштэйн гаварыў аб лакалізме ў развіцці матэрыялу ў квартэце № 2 К. Цесакова, аб разнастайнасці фактуры фартэпійнай санаты Э. Тэрманда.

Народны артыст БССР прафесар А. Багатыроў узяў пытанні аб засваенні і выкарыстанні ў творчасці кампазітараў беларускай музычнага фальклору, беларускай класічнай паэзіі Я. Купалы і Я. Коласа. Яго трывожыць адсутнасць на пленуме харавой і опернай музыкі. На жаль, гаворыць кампазітар, нашы аўтары перасталі ствараць хоры без суправаджэння, рэдка звяртаюцца да тэкстаў беларускіх класікаў і сучасных паэтаў. Мы не займаемся апрацоўкай беларускіх народных песень.

— Нас вельмі непакоіць становішча ў нашым оперным тэатры, — сказаў ён. — На працягу некалькіх гадоў у оперным рэпертуары адсутнічаюць многія лепшыя класічныя творы і беларускія нацыянальныя оперы. Трупа тэатра дрэнна ўкамплектавана прафесійнымі спевакамі. У асяроддзі беларускіх кампазітараў назіраецца пасіўнасць у працы над новымі опернымі творами.

У спрэчках выступілі таксама чувашскі кампазітар А. Міхайлаў, кампазітар з Эстоніі І. Блейве.

ПАФАС СУЧАСНАСЦІ

враслуханы, заслугоўваюць глыбокага і дэталёвага вывучэння.

Гаворачы пра новую беларускую музычную камедыю Ю. Семянікі «Паўлінка», прамоўца выказаў агульнае задавальненне музычнай партытурай твора, якая асабліва вылучаецца сваімі лірычнымі старонкамі і народна-жанравымі сцэнамі. На яго думку, лейтэма «Каруселі» выпадае з агульнага музычнага кантэксту оперэта...

Адным з самых яркіх твораў прамоўца лічыць сюіту «Ціль Уленшпігеля» Я. Глебава. У гэтай партытуры аўтар прадумаў да дробязей кожную ноту, кожны штырх, кожны нюанс. У партытуры Я. Глебава радуе творчая выдумка, выразная фактура, своеасаблівае выкарыстанне ўзораў музычнага фальклору.

Цікавым твораў з'яўля-

тэса «Паміж паэта» на вершы Я. Купалы кампазітар спадчае сучасныя сродкі музычнага пісьма з народнымі асновамі меласу.

Не зусім яснае ўражанне складалася ў прамоўцы ад араторыі «Ванька-ўстанька» А. Мдзівані, якая ўяўляецца яму крыху эклектычнай па мове. Ён адзначыў і цікавыя моманты ў развіцці музычнай драматургіі твора, яго акрэсленую атмасферу.

Больш дасканалы нюансіроўкі вымагала ад артыстычнага выканання Трэцяя сімфонія Ф. Пыталева.

Высокую адзнаку прафесара атрымалі фартэпійныя «Фрэскі» і Арыя для скрыпкі са струнным аркестрам Л. Абельвіча. Зацікавіў яго і струнны квартэт № 2 К. Цесакова, у якім, аднак, адчуваецца перавага дынамізму і канструктыўнай зробленасці над якасцю му-

ласофія, лірычныя — і ўвасабляць іх па-свойму, індывідуальна. Яе ўвагу прыцягнулі два вельмі розныя па ўзроўню і стылю творы — кантата «Ленінградцы» А. Багатырова і араторыя «Ванька-ўстанька» А. Мдзівані. Прамоўца гаварыла і аб плённых пошуках беларускіх кампазітараў у галіне лірычнага пісьма.

Член праўлення Саюза кампазітараў Узбекістана, музыкантаўца Тухтасын Гафурбекаў ахарактарызаваў сімфонію № 10 М. Аладава як твор вялікага майстра, які, на яго думку, у нейкай ступені працягвае традыцыі сімфанізму М. Мяскоўскага. У цікавым Канцэртна Д. Смольскага ўзбекскі музыкантаўца заўважыў недастатковае выкарыстанне магчымасцей вялечалі. Цёпла адгукнуўся прамоўца аб двух буйных творах — ара-

Кампазітар А. Фляркоўскі і хормайстар В. Роўда.

Кампазітар Я. Глебаў, паэты А. Грачанікаў і А. Вярцінскі.

НЯЗГАСНАЯ ПЕСНЯ

(Працяг. Пачатан на 7-й стар.)

Яго прынялі! Ён быў на «сёмым небе» ад радасці. Асабліва пашанцавала, што быў залічаны ў клас аднаго з лепшых педагогаў — В. Г. Карына-Вішкарова. Пачуўшы голас Мікалая Ворвулева, той адразу ашаламіў яго: — Хто табе сказаў, мой голуб, што ў цябе тэнор? Не, не і не! Самы сапраўдны барытон. Вось і будзеш развіваць яго.

Пачаліся хаця і нялёгка, але вельмі патрэбныя заняткі. Вучань прывязаўся душою да настаўніка. Толькі шчасце аказалася нядоўгім — ім давалося растацца. Запрошаны на сталую працу ў Беларускаю дзяржаўную кансерваторыю, Карын-Вішкароў паехаў у Мінск. Педагог, які замяніў яго ў Арцёмаўскім тэхнікуме, палічыў го-

лас Ворвулева басам, і праз кароткі час заняткаў «пасадыў» гэты голас.

Слых аб гэтым даходзіць да Карына. Занепакоены лёсам свайго нядаўняга вучня, Карын піша яму ліст, кліча ў Мінск з мэтай прадоўжыць заняткі і падрыхтаваць яго для паступлення ў кансерваторыю. І вучань з'явіўся на ратавальны заклік настаўніка. Пад пільным наглядам Карына ўзнавілася праца над умацаваннем барытона. Займаўся настойліва і цярдліва. Не адразу ўдалося пазбавіцца ад засмечанасці гучання, вярнуць голасу натуральнасць, пашырыць дыяпазон, моцнасць і прыгажосць.

Калі яны музыцыравалі, у пакой непрыкметна ўваходзіла Н. І. Паніна, былая салістка опернага тэатра імя С. М. Кірава ў Ленінградзе.

Стаўшыся ў кутку, яна ўважліва слухала. Хутка не толькі згадзілася з думкай Карына аб вакальных здольнасцях Мікалая Ворвулева, але і выказалася, што адчувае ў ім яшчэ не разгорнуты вялікі талент. Даведаўшыся аб правале ў Кіеве, Н. Паніна хвалювалася за яго лёс у Мінску. Аказваецца, экзаменуемы можа разгубіцца ў адказны момант, не пераадолець няравной скаванасці, а значыць, не вывіць сябе. Н. Паніна ведала, што здаралася так нават з вельмі таленавітымі маладымі людзьмі, шчыра спачувала вучню свайго калегі.

Надышоў рашучы дзень. У цэнтры класа, за масіўным раялем, застыў у чаканні акампаніатар. Крыху ўбакі, двухрадным паўкругам усаджваюцца выкладчыкі.

А за сталом, па ўзвышэнні, — прыёмная камісія.

Чакаючы выкліку, Мікалай хвалюецца. Здаецца, быў ужо сабраны, упэўнены ў сабе, а як толькі пераступіў парог кансерваторыі, разгубіўся. Заўважыўшы, як ён калоціцца, вехта з такіх жа небаракаў, як і ён сам, супакойваў яго. Гэта не дапамагло абодвум. Узнікла толькі смешная сітуацыя, але ён не засмяяўся.

Паклікалі. Увайшоў... Раптам пацягнула ў вачы: успомніліся кіеўскія пакуты. Падышоў да раяля, стаіць здранцвела.

Карын намагаецца падбадзёрыць яго цяплымі сваіх вачэй, але дарэмна. Мікалай глядзіць некуды ўбок адсутным позірмам.

Абвешчана пачатковая арыя Дэмана. Акампаніатар іграе ўступленне. Гучыць апошні акорд. Выканаўца маўчыць, «як у рот вады набраўшы», а затым цяжка

ўдыхае і пераступае з нагі на нагу.

Зноў гучыць акорд. Ён уступіў сваёчасова, але яля і нібыта не сваім голасам. У яго было адзінае жаданне — схваціць ад гэтых шматлікіх, патрабавальных, суровых вачэй.

Всё, што перад собою я

вижу, Я проклинаю, ненавижу... — гэтую фразу Ворвулеў прымусліў сябе дапец велізарным намаганнем волі. І раптам аднекуль з залы прагучала:

Не клянй, а любі и прости тебе тот,

В ком любви нет конца.

И опять для тебя

Он свой рай отобрет...

Свая, невысокая жанчына адказала яму наступнымі заарыяй словамі ангела. Гэта была Н. І. Паніна. Кіўком галавы прапанавала Ворвулеву сумесна прадоўжыць сцэну.

(Працяг будзе).

ПРИЗЁРЫ МІЖНАРОДНАЙ ВЫСТАЎКІ

Беларускае шкло добра вядома за межамі нашай краіны. Напярэдадні новага года на шклозавод «Нёман» прыйшла вестка аб новых творчых поспехах нашых майстроў шкла.

Журы міжнароднай выстаўкі шкла і фарфору ў Яблонцы-на-Нісе (Чэхаславакія) адзначыла прызам «Гран-пры» майстра-мастак Анатоля Федаркова за дэкаратыўны набор «Кветка» і ўзнагародзіла залатым медалем мастака Уладзіміра Жохавы за дэкаратыўны камплект «Сланечнікі».

Усяго ў выстаўцы ўдзельнічала 7 краін, у тым ліку Аўстрыя, Італія, Швецыя, Чэхаславакія і СССР. У савецкую калекцыю шкла ўваходзіла 500 мастацкіх вырабаў. Чатыры работы былі адзначаны прызамі, дзве з іх належаць беларускім аўтарам.

САМАДЗЕЙНЫЯ МАСТАКІ— ЮБІЛЕЮ

З кожным годам павялічваецца колькасць самадзейных мастакоў Светлагорска, расце іх майстэрства. Нядаўна ў доме культуры энергетыкаў закрылася чацвёртая выстаўка самадзейных мастакоў, у якой прымалі ўдзел 15 аматараў жывапісу, скульптуры, графікі. Выстаўка была прысвечана трэцяму, рашаючаму году дзевятай пяцігодкі. На выстаўцы экспанавалася каля 90 лепшых работ самадзейных мастакоў горада і раёна.

Вялікую цікавасць у наведвальнікаў выстаўкі выклікалі работы Уладзіміра Юшпраха, Мікалая Дакучаева, Віктара Баранова, юных мастакоў Юрыя Мядзведзева, Яўгена Надзеіна, Генадзя Чэха.

Выстаўка была вельмі багатая і разнастайная па тэматыцы. Тут экспанаваліся партрэты, нацюрморты, пейзажы, графічныя работы. Лепшыя работы мастакоў адабраны і накіраваны ў Гомель на абласную выстаўку. Рашэннем выстаўкі ўсе прымаўшыя ў выстаўцы ўдзел самадзейныя мастакі ўзнагароджаны ганаровымі граматамі.

Па прапанове раённага аддзялення таварыства веды, раённага аддзела культуры і аддзела прапаганды і агітацыі райкома партыі ў Светлагорску рыхтуецца чарговая выстаўка твораў самадзейных мастакоў, прысвечаная 30-годдзю вызвалення Светлагорскага раёна ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў.

І. СТЭЛЬМАХ.

ДЫВАНЫ. абрусы, ручнікі, сурвэткі, дакрожкі... Іх шмат. І ўсе яны розныя, непаўторныя ў сваім харакце. На светлым, добра адбеленым палатне, застылі кволыя пралескі. Нібы іх толькі-толькі паклалі, і яны не паспелі яшчэ завянуць. Здаецца, нават дыхаюць вясною. А вось каля кветніка натапырыліся два стракатыя пёўні. Імгненне — і яны ўцяпяцца адзін у аднаго.

Па палатне часта раскіданы сныжынкі. Вялючкі, прыгожыя, як сапраўдныя. Толькі вее ад іх не марозным холадам, а цяплым ласкавым клапатлівых рук.

Пейзаж. Спакойны, лірычны. Лісная паліна, возера. Праз росную лістоту мякка прабіваецца ранішняе сонца. Перш чым вывесці статак на вадапой, важак-алень уважліва слухае цішыню.

Не, гэта не музей, і мы не на выстаўцы прыкладнога мастацтва. Мы ў хаце праслаўленай верхнядзвінскай мастачкі — ткачыні мясцовай фабрыкі мастацкіх вырабаў Соф'і Уладзіславаўны Пяткоўскай.

Гаспадыня, бачачы, з якой увагай разглядаюць госці яе вырабы, усміхаецца і пачынае раскаваць:

— Мая маці такія прыгожыя рэчы рабіла, што я глядзела і зайздросціла. Іншы раз прасілася сесці за кросны. А маці: «Не лезь! Ты мне ўсё папсуеш!» От як яна выйдзе з хаты, дык я паціхеньку, каб жа не пачула — за кросны. Маці прыйдзе, паглядзіць і не пазнае, што я ткала. Маленькая ж была, яшчэ ледзьве даставала нагамі да панажоў. А калі я падрасла, маці сама прапаноўвала мне сесці за кросны.

Маці прала кужаль, сновала кросны, а Зося ткала. У хуткім часе пра маленькую ткачыню загаварылі далёка за межамі вёскі. Бо яна не проста добра ткала, а рабіла на палатне такія ўзоры, якіх яшчэ ніхто дагэтуль не бачыў. Яе дасціпны дзіцячы розум не ведаў спакою.

Пойдуць старэйшыя дзяўчаты на луг кветкі рваць. І Зосяку з сабой возьмуць. Хораша ў лузе! Мядовыя кветкі стракацяць рознакаляровымі іскрынкамі, калышудца пад ціхім павевам цягла ветру. Стаіць Зосяка, любуецца, вачэй адарваць не можа. Міжволі цягнуцца да кветкі, зрывае яе, уважліва разглядае сцяблінкі і лісточкі, асобна кожны пялёстак. «А што, каб паспрабаваць выткаць такую краску на палатне? — мільгае думка. — Не адну краску, а шмат? Розных, такіх, як тут, на лузе?»

Зося нарвала невялікі букет з самых прыгожых кветак, паклала іх адна да адной так, што букет пераліваўся рознымі колерамі і быў падобны на адну вялікую, ніколі не бачаную дагэтуль кветку.

— Зося! Зрабі мне такі букет!

— Зося! Зрабі мне! — прасілі дзяўчаты.

І Зося зрабіла ўсім.

ВЕРХНЯДЗВІНСКІЯ ЎЗОРЫ

Дамоў, здавалася, не ішла, а нібы ляцела на крылах: так было весела і радасна на душы. Прыбегла ў хату, наліла ў гладыш вады, паставіла букет. На самым відным месцы паставіла. А потым абхапіла маці за шыю, пацалавала яе:

— Мамачка, каб ты ведала. Я такое сёння придумала, каб ты толькі знала. Бачыш гэты букет?

— Прыгожы.

— Дык вось, мамачка, я хачу яго выткаць.

— Выткаць?! Ты бачыш, колькі ў ім колераў і адценняў? Гэта ж кожная нітка павінна быць на ўліку. Не кожны па гатоўму ўзору ткаць можа, а ты ўжо хочаш свае ўзоры рабіць?

— Я ўжо, мамачка, придумала. Як у лузе была. Кожную нітку бачу. Дазволь на гэты раз мне самой асноваць кросны. Для майго ўзору трэба, каб і аснова з каляровых нітак была.

Доўга гаманілі ў той дзень маці з дачкой, раліся, якія ніткі трэба падабраць на аснову, якія на ўток.

— Гэта вельмі складаныя кросны. Трэба набіраць у дванаццаць нітоў, — казалі маці.

— Не, мамачка, — запярэчыла Зося. — У дванаццаць нітоў марудна надта і заблытацца ў панажах можна. Лепш у чатыры ніты з перабарам на дошчачку.

Выткала Зося дыван. Усё сваё ўменне ўвляла. Лісная

паліна, возера. Праз росную лістоту мякка прабіваецца ранішняе сонца. Алень-важак уважліва слухае цішыню. Павесяла Зося дыван каля свайго ложка. З таго часу і ўпрыгожвае ён кут у хаце, хоць пасля таго шмат вырабаў выткала яна, узоры прыдумала.

Неўзабаве пераехала ў Верхнядзвінск.

Як перабіраліся, склалі на

возе свае пажыткі, а Соф'я Уладзіславаўна і кросны свае моціцы.

— Куды ты гэтае староце?... — пытае ў яе брат.

— Няхай, можа яшчэ сатку што-небудзь прыгожае.

— Хто цяпер тэ? Смяяцца над табой будзе. Давай спалім іх і ўсё.

Але не спалілі. І кросны ў хуткім часе спатрэбіліся.

У Верхнядзвінску Соф'я Уладзіславаўна стала працаваць на фабрыцы мастацкіх вырабаў. Там ёй далі групу маладых кемлівых дзяўчат. Вучы, казалі, іх майстэрству, перадавай свой вопыт.

Так вясковая жанчына стала майстрам на прадпрыемстве. І не злічыш, колькі дабротных, прыгожых дываноў ды поспілак выткала яна разам са сваімі дзяўчатамі.

— Спачатку ў нас было толькі два станкі. Потым мы пачалі ездзіць па вёсках, купляць у людзей кросны. І вось на сённяшні дзень у нас іх ужо семнаццаць.

Семнаццаць кроснаў — семнаццаць майстрых-ткачых. Такіх, як Вера Дудзінская, Вера Іванова, Ядвіга Ганчаронак, Галя Сялькевіч і іншыя. І ўсё гэта вучанцы Соф'і Уладзіславаўны Пяткоўскай.

Яна распрацоўвае новыя ўзоры, новыя вырабы. Ручнікі і яе арнаментам неаднаразова экспанаваліся на рэспубліканскіх і ўсесаюзных

выстаўках дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва самадзейных мастакоў і майстроў народнай творчасці. За ручнікі і поспілак у 1970 годзе яна была ўзнагароджана дыпломам Усесаюзнага цэнтральнага савета прафсаюзаў. А за ручнікі «Свету — мір», вытканы да пяцідзяцігоддзя ўтварэння СССР, — бронзавым медалем Выстаўкі дасягненняў народнай гаспадаркі СССР. Многія вырабы яе экспанаваліся на міжнародных выстаўках у Фінляндыі, Балгарыі, Венгрыі, у Беларускай павлічце ў Манрэалі.

Прызнанне не супакоіла Соф'ю Уладзіславаўну Пяткоўскую, а натхніла на новыя пошукі. Раней на фабрыцы ткалі дарожкі на падлогу з саломы. Вырабы атрымліваліся прыгожыя, але ж яны хутка зношваліся. Задумалася жанчына — ці нельга замяніць саломку больш трывалым матэрыялам. Аднаго разу летам была яна на базарзе Дзвіны. Шапацеў зялёны чарот... Вось яно тое, што ёй трэба! І як гэта ёй раней не прыйшло ў галаву? Схадзіла дадому, узяла серп, нарэзала чароту. Спачатку дома выткала з яго сурвэтку. Паглядзела — нічога атрымалася. Панесла на фабрыку — ухвалілі. Пачалі ткаць сурвэткі, дарожкі, плесці жапочыя сумачкі.

Да пяцідзяцігоддзя з дня ўтварэння СССР Соф'я Уладзіславаўна Пяткоўская і мастак фабрыкі Яўгена Зайцава распрацавалі шматкаляровае дэкаратыўнае пано. І тут выкарысталі чарот. Яркія ніткі, пераплетеныя з чаротам, аздобілі пано, проста вачэй не адвесці ад беларускага нацыянальнага арнаменту.

Вырабы верхнядзвінскіх майстрых з чароту карыстаюцца вялікім пошукам далёка за межамі рэспублікі, нават краіны. Толькі ў Варшаву ў магазін «Наташа» летась адправілі дзесяць тысяч сурвэтак, вытканых з чароту.

Цяпер Соф'я Уладзіславаўна Пяткоўская рыхтуецца прыняць удзел у выстаўцы, якая адбудзецца ў Федэратыўнай Рэспубліцы Германія.

...Вечарэе. Халодныя промні нізкага сонца падаюць на снег, і ён успывае залатымі крышталікамі. Соф'я Уладзіславаўна вяртаецца з фабрыкі, дзе абмяркоўваўся на мастацкім саўвядзе яе новы ўзор, глядзіць на гэтае зімовае хараство і гадае, прыкідвае, як перадаць яго на палатне.

І. ШАЛЬМАНАУ.

ДА НОВЫХ ПОШУКАЎ

АМАЛЬ два месяцы экспанавалася ў залах Палаца мастацтваў рэспубліканская выстаўка беларускага выяўленчага мастацтва (1945—1973 гг.). Жывапіс. Скульптура. Графіка. Дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва. Плакат. Эскізы тэатральных дэкарацый... 234 мастакі дэманстравалі 812 твораў!

Які ж сэнс учарашніх і сённяшніх пошукаў у беларускім выяўленчым мастацтве? Кола тэм і сюжэтаў вельмі шырокае. Тут і гераічнае мінулае нашай Радзімы (карціны М. Савіцкага, А. Гугеля, А. Шыбіна, А. Малішэўскага, літаграфіі В. Шаранговіча, скульптуры Л. Зільбера, В. Андрушчанкі), і падзеі Вялікай Айчыннай вайны (палотны Л. Шчэмелева, М. Данцыга, Я. Зайцава, У. Сухаверхава, В. Волкава, М. Залознага, І. Ахрэмчыка, лісты А. Кашкурэвіча, скульптуры З. Азгура, А. Бембеля, Л. Гумілеўскага, С. Вакара), праца

і быт нашых людзей (работы В. Аракчэева, М. Савіцкага, Я. Красоўскага, Р. Кудравіч, В. Сумарава, М. Рыжыкава, Л. Асецкага, А. Паслядовіч, С. Селіханова, Г. Муранова, А. Заспіцкага, А. Веліксонава, І. Радунскага, В. Філімонава і інш.).

Магчыма, сёння мы стамі перадаць новым этапам, перадаць новай вехай развіцця мастацтва сацыялістычнага рэалізму? Гэты новы крок будзе характарызавацца яшчэ большым працікненнем у глыбіню ідэй і пачуццяў нашай эпохі, растучай сілай вобразнага выяўлення. Таму сёння, як ніколі, перадаць намі ва ўвесь рост паўстае праблема майстэрства.

Аб гэтым гаварылі на абмеркаванні выстаўкі мастакі Я. Ціхановіч, Л. Дударніка, І. Стасевіч, В. Пратасеня,

мастацтвазнаўцы Л. Дробаў, Ф. Лейтман і В. Шматаў.

Жывапіс дамінаваў над усімі другімі відамі мастацтва ў экспазіцыі. Графіка была прадстаўлена ў меншай колькасці і слабей. Прычым, сярод экспанатаў графічнага раздзела з 108 работ трэцяя частка прыйшла на акварэлі. Аб поспехах сучаснай графікі і яе недахопах гаварыў у сваім дакладзе на секцыі графікі В. Шматаў.

Што датычыць скульптуры, то аб яе эвалюцыі за папярэдні перыяд цяжка было меркаваць па экспазіцыі, бо лепшыя работы, у тым ліку манументальная скульптура, на выстаўцы адсутнічалі нават у фатаграфіях.

У дэкаратыўна-прыкладным раздзеле прыцягнулі ўвагу мастацкае шкло завадаў «Нёман» і Імя Дзяржынскага, кераміка, фарфор, га-

белен. Тонкі густ, высокая культура майстэрства, уважлівыя адносіны да нацыянальных традыцый вылучалі лепшыя рэчы гэтага раздзела. Аб дасягненнях дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва рэспублікі і праблемах, якія стаяць сёння перад мастакамі-прыкладнікамі, гаварыў на абмеркаванні В. Гаўрылаў.

Аб ролі мастака ў тэатры, аб складаных яго пошуках у сучасным спектаклі, аб неабходнасці арганізаваць рэспубліканскую выстаўку работ мастакоў тэатра, кіно, тэлебачання гаварыў П. Карнач, А. Грыгарыч і іншыя.

Але ў цэлым выстаўка паказала галоўнае — імя мастакоў да шырокага ахопу жыццёвых з'яў. Мастакі сёння ідуць па шляху здзяйснення новых творчых задум.

Б. КРЭПАК.

БРЭСЦКІ мастак Эдуард Станіслававіч Куфко значную частку сваёй творчасці прысвяціў тэме, у якой раскрывае звесты фашызму ў засценках канцэнтрацыйных лагераў у гады Вялікай Айчыннай вайны. Яго творы невялікія па памерах, надзвычай выразныя.

...Згаладалы чалавек у паласатым адзенні са змораным тварам ледзьве трымаецца на нагах. Чалавек на парозе смерці. Ён моцна ўчапіўся схудлымі пальцамі за агароджу, якая аддзяляе яго ад навакольнага жыцця. Карціна названа «Голад». Яна робіць незабыўнае ўражанне.

Вось другая работа пад назвай «Роздум». Гэта маўклівы сведка жаху фашызму. Мы бачым вязня, у якім адчуваецца моцны маральны дух. Ён мацнейшы за сваіх катаў.

Адзін з найбольш цікавых твораў мастака — карціна «Правда». Твор прасты па назве і па кампазіцыі, але складаны па зместу і філасофскаму асэнсаванню жыцця.

Э. КУФКО. «Правда».

АБ ПЕРАЖЫТЫМ

Мастак па-майстэрску паказаў рукі чалавека, адны толькі рукі, якія трымаюць шматок газеты. Як дарагую рэліквію нясуць яны газету «Правда», якая праз усе фашысцкія заслони прабілася да патрыётаў. Яна напаяла сэрцы вязняў бадзёрасцю, нараджала надзею і ўпэўненасць у будучае, заклікала на смяротны бой з фашысцкай наваляй.

Нельга абыйці і работу «Асвенцым». Карціна вытрымана ў жоўта-карычневым каларыце.

І, нарэшце, ліст з той жа серыі пад назвай «Вызваленне». Савецкія воіны ўварваліся ў фашысцкі лагер смерці, вызвалілі вязняў з няволі. Твары

людзей у паласатым адзенні асветлены радасцю. Пяшчотна, з любоўю дэкрэтуюцца гэтыя ледзь жывыя людзі да воінаў-вызваліцеляў. Э. Куфко сродкамі выяўленчага мастацтва перадаў пачуццё радасці людзей у момант іх вызвалення. Аўтар сам быў вязнем фашысцкага лагера смерці, сам перажыў усе жахі вайны, зведаў нягоды фашысцкага палону і адчуў радасць вызвалення.

Работы Э. Куфко напісаны з глыбокім разуменнем і адчуваннем жыцця. У іх усё асэнсавана, прадумана і выразна.

А. УС.

ПЛЁН СТАЛАСЦІ МАСТАКА

У ламяшканні Саюза мастакоў БССР наладжана выстаўка твораў Л. С. Рана.

З першымі работамі мастака гледачы знаёміліся ў 1934 годзе, на першай рэспубліканскай выстаўцы мастацкага афармлення кнігі. Тады малады мастак, выпускнік Віцебскага мастацкага тэхнікума, прапанаваў серыю лістоў кніжнай графікі.

Затым з'явіліся жывальніны кампазіцыі, рысункі вугалем, пастэллю, афорты, лісты станковай графікі.

Творы старэйшага майстра жывальні і графікі дэманстраваліся больш як на трыццаці выстаўках: у Мінску, Маскве, Ташкенце, Брэсце, Бухарэсце.

Партрэты партызан Вялікай Айчыннай вайны, дзеячоў беларускай культуры, афорты, прысвечаныя абароне Брэста, лісты, прывезеныя з новабудуляў і калгасных вёсак, гістарычныя кампазіцыі, цыклы пейзажаў, купалаўскіх і коласаўскіх мясцін — такі змест і тэматыка работ мастака.

Асобная старонка яго творчасці — гісторыка-рэвалюцыйная тэма. У ёй вядуць месца належыць вобразу У. І. Леніна.

— На сёлетняй выстаўцы

Л. С. Ран прадставіў творы пасляваеннага перыяду. Тут добра знаёмы гледачу партрэты артыстак П. Мядзёлкі (першай выканаўцы ролі Паўлінкі), В. Галіны, народнага песняра Беларусі Я. Коласа і дзядзькі Антося, жывальнінае палатно «Францыск Скарына» і іншыя.

Значную частку экспазіцыі займае серыя афортаў «Фашысцкая акупацыя 1941—1944 гадоў», у якую ўвайшлі поўныя трагічнае гучання і грамадзянскага гне-

ву супраць фашызму лісты «За калючыма дротам», «Ідуць», «Дапамога», «Птушкі» і іншыя.

Майстэрства мастака прыцягвае да яго творчасці ўсе новых прыхільнікаў. І сведчанне таму — шматлікія запісы ў кнізе водгукаў выстаўкі. Яны зроблены школьнікамі, студэнтамі, урачамі, журналістамі, рабочымі і інжынерамі. Запісы са словам падзякі за мастацтва, якое вучыць людзей добразычлівасці, гуманізму, патрыятызму.

Л. Ран. Даваяўся. Масла.
Л. Ран. На радзіме Януба Коласа. Афорты.

Л. Ран. Партрэт народнай артысткі БССР В. У. Галіны.

ПРЫРОДА адарыла гэты чудаўны куток незвычайнай прыгожасцю, увянчала падобнымі на паўразбураны рыцарскі замак зубцамі Ай-Петры. Яна шчодро надзяліла яго багаццем лекавых сіл, галоўных з якіх — сонца, паветра, вада і зеляніна. Адно з прывабных месц Паўднёвага берага Крыма — Місхор — лічыцца самым цёплым на ўзбярэжжы, і самым эфектыўным для кліматалагічнага лячэння. Зіма тут — рэдкая гасця (тэмпература паветра цяпер бывае 16 градусаў), а ранняя вясна зачароўвае буйным цвіццём. Ласкавае лета і акасітавае восень, напоўненыя асвяжальнымі марскімі брызгамі, робяць узбярэжжа выдатным месцам лячэння захворванню нервовай сістэмы, органаў дыхання і кровазвароту. «Галоўны доктар» у Місхоры — лекавы клімат.

Вялікія перамены адбываюцца цяпер на місхорскім узбярэжжы, як і ўсюды ў раёне Вялікай Ялты. Расшыраюцца здраўніцы, добраўпарадкаваныя пляжы і набыраюцца. Паверхні новых вышынных спальных корпусоў гарманічна ўпісваюцца ў курортны пейзаж. Яны ўзняліся на тэрыторыі пансіяната «Місхор», у «Сасновым гаі»... Архітэктары і будаўнікі беражліва адносяцца да малюнічых куткоў Крыма. Усё тое, што ствараецца, становіцца арганічнай часткай часткай непаўторнай крымскай прыроды.

Людзі, якія адпачывалі тут тры-чатыры гады таму назад і зноў прыехалі ў Місхор, звычайна гавораць:

— Толькі бронзавая «Русалка», якая ўзнямаецца з мора з дзіцем у руках, ды фантан «Дзяўчына Арзы і разбойнік Ал-Баба» на набыражы не змяніліся, а астатняга не пазнаць.

Усё ў большай ступені датычыць гэтай навіны і санаторыя «Беларусь», які раскінуў свае белакаменныя корпусы ў цыністым парку сярод кедраў, мамантавых дрэў, чынар, коркавага і каменнага дубоў. Да нядаўняга часу яго тэрыторыя займала плошчу ў 6,7 гектара. Сёння, расказавае галоўурач санаторыя Н. М. Макаравіч, яна расшырылася за кошт непрадатных зямель і ворнай зямлі вяскаўскага «Лівадзія» да 13,4 гектара. Прычым, угоддзі саўгаса не зменшыліся: ля падножжа Ай-Петры работнікі здраўніцы сваімі сіламі рэкультывалі гаспадарцы нехапаючыя землі.

Цяпер межы санаторыя да самага мора строга вызначаны ў агульнасаюзнай зоне. Першай ластаўкай ажыццяўлення яго перспектыўнага плана з'явілася здача напярэдадні новага года дзяржаўнай камісіі спальнага корпусу на 50 месц (аўтар праекта — заслужаны архітэктар БССР Ю. В. Шніт). Будынак у выглядзе карабля ўзняўся на месцы былой драўлянай «Сезонкі». Праект увасобілі ў жыццё будаўнікі трэста № 14 з Гомеля. Шмат цяжкасцей сустрэлася на іх шляху. Трэба было ўлічваць сейсмчныя ўмовы мясцовасці, да таго ж большая частка тэрыторыі санаторыя аказалася ў зоне актыўных апоўзняў. Вялікай кемлівасці, прафесіянальнага майстэрства патрабаваў і арыгінальны праект, які паднёс будаўнікам не адзін сюрпрыз.

Аб'ект сам па сабе унікальны. У ім прымянялася і новая аддзелка, і новы паркет, і новыя матэрыялы. Тым больш пахвальная работа тых, хто з гонарам асвоў іх. З асаблівай павагай называюць тут імёны людзей, якія вызначыліся на будаўніцтве. — шафераў Н. І. Кобзы і Г. П. Шымуліна, цесляра Л. Р. Яфімава, мармуроўшчыкаў — бацькі і сына Станкевічаў і іншых.

Сярод многіх успамінаюць і такі эпізод. Калі яшчэ дажджавая каналізацыя не была злучана з вонкавай, зарадзілі ліўні. Грунты папаўзлі, узнікла пагроза заталення падвалаў. Будаўнікі на чале з прарабам Г. Н. Цвердаступам да глыбокай ночы капалі 40-метровую траншэю і прадухлілі надыходзіўшую бяду.

Цяпер прыгажун-наваселец з басейнам і многімі іншымі выгодамі рыхтуецца прыняць першых адпачываючых. А мы паспрабуем прыадкрыць старонку недалёкай будучыні санаторыя «Беларусь». На чарзе — будаўніцтва клуба-сталавай на 500 месц. Узнімаюцца паверхні спальнага корпусу на 300 месц, расшыраюцца дзіцячыя аддзяленне. Намечана будаўніцтва зімовага плавальнага басейна з марской вадой. Шахтавы ліфт або канатная дарога скары-

ЛЯ САМАГА ЧОРНАГА МОРА...

цяць шлях да мора. На 80 пагонных метраў павялічыцца пляж, дзе цяпер вядуцца берага-ўмацавальныя работы.

У прадлісанні ўрачоў санаторыя ўсё часцей упамінаецца такая «працэдура», як сон ля мора. Таму тут мяркуецца ўзвесці кліматычныя павільёны на 300 пакояў, лячэбны комплекс з разнастайнымі працэдурамі.

Новае вонкавае аблічча і ўнутраную планіроўку прымае і «старэнькі» — галоўны корпус. Ідзе яго рэканструкцыя, галоўны сэнс якой заключаецца ў тым, каб ва ўсе палаты даць максімум выгод. Многае ў гэтых адносінах ужо зроблена. Дзівідаваны вынікі стыхі, якая разбушвалася тут два гады назад. У прыватнасці, у першапачатковым варыянце адноўлена і ўмацавана ратонда. Вечарамі на яе вяршыні ярка загараецца слова «Беларусь». З круглай відавочнай плошчы цяпер можна аглядзець Місхорскае ўзбярэжжа ад мыса Ай-Тадор да Алупкі.

У бліжэйшыя гады лёгка сабе ўявіць такі малюнак. Курортнік, які графіў у зімовы час у «Беларусь», зможа выкупацца ў басейне з марской вадой, а затым ўзняцца на заснежанае плато Яйлы і панатацца там на лыжах. Прычым, для гэтага не давядзецца кружыць па стамляючому серпанціну шашы, які пачынаецца каля Ялты. За лічаныя минуты на Ай-Петры адпачываючых даставіць вагон канатнай дарогі, будаўніцтва якой з'яўляецца адной з найцікавейшых новабудуляў на Паўднёвым узбярэжжы ў гэтай пяцігодцы. Летам сам уздым на Ай-Петры даставіць асаблівае задавальненне.

Расшырэне санаторыя «Беларусь», як і ўсёй курортнай зоны Паўднёвага берага Крыма, з'яўляецца адным з наглядных сведчаньняў нястомных клопатаў партыі і ўрада аб здароўі савецкага чалавека.

П. БЕРАЖКОУ,
(спец. кар. БЕЛТА).
Ялта — Мінск.

МОЛАДЗЬ і творчы пошук — паняці непадзельныя. Нездарма, відаць, юнакі і дзяўчаты сваім дэвізам прызналі заклік: «Пяцігодцы — ударную працу, майстэрства і пошук малады!».

У нашай рэспубліцы ў гэтым патрыятычным руху за паспяховае выкананне заданняў партыі ўдзельнічаюць звыш 800 тысяч камсамоўцаў і несаюзнай моладзі. Свае веды і вопыт яны накі-

руюць выкладчыкі вучылішча і гарадскім мужчынскім хорам. Акрамя таго, камсамольцы-педагогі частыя госці на прадпрыемствах. І не толькі з шэфскімі канцэртамі. На 19 прадпрыемствах узначалілі яны калектывы мастацкай самадзейнасці. З поспехам выступае вакальна-інструментальны ансамбль «Эўрыка» гарадскога дома культуры. У яго складзе, таксама як у саветце маладзёжнага клуба «Равеснік»,

шэфны калгас, куды яна часта выязджае. Цікавай была 10-дзённая паездка да меліаратараў Палесся.

Есць пра што раскажаць і камсамольцам музычнай школы Пінска. Маладыя выкладчыкі актыўна ўдзельнічаюць у рабоце ўніверсітэта музычных ведаў для бацькоў. Камсамольская арганізацыя вырашыла ўзяць на сябе клопат аб развіцці мастацкай самадзейнасці ў агульнаадукацыйных школах горада. За школамі былі замацаваны педагогі для арганізацыі калектываў мастацкай самадзейнасці.

Шмат у камсамольцаў музычнай школы і іншых добрых спраў і здзяйсненняў. Пінскі гарком камсамола ўхваліў вопыт камітэта камсамола музычнай школы па эстэтычнаму выхаванню моладзі. Прыклад варты самага шырокага пераймання.

Аб'ект ЛКСМБ распрацаваў мерапрыемствы па рабоце з творчай моладдзю. Для заахвочвання ўстаноўлена абласная прэмія Ленінскага камсамола за лепшы твор літаратуры і мастацтва аб маладым сучасніку. Пры Брэсцкім гарком камсамола створаны клуб творчай і навуковай моладзі; часцей сталі наладжвацца творчыя камандзіроўкі. Так, напрыклад, супрацоўнікі абласной студыі тэлебачання дзесяць дзён былі на будаўніцтве Лебядзінскага горнаабрабачальнага камбіната Белградскай вобласці, дзе працуе атрад моладзі Брэсцкай вобласці. У выніку паездкі А. Кавальчука і В. Машуціна з'явілася тэлеперадача «Па чырвоны камень». Група маладых па-

этаў пабывала ў Маларыцкім і Жабінкаўскім раёнах.

Быў праведзены абласны конкурс на лепшае апавяданне, нарыс, верш і паэму аб маладым сучасніку. Некаторыя яго ўдзельнікі прызнаны пераможцамі рэспубліканскага конкурсу. Сярод іх — намеснік рэдактара Бярозаўскай раённай газеты Яўген Сяленя, адназны сакратар Ганцавіцкай раённай газеты Віктар Гардзей, маладыя паэты Ніна Мацяш і Мікалай Пракаповіч.

Пры многіх раённых і абласных газетах дзейнічаюць літаратурныя аб'яднанні, члены якіх часта бываюць на прадпрыемствах, у калгасах, чытаюць і выносяць на абмеркаванне маладзёжнай аўдыторыі свае творы. Маладыя пачаткоўцы, што яднаюцца пры Бярозаўскай раённай газеце «Маяк камунізма», арганізавалі літаратурныя вечары ў Белазёрскім прафесійна-тэхнічным вучылішчы, а таксама ў Першамайскай сярэдняй школе, палацы культуры Бярозаўскай ДРЭС імя 50-годдзя БССР, у калгасах і саўгасах раёна.

Часта сустракаюцца з чытачамі члены абласнога літаратурнага аб'яднання «Заранка», літаратурных аб'яднанняў «Плынь» пры Баранавіцкай аб'яднанай, «Ясельда» пры Іванаўскай раённай, «Арбіта» пры Пінскай аб'яднанай газеце.

Цесныя кантакты творчых калектываў з прадпрыемствамі, калгасамі, саўгасамі і школамі вобласці будуць спрыяць далейшаму паліпшэнню ўсёй нашай выхаваўчай работы.

Анатоль БУТЭВІЧ,
Інструментар ЦК ЛКСМ
Беларусі.

Любоў Янушава — удзельніца мастацкай самадзейнасці Ленінскага аб'яднання «Сельгастэхніка». Заслухалася, калі ў яе выкананні гучыць руская народная песня «Валенкі».

ТВОРЧЫЯ НАБЫТКІ — СУМЕСНЫ ПЛЁН

роўваюць на тое, каб заўжды і ўсюды быць карыснымі партыі, Радзіме, народу.

Вядома, што сярод гэтай шматтысячнай арміі энтузіястаў, што нясуць ударную вахту на перадавых рубяжах пяцігодкі, ніякага творчай моладзі. Камсамольскія арганізацыі Брэсцкай вобласці актыўна імкнунца падтрымліваць усё новае, перадавое, што нараджаецца ў нашым жыцці, умела вёсці выхаваўчую работу сярод маладых будаўнікоў камунізма.

Пэўныя здабыткі маюць ужо маладыя выкладчыкі музычных вучылішчаў і школ. Напрыклад, педагогі Баранавіцкага музычнага вучылішча дапамагаюць школьнай мастацкай самадзейнасці. Гэта пры іх удзеле ў шасці школах горада дзейнічаюць харавыя калектывы. Кіру-

ець прадстаўнікі музычнага вучылішча. Многім да спадобы прыйшліся заняткі ва ўніверсітэце культуры, што створаны пры музычным вучылішчы, яго ўзначальвае камсамолька Л. Вайцішэвіч.

Добрымі справамі радуецца камсамольцы — выкладчыкі Брэсцкага музычнага вучылішча. Галоўны іх клопат — арганізацыя заняткаў на грамадскіх пачатках у трохгадовай народнай музычнай школе.

Адказваючы на заклік X пленума ЦК ЛКСМ Беларусі — «У кожнай вёсцы, у кожным горадзе — ударная камсамольская справа!», навушчы вучылішча наладжваюць шэфскія канцэрты на прадпрыемствах горада. Яны стварылі агітбрыгаду, выступленні якой спадабаліся жыхарам горада і вобласці. Агітбрыгада мае свой пад-

руты пралягалі па многіх краінах — Англіі, ЗША, Швецыі, ГДР. У нашай краіне ён гастрольнае ўжо трыці раз. У Гомелі артыст іграў канцэрт для фартэпіяна ў аркестрам № 20 Моцарта, адзін з самых драматычных і прыгожых твораў васемнаццатага стагоддзя.

Канцэрт вяла музыказнаўца Гомельскай абласной філармоніі Яўгенія Іконнікава. Яе кароткія і змястоўныя атонацыі твораў, што выконваліся, садзейнічалі больш тонкаму і дакладнаму разуменню музыкі.

Сустрэча з сімфанічным аркестрам Кошыцкай філармоніі прынесла аматарам музыкі Гомеля многа радасці.

М. БАНДАРЭНКА.

КАНЦЭРТЫ СЯБРОЎ

У Гомелі даў канцэрты сімфанічны аркестр Кошыцкай філармоніі (Чэхаславацкая сацыялістычная рэспубліка).

Аркестр малады — яму ўсяго толькі пяць год. Але калектыву хутка набыў папулярнасць. Ён гастрольваў у Італіі, Польшчы, Балгарыі. У рэпертуары — заходне-еўрапейская і руская класіка, творы саветскіх кампазітараў Д. Шостакавіча, Р. Шчадрына, С. Пракоф'ева, сучасная славацкая музыка Э. Сухоня, Я. Цыкера, А. Мойсеса.

Заснавальнік і дырыжор аркестра Быстрык Рэжуха

пабываў з канцэртамі ў многіх краінах. Яго інтэрпрэтацыі сучасных твораў славацкай музыкі адзначаны двума Дзяржаўнымі прэміямі ЧССР. Мы гэта адчулі, калі слухалі сімфанічную сюіту «Метамарфозы» Э. Сухоня. Глыбока драматычная, эмацыянальная партытура была выканана дырыжорам і аркестрам бездароўна.

Дырыжор Марыя Клеменс упэўнена правёў выкананне 7-ай сімфоніі А. Дворжана. З аркестрам Кошыцкай філармоніі іграў лаўрэат міжнародных конкурсаў піяніст Петэр Тонерцэр. Яго ранейшыя гастрольныя марш-

руты пралягалі па многіх краінах — Англіі, ЗША, Швецыі, ГДР. У нашай краіне ён гастрольнае ўжо трыці раз. У Гомелі артыст іграў канцэрт для фартэпіяна ў аркестрам № 20 Моцарта, адзін з самых драматычных і прыгожых твораў васемнаццатага стагоддзя.

Канцэрт вяла музыказнаўца Гомельскай абласной філармоніі Яўгенія Іконнікава. Яе кароткія і змястоўныя атонацыі твораў, што выконваліся, садзейнічалі больш тонкаму і дакладнаму разуменню музыкі.

Сустрэча з сімфанічным аркестрам Кошыцкай філармоніі прынесла аматарам музыкі Гомеля многа радасці.

М. БАНДАРЭНКА.

З РОЗНЫХ КУТКОЎ РЭСПУБЛІКІ

За актыўны ўдзел у культурна-шэфскай рабоце на вёсцы Гродзенскай абласны драматычны тэатр узнагароджаны дыпламам Міністэрства культуры СССР і ЦК прафсаюзаў работнікаў культуры і рабочых і служачых сельскай гаспадаркі і нарыхтовак.

Значок «Выдатнік культурнага шэфства на сяле» ўручаю старэйшаму спецыялісту тэатра, інжынеру-электрыку Барысу Іванавічу Валасевічу.

У. ДЗЭМІН.

Філатэлістычная выстаўка пра баявыя справы вайны вызваліцеляў Гомельшчыны ад фашысцкіх захопнікаў выклікала вялікую цікавасць у наведвальнікаў. У калекцыях адлюстраваны асапальныя падзеі таго часу, ёсць партреты герояў-вайнаў і партызан. Багатыя калекцыі марак, сабраўшы Р. Білотны і А. Гольдзіўскі на тэму: «Савецкай Арміі — слава». Другая калекцыя — марак

Я. Афеңгейма і Г. Соркіна расказвае пра сённяшні дзень Гомеля — будыны прамысловы і культурны цэнтр. Філатэлісты гомельскіх сярэдніх школ № 2 і № 25 экспануюць на выстаўцы маркі «Іх імёнамі названы вуліцы» і «Іх імёны не будуць забыты».

М. ГАТЮКІН.

Кінамеханіка Іосіфа Галавенку хлебробы калгаса «Новае жыццё» Іўсёўскага раёна шануюць і павяжаюць. Ён добры знаўца сваёй справы. За дзесяць месяцаў мінулага года выканаў гадавое заданне па ўсіх паказчыках. З гэтай нагоды абласное ўпраўленне кінафікацыі прыслала аднаму з лепшых механікаў Гродзеншчыны віншавальнае пісьмо.

Я. МАКОУСКІ.

Агітбрыгада Кіраўскага сельскага дома культуры Віцебскага раёна жадаюць госяць у многіх гаспадарках. Канцэрты са-

мадзейных артыстаў цікавыя і змястоўныя. Спачатку выступілі лектары — сакратар партыйнай арганізацыі калгаса Н. Баранойскі або дырэктар Грацінскай школы В. Станавенка ці настаўніца Н. Сухарова. Тэма іх гутарак — расказ пра важныя падзеі ў жыцці нашага народа і за мяжой. За мінулы год брыгада наладзіла 54 канцэрты.

Цяпер калектыв агітбрыгады развучвае новую праграму да раённага гледзку сельскай мастацкай самадзейнасці.

Ф. НІКАЛАЕУ.

Кампазіцыя «Ямічанскія вачоркі» пабудаваную на фальклорным матэрыяле, падрыхтавалі ўдзельнікі мастацкай самадзейнасці Мілавіцкага сельскага дома культуры Баранавіцкага раёна. Яна пазнавалася на запаленым абласным аглядзе фальклорных калектываў у Баранавічах і на Брэсцкаму абласному тэлебачанню.

М. ЖУКАУ.

ВЫСТАЎКІ, КОНКУРСЫ...

Сумесна з Беларускай рэспубліканскай саветам прафсаюзаў, Дзяржаўным камітэтам Савета Міністраў БССР па тэлебачанню і радыёвяшчанню Цэнтральны Камітэт ЛКСМ Беларусі арганізаваў рэспубліканскі маладзёжны тэлевізійны конкурс «І майстэрства, і натхненне», прысвечаны 50-годдзю з дня прысваення камсамолу імя У. І. Леніна. У ім спаборнічаюць лепшыя маладыя працаўнікі прадпрыемстваў, калгасаў і саўгасаў, удзельнікі мастацкай самадзейнасці.

Вялікую цікавасць у юнакоў і дзяўчат выклікала маладзёжны чытанні «50 год з іменем Леніна», якія пачаліся ў Мінску.

У падрыхтоўку да камсамольскага юбілею актыўна ўключыліся ўстановы культуры рэспублікі. Музеі, палацы і дамы культуры, клубы і бібліятэкі дапамагаюць выхоўваць юнакоў і дзяўчат

на ленінскія заветы, грамадскія і працоўныя традыцыі Камуністычнай партыі і саветскага народа.

Міністэрства культуры БССР і ЦК ЛКСМ Беларусі прынялі сумесную пастанову аб арганізацыі ў культасветустановах рэспублікі выставак пад дэвізам: «Запаветам Леніна верныя». Выстаўкі раскажучь аб тым, як камсамол пад кіраўніцтвам партыі выконвае галоўны ленінскі наказ «вучыцца камунізму», як юнакі і дзяўчаты канкрэтнымі справамі ажыццяўляюць рашэнні XXIV з'езда КПСС і планы дзевятай пяцігодкі. У гэты час камітэты камсамола будуць уручаць лепшым юнакам і дзяўчатам камсамольскія білеты, праводзіць урачыстыя зборы і піянерскія дніеікі, сустрэчы з ветэранамі ленінскага камсамола, дэлегатамі камсамольскіх з'ездаў, вечары-рэпартажы камсамольскіх арганізацый і інш.

У чэрвені бягучага года выстаўка «Запаветам Леніна верныя» будзе экспанавана ў Мінску.

М. ВАЛОШКА.

ПАДЗЯКІ І ПРЭМІІ

Калегія Міністэрства культуры БССР аб'явіла падзяку і прэміравала шэраг калектываў і арганізацый за вялікую работу па культурнаму абслугоўванню працоўнай сельскай гаспадаркі ў час уборкі Ураджая 1973 года.

Сярод адзначаных падзякамі — Беларускай дзяржаўнай філармонія, Беларускі дзяржаўны тэатр оперы і балету, Магілёўскі абласны тэатр.

Грашовымі прэміямі адзначаны агітацыйна-мастацкія брыгады Слуцкага, Старадарож-

скага, Столінскага, Івацэвіцкага, Жыткавіцкага, Брагінскага, Смалевіцкага раённых дамоў культуры, аўтаклубы Верхнядзвінскага, Рагачоўскага, Маладзечанскага, Касцюковіцкага раёнаў, Войневіцкі сельскі клуб Дзятлаўскага раёна, Дварышчанскі сельскі клуб Дзяржынскага раёна, Гусевіцкі сельскі дом культуры Буда-Кашалёўскага раёна і многія іншыя. Прэміравана таксама вялікая група лепшых работнікаў культурнаасветных устаноў рэспублікі.

КЛІЧА СВЯТЛО БІБЛІЯТЭК

А Д ГАРАДСКОГА пасёлка Лёзна да вёскі Кавалі вядзе добра ўкатаная гравейка. Яна спецыяльна больш чым на трыццаць кіламетраў. Кавалі — адзін з самых глыбінных населеных пунктаў раёна. Непадальк адсюль ляжыць граніца з суседняй Смаленшчынай.

Тутэйшыя жыхары славіліся некалі як майстры на ўсе рукі, былі здатнымі кавалямі. Гром цяжкіх кавадлаў ляцеў на далёкія кіламетры. Слаўныя кавалі тут і зараз. Зімой і летам шчыра стараюцца ў калгаснай дружнай сям'і механізатары і жывёлаводы. Хлебаробы назвалі сваю гаспадарку імем Героя Савецкага Саюза Аляксея Фёдаравіча Данукалава, які бараніў гэты край ад ворагаў у час Вялікай Айчыннай вайны і загінуў у баі. Мемарыяльная дошка, што прымацавана да сцяны будынка праўлення калгаса, сведчыць: «Тут размяшчаўся штаб партызанскай брыгады».

Амаль кожны пакылы хлебароб, што жыве ў Кавалях — былы партызан. Амаль кожны ўзнагароджаны ордэнам ці медалём.

Часам, глядзячы на дзядзькоў, прымаюць да адзення свае баявыя ўзнагароды і Яўгенія Аляксандраўна Капылова, пройдзе па вуліцы да будынка праўлення калгаса. Побач — прасторны сельскі клуб. Загадвае ім

жанчына больш за дваццаць гадоў. І пра родную вёску і пра людзей яна можа раскажаць шмат цікавага. Слухаць Яўгенію Аляксандраўну можна бясконца. Прыгадвае жанчына, як ствараўся калгас. Дастае з шуфляды жоўты альбом — калгасны летапіс. У ім сабраны розныя дакументы, рэдкія здымкі. На адным з іх — група лю-

— Геройскія былі хлопцы, — прыпамінае Зінаіда Сільчанка. — І на працы не адставалі, і ў бой ішлі смела...

Шмат розных альбомаў аформіла Яўгенія Аляксандраўна. Кожны зроблены пастацка, з густам. Мусіць спатрэбіўся б цэлы дзень для таго, каб толькі пагартаць іх.

ЦЕПЛЯЯ ЗОРКІ

дзеі. Сівыя дзяды, бабулі, дзядзькі. А на прырэднім плане здымка — стайка дзядзей.

— Тут ёсць і я, — гаворыць Я. Капылова, — і паказвае на дзядзьку гадоў шасці — сямі.

А сфатаграфаваліся вясцоўцы разам, калі вырашылі арганізаваць калгас.

Другі альбом прысвечаны Вялікай Айчыннай вайне. Часта разглядаюць яго хлебаробы, успамінаюць сваіх родных, блізкіх, знаёмых, што не прыйшлі з вайны.

Калгасніцы Зінаіда Сільчанка, Надзея і Акуліна Зелянковы, Яўгенія Гардзюкова падоўгу ўглядаюцца ў маладыя твары на здымках. Гэта браты Аляксей, Іван, Васіль, Рыгор і Гурый Алешкі.

Вось Аляксандр Дзмітрыевіч Камароў — «калгасны Марэсеў». Пад Гатчынай апошні раз падняўся ён у атаку. Дадому вярнуўся былы салдат без нагі. Але ў хуткім часе сеў за штурвал трактара. Многа слаўных працоўных спраў на рахунку А. Камарова. Сярод яго ўзнагарод ёсць ўзнагароды і за самаадданую працу. Гэта ордэн «Знак Пашаны», Ганаровая грамата Вярхоўнага Савета БССР.

Расказ пра салдата і хлебароба змешчаны ў «Кнізе славы калгаса», якую таксама аформіла загадчыца клуба Яўгенія Капылова — жанчына з мудрай выдумкай. Гэта адчуваецца і ў афармленні нагляднай агітацыі, і насценнай газеты. Цікавым выходзіць з-пад яе рэдакцыі

сатырычны лісток «Наш вожык».

Утульна ў клубе. Акуратнымі радамі стаяць крэслы. На сцэне — новы тэлевізар, ёсць праігрывацель, шмат пласцінак, баян. Яўгенія Аляксандраўна стварыла гурткі мастацкай самадзейнасці. Яна выхавала нямала аматараў песні, танца.

Ёсць у калгаса імя Данукалава і сельская бібліятэка. Працуе тут Валянціна Салаўёва. Яна нядаўна скончыла Віцебскае культасветвучылішча. Яўгенія Аляксандраўна нямала дапамагае ёй у рабоце з людзьмі. Яна падрыхтавала і перадала Валянціне славетую на ўвесь раён партызанскую бібліятэку. У ёй налічваецца за сотню кніг. На кожнай аўтограф: «Калгасу імя Данукалава ад былога партызана». Ёсць кнігі ад былога начальніка санітарнай службы партызанскай брыгады Аляксея Данукалава Р. Старавойтава. Прыкладна такія ж аўтографы паставілі на розных кнігах і іншыя партызаны — данукалаўцы: былы кулямётчык, цяперашні сакратар парткома Мінскага завода радыёэлекталей Леў Салаўёў, падрыўнік Фелікс Крыжэвіч, Герой Сацыялістычнай Працы Дзмітрый Іванавіч Барашкін.

Яўгенія Аляксандраўна Капылова — сапраўдны энтузіяст. Гуляюць, напрыклад, у калгасе ашыбрыны. А ўрачысты рытуал распра-

цавала Яўгенія Аляксандраўна.

Пра сябе Я. Капылова амаль не расказвае. Давялося лапасіць расказаць пра яе старшыню калгаса Пятра Паўлавіча Казлова і загадчыцу раённага аддзела культуры Раісу Сяргееўну Агееву. Вось што паведамілі яны.

Лёс Яўгеніі Аляксандраўны быў не салодкі. У гады Вялікай Айчыннай вайны служыла медыцынскай сястрой у Данукалаўскай партызанскай брыгадзе. У час блакады была цяжка паранена.

Больш дваццаці год Яўгенія Аляксандраўна дэпутат сельскага Савета. Яна рэдактар калгаснай насценгазеты, член групы народнага кантролю, член селькома, член жаночага савета, дружныніца, упаўнаважаны калгаснага аддзялення таварыства па ахове помнікаў гісторыі і культуры... Словам, клопатаў у Я. Капыловай дастаткова і яна спраўляецца і паспявае ўсюды.

Вёску Кавалі я пакідаў адвечоркам. У вясчэрнім небе пераліваліся мігальныя зоркі. Яркімі зоркамі гарэл і вокны мясцовага клуба. Толькі былі яны больш цеплымі, больш лагоднымі.

Р. ЯУСЕУ.

ЧЫТАЮЦЬ РАБОЧЫЯ

У народзе гавораць: «Адна кніга тысячы людзей вучыць». А ў прафсаюзнай бібліятэцы Гомельскага ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга тлушчакамбіната больш як 11 тысяч кніг. Разам з ростам кніжнага фонду бібліятэкі расла і колькасць яе чытачоў. Зараз кожны другі работнік камбіната — чытач.

У кожным асноўным цэху ёсць бібліятэкі-перасоўкі. Кніганошамі працуюць члены савета бібліятэкі, усмі пажаняныя работніцы прадпрыемства: Вера Тапаркова, Галіна Палавава, Валянціна Чарткова, Марыя Кірыенка. Яны не толькі выдаюць кнігі, але і رایаць, што лепш чытаць.

Шмат увагі надаецца масавай рабоце. Адбыліся канферэнцыі чытачоў па рама-

нах «Вясеннія ліўні» У. Карпава, «Гарачы снег» Ю. Бондарова, вусны часопіс «Дарожьце працоўным гонарам», літаратурна-мастацкі вечар «Герой, які паўтарыў подзвіг А. Матросова на тэрыторыі Гомельшчыны». Успамінамі падзяліўся работнік камбіната, былы разведчык П. Я. Аляксееў. Ён расказаў пра баявыя паходы сваёй дывізіі, пра тую далёкую бітву (у ноч з 31 снежня на 1 студзеня 1944 г.), калі яго камандзір узвода П. А. Мірашнічэнка паўтарыў подзвіг Матросова.

Цікава прайшлі сустрэчы чытачоў бібліятэкі з заслужаным артыстам БССР М. Шышкіным, пісьменнікам А. Чысцяковым і А. Дракарустам.

А. КАРАЛЕУ.

Баранавіцкую цэнтральную бібліятэку наведваюць сотні чытачоў. Сюды прыходзяць рабочыя, студэнты, вучнёўская моладзь.

Калектыў бібліятэкі штогод абслугоўвае звыш дзесці тысяч чытачоў. 65 працэнтаў з гэтага ліку складаюць кнігалюбы, узрост якіх ад 15 да 26 гадоў.

Асабліва клопаціцца юнацкі аддзел бібліятэкі пра выпускнікоў сярэдніх школ. Прыцягваюць увагу тэматычныя выстаўкі кніг: «Мая прафесія, мая мара», «Колькі прафесій — столькі дарог». Дапамагае арыентавацца моладзі картэзна «Пуцёўка ў жыццё», кніжныя паліцы «Твой сучаснік», «У чалавеку ўсё павінна быць прыгожым» і іншыя.

На здымку Р. Алымава вы бачыце светлую, утульную залу з мноствам тамоў спецыяльнай і мастацкай літаратуры. Гэта — юнацкі аддзел бібліятэкі. Тут заўсёды многалюдна. Чытачы панідаюць бібліятэку са словамі удзячнасці.

З А АПОШНІЯ тры гады ў Мінску было адкрыта чатырнаццаць школьных і адна дзіцячая бібліятэкі. Сёння 145 000 вучняў беларускай сталіцы абслугоўваюць 141 школьная, 9 дзіцячых бібліятэк і 13 дзіцячых аддзелаў пры масавых і прафсаюзных бібліятэках. У іх працуюць 240 бібліятэкараў, большасць якіх — сапраўдныя майстры сваёй справы. Яны наладжваюць ранішнікі, сустрэчы з пісьменнікамі, удзельнікамі рэвалюцыі і Вялікай Айчыннай вайны, наватарами вытворчасці, праводзяць дыспуты, агляды, гурткі.

Аднак справы бібліятэчныя маглі б ісці значна лепш. Як гэта ні дзіўна, але

СПРАВЫ ІШЛІ Б ЛЕПШ...

нават у Мінску не хапае кваліфікаваных бібліятэкараў.

У Беларусі спецыялістаў такога профілю рыхтуе бібліятэчны факультэт Мінскага педагагічнага інстытута імя М. Горкага. Выхаванцы яго накіроўваюцца на работу ў абласныя і масавыя бібліятэкі сістэмы Міністэрства культуры БССР. А пра школьныя, на жаль, ніхто не клапаціцца. Таму ў Мінску з 162 работнікаў школьных бібліятэк толькі 42 маюць вышэйшую і 26 — сярэднюю спецыяльную адукацыю. Астатнія, у асноўным настаўнікі, затрымліваюцца ў бібліятэцы да таго часу, пакуль ім

не прапануюць работу выкладчыка.

Праца не па спецыяльнасці многіх не задавальняе. Гэтым і тлумачыцца, што ў школьных бібліятэках людзі доўга не затрымліваюцца. І працуюць тамія бібліятэкі, вядома, не на належным узроўні. Такое становішча ў школах №№ 44, 27, а ў школе № 68 наогул бібліятэка была зачынена доўгі час.

Якім чынам можна вырашыць гэтую праблему? Мабыць, варта было б для тых людзей, якія маюць вышэйшую адукацыю і жадалі б прайсці перакваліфікацыю на бібліятэчнага работніка, ад-

крыць пры Дзяржаўнай бібліятэцы БССР імя У. І. Леніна, а таксама ў абласных курсах перападрыхтоўкі. Упэўнены ў тым, што школьныя бібліятэкі, калі ў іх з'явіцца добрыя спецыялісты, будуць працаваць значна лепш.

Дзіця з першай сваёй кніжнай ідзе ў свет нязведанага, новага, у свет адкрыццяў. Мабыць, з гэтага часу і народзіцца ў яго сэрцы мара, якую ён пранісе праз усё сваё самастойнае жыццё. Таму так важна, каб у школьных бібліятэках працавалі дасведчаныя людзі.

Х. ГАРАНОК, дырэктар мінскай Цэнтральнай гарадской дзіцячай бібліятэкі імя М. Астроўскага.

Г ЭТАМУ ЗДЫМКУ —
тры дзесяткі гадоў.
Глядзіш на яго, і міжволі
ўяўляеш, як летнім днём, у
спакойную хвіліну (а іх было
так нямнога) партызанскі
аматар-фатограф скаманда-
ваў хлопцам:

— А ну, братва, станові-
ся!

Не думаў тады ён, што
здымае для нашчадкаў, што
стане яго здымак сапраўд-
ным дакументам гісторыі.

Углядзіся, дарагі таварыш,
у твары гэтых чатырох хло-
цаў. У іх шчырыя ўсмішкі,
адкрытыя позіркі. Так мо-
гуць глядзець толькі сумлен-
ныя людзі. У гэтую беларус-
кую вёску іх прывялі розныя
дарогі, але адна мэта, адно
жаданне — змагацца з фа-
шызмам, змагацца, не шна-
дуючы жыцця.

Стаяць браты па зброі,
браты па барацьбе: немец

БРАТЫ ПА ЗБРОІ

Герберт Дэвіц, француз Аль-
берт Барбіш, беларусы
А. Кручкоў і Г. Рыбалка.
Усе яны члены інтэрнацыя-
нальнай дыверсійнай групы
партызанскага атрада імя Ка-
тоўскага брыгады «Народныя
мсціўцы». Камандаваў групай
беларус Міхал Зарэм-
ба. У групу ўваходзілі так-
сама французы Іаган Вінк-
лер і Леон Вярдэн.

Захаваўся баявы лісток а-
трада, у якім Л. Вярдэн пісаў:
«За кароткі час група зні-
шчыла 3 варожыя аўтама-
шыны і столькі ж бронема-
шыны. Надалей мы, французы-
партызаны, абяцаем узма-
ніць нашу барацьбу супраць
ненавіснага ўсім народам фа-
шызму».

У радах беларускіх парты-
зан былі палякі і балгары,
чэхі і славакі, італьянцы і
французы, бельгіяцы і нем-
цы... Самаадданай бараць-
бой супраць агульнага вора-
га, яны заваявалі любоў і па-
вагу. У многіх партызанскіх
атрадах з антыфашыстаў бы-
лі арганізаваны інтэрнацыя-
нальныя роты, узводы. По-
бач з беларускімі партыза-
намі яны храбра змагаліся з
фашыстамі, набліжаючы час
вызвалення і сваіх краін.

У лютым 1943 года ў вёс-
цы Веляцічы Барысаўскага
раёна 17 французаў спалілі
будынак, у якім размяшчалася
паліцыя, захапілі зброю і
пайшлі да партызан.

У складзе партызанскага
атрада імя М. Шчорса ў
Мінскай вобласці змагаўся з
гітлераўцамі Роберт Жан.
Былы студэнт Парыжскага
электратэхнічнага інстытута,
ён быў гвалтоўна мабіліза-
ваны і накіраваны фашыста-
мі на Усходні фронт. У ліста-
падзе 1942 года добраахвот-
на ўступіў у партызанскі а-
трад. Удзельнічаў у многіх

баявых аперацыях: падрыве
трох варожых эшалонаў з
жывой сілаю і тэхнікай,
разгроме варожкага гарнізона
ў вёсцы Глівіна і інш. Усту-
паючы ў рады Ленінскага
камсамола, Роберт Жан пі-
саў у заяве: «Я клянуся го-
нарам, што стану сапраўд-
ным камуністам, што буду
слухацца сваіх камандзіраў,
буду змагацца за перамогу
большавікоў, за вызваленне
маіх блізкіх, Францыі і ўся-
го свету ад ярма нямецка-
фашысцкай Германіі... А ка-
лі дзевяццаць памерці, то
памру за Францыю, за саюз
народаў усіх краін свету,
якія ідуць да камунізма».

Няхай жыве Савецкі Са-
юз!

Няхай жыве Францыя!

Адважным партызанскім
разведчыкам быў француз
Поль Мейэ. Ён часта прабі-
раўся ў варожыя гарнізоны
і прыносіў у атрад важныя
разведданыя аб праціўніку. У
ліпені 1944 года Поль быў
скоплены фашыстамі і зары-
нуў пасля жорсткіх катаван-
няў.

Восенню 1942 года парты-
заны атрада Героя Савецка-
га Саюза С. А. Ваўпшасва
(Градава) устанавілі сувязь з
групай французаў з Бары-
саўскага гарнізона, якія ра-
мантавалі мост праз раку Бя-
рэзіну ля вёскі Беліна. З іх
дапамогаю партызаны зноў
разбурылі адноўлены мост.

У складзе партызанскай
брыгады імя М. В. Фрунзе
ваяваў з фашыстамі бельгіец
Жак Рэне Нельмот. Летам
1943 года ў складзе рабочай
арганізацыі «ТОДТ» ён пры-
быў у Мінск. Працаваў у аў-
тапарку. Разам са сваім сяб-
рам Говартсам устанавіў су-
вязь з партызанамі. Перада-
ваў у партызанскі атрад
зброю. У верасні 1943 года

ўступіў у партызанскі атрад.
Удзельнічаў у баях з фашыс-
тамі. Узнагароджаны меда-
лем: «Партызану Айчынай
вайны» II-й ступені.

22 сакавіка 1943 года
ўступіў у партызанскі атрад
імя Катоўскага брыгады
«Навальніца» Віцебскай воб-
ласці сэрб Барыс Кутараш.
Актыўна ўдзельнічаў у бая-
вых аперацыях. Вызначыўся
ў баі каля вёскі Узножка Та-
лачынскага раёна; у падрыве
варожкага эшалона на участ-
ку Азярцы—Перавалачная
чыгуны Масква—Мінск. 14
лютага 1944 года ў баях з
карнікамі быў паранены. За
ўдзел у партызанскай ба-
рацьбе з гітлераўцамі быў уз-
нагароджаны ордэнам Славы
III-й ступені. Пасля вызвален-
ня рэспублікі ад нямецка-фа-
шысцкіх акупантаў ён за-
стаўся ў Беларусі. Працаваў
у Талачыне. Памёр у 1947
годзе.

Летам 1943 года на стан-
цыю Аўрамаўская на Палес-
сі прыбылі каля 150 сербаў,
харватаў, македонцаў для
выканання розных работ на
чыгуны і ў гарнізоне. Яны
знаходзіліся пад аховаю гіт-
лераўцаў. Мясоцыяны парты-
заны і падпольшчыкі ўстана-
вілі з імі сувязь, у выніку
чаго ў ноч на 30 ліпеня
1943 года ў партызанскі а-
трад імя Суворова ўліліся
югаслаўскія патрыёты.

Сярод тых, хто перайшоў
на бок партызан, быў сэрб
Барабаш. Ён стаў атрадным
урачом. Часта хадзіў на бая-
выя заданні. У вольныя мі-
нуты, седзячы ля партызан-
скага кастра, іграў на скрып-
цы для сваіх беларускіх бая-
вых сяброў родныя югаслаў-
скія мелодыі. Пасля вызва-
лення Хойніцкага раёна ад
гітлераўскіх акупантаў, Ба-
рабаш застаўся ў раёне для

барацьбы з эпідэміяй тыфу,
якая ўспыхнула там. Але не
ўбярогся сам і памёр ад ты-
фу ў 1944 годзе. Пахаваны
ён у г. п. Хойнікі. Баявы сяб-
ра Барабаша А. І. Чэкатоў-
скі доўга захоўваў яго скрып-
ку, якую затым падарыў му-
зею гісторыі Вялікай Айчы-
най вайны.

У брыгадзе «За Радзіму»
Гомельскай вобласці актыў-
на змагаўся з фашыстамі
сэрб Бранка Хрыячкі. На яго
баявым рахунку пушчаны
пад адхон варожы эшалон,
50 узарваных рэк у перыяд
«рэйкавай вайны». Ён быў
узнагароджаны медалем
«Партызану Айчынай вай-
ны» II-й ступені.

Вялікай любоўю і павагай
у партызан карыстаўся ка-
мандзір атрада «Спартак»
партызанскай брыгады
«Большавік» Мінскай воб-
ласці Франц Горак.

У пачатку 1943 года
Франц прыбыў у Мінск, пра-
цаваў шафёрам у нямецкай
воінскай часці. З першых жа
дзён ён пачаў шкодзіць гіт-
лераўцам: адкрываў цыстэр-
ны з бензінам, падсыпаў пя-
сок у масла, пракояваў шы-
ны ў аўтамашынах і г. д. 23
лютага 1943 года, заха-
піўшы аўтамаг, два маўзе-
ры, дзве вінтоўкі, тры піста-
леты, патроны, пайшоў да
партызан. У баях Франц па-
казаў сябе смелым, кемлі-
вым байцом. Неўзабаве яго
прызначылі камандзірам а-
трада. Партызаны пад яго
камандаваннем узарвалі 7 мас-
тоў, разграмлі 3 нарыхтоў-
чыя пункты, якія пастаўлялі
прадукты для гітлераўскай
арміі, зрабілі 19 дыверсій на
чыгуны Мінск—Маладзеч-
на. Пасля вызвалення Бела-
русі, Франц Горак у складзе
чэхаславацкага корпуса пад
камандаваннем генерала
Свабоды ўдзельнічаў у вы-
зваленні сваёй краіны.

На тэрыторыі Беларусі
актыўна дзейнічала група
іспанцаў — інструктараў-
падрыхтоўчы. Камандзірам
адной з іх быў член Камуні-
стычнай партыі Іспаніі Хуан
Іглесінас. У верасні 1942 года
невялікая група парты-
зан на чале з ім выйшла на
«жалезку». Хуан пачаў уста-

наўліваць міну. Варожая ахо-
ва заўважыла партызан. Тая
адкрылі агонь, каб прыкрыць
свайго камандзіра. Праз не-
калькі хвілін на яго міне па-
дарваўся варожы эшалон, які
ішоў да лініі фронту. Тым
часам, гітлераўцы акружылі
жменьку партызан і пры пра-
рыве з акружэння Хуан Іг-
лесінас загінуў.

У Аршанскім і Полацкім
раёнах Віцебскай вобласці
інструктарам падрыхтоў-
най справы быў іспанец Флорэс
Фернандэс Хосэ-Марыя. Ра-
зам з партызанамі хадзіў на
падрыхтоўку варожых эшалонаў.
У адным з баёў быў паране-
ны і адпраўлены самалё-
там на «Вялікую зямлю». За-
раз Флорэс Фернандэс Хосэ-
Марыя працуе выкладчыкам
у Мінскім інстытуце замеж-
ных моў. Ён узнагароджаны
ордэнам Чырвонай Зоркі.

Сярод партызан Беларусі
было шмат нямецкіх антыфа-
шыстаў. Вялікую работу су-
праць гітлераўцаў вяла гру-
па нямецкіх патрыётаў
№ 117 на тэрыторыі былой
Баранавіцкай вобласці.

Камандзірам партызанска-
га атрада «Храбрацы» быў
нямецкі камуніст Карл Лі-
нке, а яго сын Гейнц змагаўся
з фашыстамі ў атрадзе С. А.
Ваўпшасва на Міншчыне.

У войсках праціўніка пра-
цаваў нямецкі камуніст Пе-
тэр Фларын («Таварыш Ан-
дрэй»). Актыўна дапамагаў
партызанам немец Пауль Са-
сноўскі. Праз партызанскага
сувязнога І. Тарасова ён па-
ведамаў аб умацаваннях ва-
рожага гарнізона ў Вяліні-
чах, аб перасоўванні вара-
жых войскаў. Пауль Сасноўскі
быў пакараны смерцю фа-
шыстамі ў студзені 1943 го-
да. У г. Пархіме (ГДР) на
доме, дзе жыў Пауль Са-
сноўскі, устаноўлена мемары-
яльная дошка. Яго імя
названа адна з вуліц горада.

Сваёй барацьбой зарубеж-
ныя антыфашысты набліжа-
лі час перамогі над гітле-
рызмам, умацоўвалі прале-
тарскае адзінства ўсіх на-
родаў.

Р. ЧАРНАГЛАЗАВА,
загадчык партызанскага
аддзела Беларускага
дзяржаўнага музея гісторыі
Вялікай Айчынай вайны.

ПРЫСВЯЧАЕЦЦА У. І. ЛЕНІНУ

ВАРШАВА. Навукова канферэнцыя на тэму «Ідэі У. І. Леніна і міжнародныя рабочы рух» адкрылася ў Варшаве. Канферэнцыя, якая працягнулася чатыры дні, арганізавана па ініцыятыве шматбаковай камісіі па супрацоўніцтву акадэміі навук сацыялістычных краін і Вышэйшай школы грамадскіх навук пры ЦК ПАРП. У яе рабоце прымаюць удзел вучоныя Польшчы, Чэхаславакіі, Манголіі, ГДР, Румыніі, Венгрыі і Савецкага Саюза.

БЯЛГРАД. У горадзе Скопле пачаўся тыдзень памяці У. І. Леніна. Ён праводзіцца па ініцыятыве арганізацыі саюза камуністаў філасофскага факультэта мясцовага ўніверсітэта.

На выстаўцы, якая тут адкрылася, паказаны работы У. І. Леніна, а таксама кнігі аб вялікім правяду і настаўніку працоўных усяго свету, выданыя на рускай мове і мовах народаў Югаславіі.

У ходзе тыдня памяці У. І. Леніна будуць прачытаны лекцыі аб важнейшых праблемах ленынізму, паказаны фільмы пра жыццё і дзейнасць У. І. Леніна.

ТАСС.

ВЯЛІКІ наплыў інфармацыі пераходзіць дэцям развіваць свае творчыя магчымасці, а таксама здольнасць аналізаваць. Такі вынік даследавання, праведзенага Японскай нацыянальнай асацыяцыяй пачатковых школ.

У даследаванні, якое ахапіла 19800 вучняў 5-х і 6-х

ДЗЕЦІ І СРОДКІ

МАСАВАЙ

ІНФАРМАЦЫІ

класаў гарадскіх і сельскіх школ 15 прэфектур Японіі, іх бацькоў і настаўнікаў, звяртаецца ўвага на тое, што дзеці з'яўляюцца «ахвярамі» тэлебачання, коміксаў і іншай залішняй інфармацыі, і таму ім цяжка засяродзіць сваю ўвагу на вучобе.

54 працэнты гарадскіх дзяцей і 65 працэнтаў дзяцей, якія жывуць у сельскай мясцовасці, штодзённа праводзяць ля тэлевізара больш

двух гадзін. У нядзелю і ў святочныя дні гэтыя лічбы павялічваюцца, адпаведна, да 65 і 69 працэнтаў.

Найбольшай папулярнасцю ў дзяцей карыстаюцца мультфільмы, дэтэктывы, спартыўныя перадачы і танцы. І толькі нешматлікія дзеці глядзяць перадачы апошніх паведамленняў і праграмы класічнай музыкі.

38 працэнтаў гарадскіх і 47 працэнтаў вясковых дзяцей чытаюць кнігі.

Калі японскіх дзяцей спыталі аб тым, што яны хочуць больш за ўсё мець, 30 працэнтаў адказала, што грошы, 22 працэнты — асобны пакой і 16 працэнтаў — веласіпед.

Настаўнікі, якія адказвалі на пытанні, зазначылі, што сярод сродкаў масавай інфармацыі найбольшую шкоду, на іх думку, дзецям наносіць перш за ўсё тэлевізар, а затым коміксы і чытанне часопісаў. Бацькі ж на першае месца паставілі часопісы, а затым тэлебачанне і рэкламу.

Інфармацыйны бюлетэнь «Новости ЮНЕСКО».

ДАПАМОГА БАЦЬКАМ

У сяле Банаштар (аўтаномны край Ваяводзіна) даўно ўжо паспяхова працуе сялянская задруга (своеасаблівы сельскагаспадарчы кааператыў у Югаславіі).

Беручы прыклад са старэйшых, вырашылі стварыць сваю задругу і вучні мясцовай васьмігоднай школы. Назвалі яны яе «Камунізм». У вольны час школьнікі дапамагаюць сялянам і ў час сяўбы і ў час уборкі ўраджаю. Але гэтым іх гра-

мадская дзейнасць не абмяжоўваецца. Зімой, напрыклад, вучні актыўна збіраюць кнігі для школ, якія знаходзяцца ў горных раёнах краіны.

За добрую работу, за ініцыятыву члены вучнёўскай задругі «Камунізм» прэміраваны турэцкай паездкай па гарадах рэспублікі Сербіі, Босніі і Герцагіны.

Ю. РАДЗІВОНАУ,

кар. ТАСС.

Бялград.

2000 ШЭДЭЎРАЎ ЛІТАРАТУРЫ

ЮНЕСКА выпусціла ў свет каталог лепшых твораў сусветнай літаратуры, падрыхтаваны пры непасрэдным удзеле яе дзяржаў-членаў. У гэтым каталогу — 2000 літаратурных шэдэўраў, створаных за ўсю гісторыю чалавечства.

Ён уключае кнігі, напісаныя не толькі на ўсіх сучас-

ных, але і на старажытных мовах — латыні, старажытнагрэчаскай, акадскай.

У каталогу шырока прадстаўлена руская класічная і савецкая літаратура. Ён уключае звыш 70 твораў рускіх, украінскіх і беларускіх пісьменнікаў.

Інфармацыйны бюлетэнь «Новости ЮНЕСКО».

ФІЛЬМ АБ ПАРТЫЗАНАХ

Фільм Багдана Парэмбы «Хубаль» уяўляе гісторыю незвычайнага падраздзялення польскай арміі часоў другой сусветнай вайны.

«Хубаль» — гэта псеўданім маёра Войска Польскага Генрыка Дабжанскага, які пасля вераснёўскага паражэння Польшчы сфарміраваў самастойную кавалерыйскую частку і вёў барацьбу з гітлераўцамі з верасня 1939 па чэрвень 1940 года. Адзінае падраздзяленне польскай арміі, якое не склала зброі пасля капітуляцыі, было таксама першым партызанскім атрадам другой сусветнай вайны.

Пачаўшы партызанскую барацьбу і ў той жа час спадзяючыся на веснавое наступленне саюзнікаў, атрад Хубалю строга прытрымліваўся рэгламенту нармальнай арміі: мундзіры, ваенныя статуты. У акупіраванай Польшчы хубальцы сталі сімвалам польскай улады.

Немцы з самага пачатку лічылі ліквідацыю атрада важнай палітычнай справай. Бласковіці, галоўнакамандуючы акупацыйнымі войскамі вермахта, сур'езна занепакоіўся, калі адзін з батальёнаў вермахта быў разбіты атрадам Хубалю, з цяжкасцю ратуючыся ад поўнага знішчэння. Немцы арганізавалі вялікую аперацыю супраць партызанскага атрада маёра Хубалю. У ёй прымалі ўдзел 10 тысяч салдат рэгулярнай арміі, якую падтрым-

лівала артылерыя. Хубаль выйшаў з акружэння, нанёшы праціўніку вялікія страты. Раз'юшаныя няўдачай, гітлераўцы пачалі карніцкія аперацыі. Яны палілі вёскі, забівалі мірных жыхароў. У такіх умовах Хубаль рашыў спыніць кантакт з насельніцтвам. Вораг не даваў яму спакою. Атрад Хубалю хаваўся ў лясах. Герой загінуў у красавіку 1940 года.

Аўтары фільма імкнуліся ўзняць усе гэтыя падзеі. Сцэнарый напісаны паводле апублікаваных крыніц, па матэрыялах гутарак з былымі салдатамі Хубалю. Фільм здымаўся ў тых мясцінах, дзе змагаўся атрад. Цудоўны вобраз галоўнага героя стварыў артыст Рышард Філіпскі.

«Польское обозрение»

Балгарыя — музычная краіна, гэта прызнаюць многія відныя сусветныя дзеячы мастацтва. Разам з прафесійнымі артыстамі, спевакамі і музыкантамі славу балгарскага мастацтва разносяць тысячы калектываў мастацкай самадзейнасці. У Балгарыі амаль няма такога месца, дзе б не было хоць бы аднаго самадзейнага калектыву. У школах і ўніверсітэтах, на заводах і ў навукова-даследчых інстытутах, у ваенскіх частках і кааператывных гаспадарках створана звыш 14.000 калектываў мастацкай самадзейнасці, у якіх удзельнічаюць паўмільёна самадзейных артыстаў. Штогод дзесяткі самадзейных калектываў Балгарыі прымаюць удзел у фестывалях і выступаюць з канцэртамі за рубжом. І вядома, прывозяць з сабою атрыманыя па праву ўзнагароды.

На здымку: Благоеўградскі дзяржаўны ансамбль народнай песні і танца «Пірын».

Агенцтва Сафія-прэс.

МЫ СУСТРЭЛІСЯ з

Хасэ ў гасцініцы «Юнацтва». У блакітнай зале толькі што пачалася прэс-канферэнцыя. Сярод прысутных — рэдактары прагрэсіўных газет і часопісаў з розных краін Еўропы, Афрыкі, Азіі і Лацінскай Амерыкі. Сцены залы ўпрыгожаны маляўнічымі панно, транспарантамі, лозунгамі на розных мовах.

На трыбуне аўстралійская журналістка Анры Містраль. Яна гаворыць пра неабходнасць мацаваць братэрства і салідарнасць з моладдзю В'етнама і Камбоджы, Грэцыі і Партугаліі.

— Наша сіла, — гучаць яе словы, — у адзінстве. Калі мы згуртуемся, аб'яднаем нашу барацьбу, умела скарыстаем грозную зброю — пяро, у барацьбе супраць ідэалагічных праціўнікаў — мы пераможам. У свеце не павінна быць месца прыгнечанню, несправядлівасці, духоўнаму і фізічнаму рабству.

Цішыня ўзрываецца бурай воплескаў. З кожнай хвілінай яны ўзмацняюцца. Але вось зала заціхае. На трыбуну лёгкая, упэўненая хадом выходзіць малады чалавек год 28. Ён смуглявы, стройны, высокі. У яго вугальнага колеру кучаравыя валасы, жывыя, дапытлівыя

ЯНЫ МАЦНЕЙ ЗА СТАЛЬ

вочы. З-за стала прэзідыума выходзіць адзін з яго членаў і просіць журналістаў і фотакарэспандэнтаў не называць у сваіх матэрыялах сапраўднае імя прадстаўніка Іспанскай моладзі і не фатаграфавать яго.

— Таварышы! — Хасэ на імгненне спыняецца, нібы вывучае аўдыторыю і затым горача і пераканаўча пачынае свой расказ пра мужную барацьбу Іспанскіх камсамольцаў:

— Прыміце ад маіх аднагодкаў і ветэранаў Іспанскага пралетарскага руху гарадае, баявое прывітанне...

Мёртвая цішыня, якая ахапіла залу, зрэдку кіраваецца шамаценнем лісткаў бланкотаў ды лёгкім шоргантам самалісак.

Пакуль Хасэ Урціха вядзе свой поўны драматызм расказ, я паспешна спрабую аб'яднаць тое, што пачаў ад яго пяць мінут назад.

...Было яму тады 23 гады. Пяць з іх ён працаваў у падполлі. Спачатку кіраваў камсамольскай ячэйкай у чыгуначных майстэрнях, затым супрацоўнічаў у газеце маладых камуністаў «Орызонт».

...Яго арыштавалі дома,

позна ўначы. Жандары ўварваліся ў спальню, выпягнулі з ложка, адзелі наручнікі і ўкрытым турэмным фургонам даставілі ў палітычную паліцыю. Спачатку яго білі, доўга і жорстка: каты спадзяваліся зламаць, паралізаваць яго волю, а затым ужо пачаць допыт. Бываюць выпадкі, што зняволены пасля такой «апрацоўкі» не вытрымлівае і прызнаецца. Але турэмшчыкі не ўлічылі, што гэты падпольшчык, як і тысячы падобных на яго маладых Іспанскіх герояў, выплаўлены з асобага сплаву.

Хасэ паставілі тварам да акрываўленай сцяны. Ззаду, на адлегласці паўметра, сталі два каты. Трэці, што дырыжыраваў допытам, нервова хадзіў па пакоі. Час ад часу ён рэзка спыняўся, а пасля істэрычна выкрыкваў:

— Назаві імёны сваіх таварышаў, якіх, адрае падпольнай друкарні, і мы дадзім табе свабоду.

— Пасля кожнага допыту, турэмныя каты доўга і бялітасна білі Хасэ за тое, што ён маўчаў. Збівалі яго моцным струменем вады з пажарнага шланга, падвешвалі за рукі і білі да непрытомнасці... Праз год яго выпад-

кова выпусцілі на свабоду. А калі турэмшчыкі спахваліся, было ўжо позна: партыя накірвала яго за мяжу, у адну з сацыялістычных краін на лячэнне.

— Вярнуўся я ў Іспанію, калі мне споўнілася 25 гадоў, і зноў стаў у рады барацьбітоў, — расказвае Хасэ.

Урадженец каталонскага сяла Вальдарсо, сын рабочага, аднаго з вядомых камандзіраў рэспубліканскай Іспаніі, якога закатавалі франкісты пасля вайны ў падвалах Іспанскай ахранкі, Хасэ Урціха ўпэўнена крочыць па шляху свайго бацькі і настаўніка.

Пасля вяртання на Радзіму, партыя накіроўвае яго на работу ў Мадрыдскі ўніверсітэт. Таленавіты арганізатар, нястомны змагаў, бясстрашны рэвалюцыянер праз кароткі час, збірае вакол сябе найбольш непрымірмых да існуючага ладу студэнтаў. Праз два месяцы пасля яго з'яўлення ў гэтай вышэйшай навукальнай установе, у Мадрыдскім ўніверсітэце ўспыхнула небывалая па сваёму размаху хваля студэнцкіх выступленняў. У час гэтых

маніфестацый моладзь на вуліцах паліла франкісцкія газеты, а студэнты літаратурнага факультэта скінулі са сцяны партрэт Франка, парэзалі яго, а на стале выкладчыка напісалі: «Дэмакраты — так!». «Франкізм — не!». Праз паўгода Хасэ як таленавітага журналіста пераводзіць у апарат газеты Іспанскіх камсамольцаў «Орызонт». Кожны яго артыкул, агляд, рэпартаж або нататка, а пісаў ён, галоўным чынам, пра стачкі рабочых Мадрыда, выступленні тэкстыльшчыкаў Эль-Прата і Бахо-Льобрэгата, забастоўкі астурыйскіх гарнякоў, студэнтаў Навары і Сантандэра, сялян Андалузіі, вызначаліся непрымірмасцю, былі прасякнуты палым'янай нянавісцю да прыгнятальнікаў народа.

Нядаўна ад таварышаў, што пабывалі ў Іспаніі, я даведаўся, што камсамольскі ваяк, кіраўнік студэнтаў, газетчык-падпольшчык зноў трапіў у кішчоры франкістаў. І хаця не цяжка здагадацца, якія пакуты чакаюць майго Іспанскага сбра, які цяжкі экзамен яму даваўся да вытрымаць, я спакойны ва яго: такія, як Хасэ Урціха, не здаюцца, яны мацнейшыя за сталь.

Л. СЕРАНО.
(ТАСС.)

РАМАНАВЫ ПАКУТЫ

(З апавядання Микола Воранава «Спёка»)

Пасля вальса Раман пусціўся ў польку. Ён так выкручваўся і насіўся, што пачуў, як нехта выкрыкнуў: «Во дае, чорт!» Потым, спатнелы і як бы замялелы, Раман выйшаў з круга. Пад ліпай стаў Павел. Раман падышоў, дастаў пачак «Прымы», чыркнуў запалкай.

— Я тут з адной... Ты, Павел, калі хто спытае пра мяне, нічога творага... Скажы, ну, наш хлопец — і ўсё. Тут і Абакум наш можа сысці за халасцяка... — І засмяўся, як блазан.

Нарэшце баяніст падняўся, заграў расхадную. Раман замгусіўся, паводзячы позіркамі. І прыкмеціў: Яна таксама крачком наглядзала за ім. Яны пакрочылі разам. За мастком збочылі і пайшлі паўз плот. Яе звалі Янінай. Раман павесялеў,

стаў насвістваць, але Яніна сказала:
— Ты б, Раман, раскажаў пра сябе.
— А што раскажаць?
— Ну, як жывеш, ці добрая жонка.

І ён добра ўявіў сваю жонку Ірыну. З ёй сустракаўся яшчэ да службы ў арміі. Калі яму прыслалі пошту з ваенкамата, Ірына праводзіла яго да самых Янавіч. На развітанні заплакала, напрасіла, каб «пісаў штодня». Ён так і рабіў. Пісаў нават тады, калі яна была ўжо замужам за ветэрынарам Клепкам. Але пажыла яна з Клепкам мала, нечага непаладзілі і разышліся. У тую ж вясень дэмабілізаваўся Раман. Павохкаў, павохкаў ды і павёў хутчэй Ірыну ў сельсавет — баяўся, што ветэрынар абдумаецца, забярэ яе назад...

ВЯСЕЛЫМ ШТРЫХОМ

Сяброўскія шаржы
З. ПАУЛОУСКАГА
І К. КУКСО.

Алесь Бачыла.

Васіль ЖУКОВІЧ

ПРЫСВЯЦІУСЯ...

Трохтомнік выдаў.
Жонкам тром
Ён прысвядзіў па тому.
Чацвёрты зараз піша том,
Каб прысвядзіць... сабе
самому.

ПЕРАБОРЛІВЫ ЧЫТАЧ

На прэсу меў ён погляд
свой —
Дарма не халяваўся:
Прачытваў толькі нумар той,
Дзе сам надрукаваўся.

Генадзь ЛІПЕНЬ.

ГРАФАМАНАМ

Энергіі на вершы
Дарэмна не губіце.
З вас, пэўна б,
Толк быў лепшы
Дайно... ў энергазбыце.

Браты БАРОЎКІ

ПАКУЛЬ...

Пісаў ён, нібы апантаны —
Пазмы, п'есы і раманы,
Аповесці і гумарэскі.
Як той казаў, ляцелі трэскі...
Тварыў... і поспехі былі, —
Набыў пісьменнік «Жыгулі».

МОРА

— З тваім бы вопытам
і тактам
Ты, пэўна, добры б быў
рэдактар.
— Магчыма, так, ды вось
бяда —
Мяне палухае вада...
Глядзіш—рэдакцыя, што
мора.
— Адкуль яно?
— З пасрэдных твораў...

ЭТА здарылася яна раз трыццаць гадоў назад. Андрэй Шмаганак. Не вельмі вялікае апавяданне. Не дужа малое. Сярэдняе. Але актуальнае. Дзякуючы сваёй актуальнасці, яно было адразу выдана. І перавыдана. І зноў перавыдана.

Потым пра апавяданне пачалі забываць — яно стала ўжо не вельмі актуальным.

І тут сплахаліся крытыкі.

якое ж гэта юбілейнае выданне?

Думала камісія, думала і прыдумала. На тое яна і юбілейная!

...У свет выйшаў салідны юбілейны том. Вокладка з цісненнем. У суперы. Першыя пяцьдзесят старонак адводзіліся прадмове вядомага крытыка, у якой раскажвалася пра тую бурліваю і незабыўную эпоху, калі было напісана апавяданне.

Далей трыццаць старонак

Іван Грамовіч.

Піліп Пестрак.

Юсёй Крукавец

Чаму, маўляў, новае пакаленне чытачоў незаслужана крыўдзяць — не знаёмяць з апавяданнем «Світанак», якое, хоць і не мастацкі шэдэўр, але ў свой час было вельмі актуальным і безумоўна, з'яўляецца пэўнай літаратурнай вяхю.

Словам, апавяданне раскапалі, выдалі і перавыдалі.

Сёлета Андрэю Шмагану споўнілася шасцідзесят гадоў. Юбілейная камісія падрыхтавала тэкст прывітання, спіс запрошаных на банкет (за кошт Літфонду). Калі ўсё было гатова, прыгадаў: а як жа быць з юбілейным выданнем? Выдаць не штука. Толькі што выдаваць? Андрэй Шмаган пасля «Світанку» нічога не напісаў. А адно (хоць кожны і вельмі актуальнае) апавяданне —

займалі «Ад аўтара». Андрэй Шмаган раскрываў перад чытачом таямніцы сваёй творчай лабараторыі, раскажваў, хто і як штурхнуў яго на напісанне апавядання. Называліся дакладныя даты, калі быў напісаны першы радок і калі пастаўлена апошняя кропка. Заканчвалася «Ад аўтара» сціпла: «Вось так, уласна, і быў напісаны «Світанак».

Яшчэ на шасцідзесяці старонках былі надрукаваны тры рэдакцыйныя прадмовы: да першага выдання, да другога і да юбілейнага.

Дванаццаць старонак займала само апавяданне «Світанак».

Далей шло кароткае (толькі адзін друкаваны аркуш) «Пасляслоўе» без подпісу.

Сорак старонак (вузкім петытам) занялі «Заўвагі».

Там былі дакладна названы даты першай публікацыі, першай ацэнкі апавядання ў прэсе. Было адзначана, што першы абзац другога раздзела і трэці абзац чацвёртага раздзела маюць варыянты, якія тут жа прыводзіліся з указаннем на тое, што рукапісны тэкст варыянтаў знаходзіцца ў літаратурным архіве (том такі, аркуш такі).

Спецыяльны дадатак склаўся з дзвюх частак. Першую частку займалі прамовы сучаснікаў пра Андрэя Шмагану і яго апавяданне «Світанак», а другую — перапіска аўтара з калегамі і чытачамі з нагоды апавядання «Світанак» і, без якіхнебудзь прычын, з іншымі асобамі.

У заключэнне дадаваўся алфавітны пералік імён, што прыводзіліся ў прадмове, пасляслоўі, заўвагах і дадатку.

Выданне выйшла сапраўды юбілейнае.

Аўтар з задавальненнем раздорваў книгу шматлікім гасцям, якія не забылі яго і прыйшлі на банкет (за кошт Літфонду).

Пераклад з украінскай мовы.

Васіль ТАЙМАК
Чуашыя

ВЕСЯЛІНКІ

ЗЫЧЛІВЫ ДЫЯЛОГ

— Чытаў, браток,
Твой зборнік новы,
Ён прыгадаў мне Іваноза!
Я канстатую,
Што карціна —
Нібы сустрэў я
Канстанціна!
— Я згодны:
З вашым рэзюме
Бялінскі
Прыгадаўся мне.

П'ЯНЫ КАМАР

— Чмяля
Душою не цярплю,
Я
У муку яго змялю.
І п'яны трапіўся Чмялю —
Загаласіў:
— Што ж я мялю!

НЕВЯЛІКІ ПРАЦЯГ

Сто старонак
У рамане
Пра каханне
Ромы з Аняй.
І працяг быў невялікі,
Пра каханне Ані з Ромам —
Сто старонак (ёсць падлікі),
Але ўжо — з другога тома.

ЛЭС ПАЛАХЛІУЦА

Мітру ўсе пужалі:
Чэрці,
Гром...
Усюды бачыў жахі:
І баяўся так ён смерці,
Што... памёр, бядак,
ад страху.

БАЧАННЕ КРАТА

На вернісаж з'явіўся Крот,
Прынёс малюнак «Агарод».
— Ну, хіба ж гэта агарод!
Смяўся Кот, —
Падземны ход,
Цямнеча тут,
Якісьці грот!
— Я бачу такі —
Адрэзаў Крот.

КЛАПАТЛІВЫ ПАВУК

— Каму ты, —
Запытаўся Жук, —
Рук
Не шкадуючы, Павук,
Гамак плёў мяккі,
Нібы пух?
— Усё стараўся я
Для... мухі!
Пераклаў Я. Рыгораў.

«Літаратура і искусство» — орган Міністэрства культуры і правлення «Союза Писателей» БССР. Мінск.

«ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА»

Выходзіць па пятніцах на шаснаццаці старонках.

Ордэн Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі.

Адрас рэдакцыі: 220600, ГСП, Мінск, вул. Закарава, 19.

Тэлефоны: прыёмнай рэдакцыі — 33-24-61, на меснікі галоўмага рэдактара — 33-25-25, адзнака санктарара — 33-44-04, аддзела грамадска-палітычнага жыцця і інфармацыі — 33-22-04, аддзела прозы і паэзіі — 33-22-04, аддзела крытыкі і бібліяграфіі — 33-24-62, аддзела тэатра, кіно і музыкі — 33-21-53 аддзела выяўленчага мастацтва, архітэктуры і вытворчай эстэтыкі — 33-24-62, аддзела культуры — 33-24-62, выдавецтва — 33-22-19, бухгалтэры — 32-15-87.

Рэкапісаў абаліцыя не вядзе.

Галоўны рэдактар Х. Д. ЖЫЧКА.

Рэдакцыйная калегія: З. І. АЗГУР, А. Ц. БАЖКО, Б. І. БУР'ЯН, А. І. БУТАКОУ, А. С. ГРАЧАНІКАУ, Ю. П. ГРЫГОР'ЕУ, К. Л. ГУБАРЭВІЧ, І. М. ДАБРАЛЮБАУ, В. У. ІВАШЫН, А. С. КАЗЛОУСКІ, П. М. МАКАЛЬ, У. Л. МЕХАУ, Л. Я. ПРОКША, Р. К. САБАЛЕНКА, І. А. САНКОВА, М. Г. ТКАЧОУ, Ю. М. ЦУРКО, Р. Р. ШЫРМА.